

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра романської філології

**МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ COVID-19
У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.055 «Романські мови та
літератури (переклад включно), перша -
французька»,
ОНП «Франкофонні студії та переклад,
англійська мова»

Діани ДЯДЕНКО

Науковий керівник:

к. філол. н., доцент кафедри романської
філології

Ірина СИТДИКОВА

«Допущено до захисту»

Протокол № 10 засідання кафедри
романської філології від 27 квітня 2023

Завідувач кафедри _____ **Ірина СИТДИКОВА**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ. КОГНІТИВНА МЕТАФОРА У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	9
1.1. Поняття концепту та його тлумачення. Структура концепту.....	9
1.2. Диференціація концептів.....	15
1.3. Типологія концептів.....	17
1.4. Метафора у сучасних лінгвістичних дослідженнях.....	23
1.5. Інтеракціоністська, прагматична, субституційна теорії метафори..	25
1.6. Когнітивна теорія метафори: основні положення. Структурні, орієнтаційні та онтологічні метафори. Персоніфікація, метонімія, синекдоха.....	27
1.7. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	33
Висновки до першого розділу.....	39

РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ COVID-19 У ПРОМОВАХ ТА ІНТЕРВ'Ю ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ ЕММАНЮЕЛЯ МАКРОНА.....	42
2.1. Загальні положення дослідження.....	42
2.2. Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА].....	43
2.3. Група [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА].....	47
2.4. Група [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА].....	49
2.5. Група [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК].....	50
2.6. Група [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ].....	51

2.7.	Група [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ].....	53
2.8.	Групи [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ].....	54
2.9.	Сприйняття Емманюелем Макроном часів пандемії Covid-19 та постковідного світу.....	55
2.10.	Звернення Емманюеля Макрона до французької нації.....	56
2.11.	Мовленнєва особистість Емманюеля Макрона та критика військової риторики в контексті боротьби з Covid-19.....	57
Висновки до другого розділу.....		59

РОЗДІЛ 3. МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ COVID-19 У ПРОМОВАХ ТА ІНТЕРВ'Ю ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ФРАНЦІЇ ЖАНА КАСТЕКСА ТА МІНІСТРА СОЛІДАРНОСТІ ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ФРАНЦІЇ ОЛІВ'Є ВЕРАНА.....		
61		
3.1.	Загальні положення дослідження.....	61
3.2.	Метафоризація концепту Covid-19 у промовах та інтерв'ю прем'єр-міністра Франції Жана Кастекса.....	62
3.2.1.	Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА].....	62
3.2.2.	Група [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА].....	65
3.2.3.	Група [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА].....	66
3.2.4.	Група [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ].....	67
3.2.5.	Група [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ].....	68
3.2.6.	Групи [COVID-19 – ЦЕ ДРУГ], [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ГРА], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ФІЛЬМ].....	69
3.2.7.	Звернення Жана Кастекса до французької нації, мовленнєва особистість Жана Кастекса.....	70

3.3. Метафоризація концепту Covid-19 у промовах та інтерв'ю міністра солідарності та охорони здоров'я Франції Олів'є Верана.....	72
3.3.1. Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА].....	72
3.3.2. Групи [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА], [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ].....	74
3.3.3. Групи [COVID-19 – ЦЕ ЗАГРОЗА], [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА].....	76
3.3.4. Групи [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПОДОРОЖ НА ЛІТАКУ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ЇЗДА НА ВЕЛОСИПЕДІ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ НЕСКІНЧЕННЕ ЗАНЯТТЯ].....	78
3.3.5. Звернення Олів'є Верана до французької нації, мовленнява особистість Олів'є Верана.....	80
Висновки до третього розділу.....	81
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	89
ДОДАТКИ.....	103
Додаток А. Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Емманюеля Макрона.....	104
Додаток Б. Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Жана Кастекса.....	117
Додаток В. Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Олів'є Верана.....	126

ВСТУП

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки зосереджує увагу на вивченні мовних одиниць з урахуванням трьох аспектів: мови, людини й культури. Тому дослідження концепту в сучасній лінгвістиці має надзвичайно важливе значення, однак будь-яка спроба осмислити його складну природу пов'язана зі співіснуванням безлічі точок зору. Активне дослідження цього питання в галузі когнітивної лінгвістики продовжує демонструвати вищезгадану різноманітність у розумінні терміну «концепт». Але узагальнюючи підходи, можемо сказати, що концепт – це оперативна одиниця пам'яті, яка має мовне вираження та разом з іншими концептами впорядковується в концептуальну систему, що перманентно змінюється. Концепт реалізується не лише за допомогою вербалізації, а й метафоризації – важливої складової лінгвістичної концептуальної системи.

Актуальність дослідження метафоризації концепту Covid-19 у французькому політичному дискурсі полягає в тому, що з 2020 до початку 2022 року даний концепт займав безконкурентне місце у промовах та інтерв'ю політиків, а на позначення явищ Covid-19 ними часто використовувалися концептуальні метафори, що викликає потребу здійснення комплексного та ґрунтовного опису цих метафор та їхніх особливостей.

Наукова проблема полягає в тому, що концепт Covid-19 відносно новий, особливості метафоризації у французькому політичному дискурсі якого дотепер повністю не досліджувалися.

Мета дослідження полягає у вивченні концептуальних метафор на позначення Covid-19 у сучасному французькому політичному дискурсі, а саме у промовах та інтерв'ю Емманюеля Макрона, Жана Кастекса й Олів'є Верана, та опису їхніх дискурсивних особливостей.

Для досягнення вищезазначеної мети було сформульовано такі конкретні завдання:

1. Навести дефініції концепту, які були сформульовані представниками західної та української науки. Описати різні підходи до визначення структури концепту.
2. Навести підходи до диференціації концептів.
3. Навести класифікації концепту за різними керівними критеріями.
4. Проаналізувати місце метафори у сучасних лінгвістичних дослідженнях.
5. Охарактеризувати особливості основних теорій метафори (інтеракціоністська, прагматична, субституційна, когнітивна).
6. Дослідити особливості політичного дискурсу як об'єкта лінгвістичного дослідження.
7. У дискурсі кожного з політиків здійснити поділ бази цитат, що містять концептуальні метафори, на групи за семантичними ознаками, проаналізувати їх.
8. Проаналізувати способи зверення політиків до французької нації та їхні мовленнєві особистості.

Об'єктом дослідження є концепт Covid-19 у французькому політичному дискурсі.

Предметом дослідження є метафоричні одиниці, взяті у представників французького політичного дискурсу, на позначення концепту Covid-19.

Матеріалом дослідження є база, що складається з 308-ми цитат, взятих з промов та інтерв'ю президента Франції Емманюеля Макрона (141 цитата), прем'єр-міністра Жана Кастекса (98 цитат) і міністра солідарності та охорони здоров'я Олів'є Верана (69 цитат). Тексти промов та інтерв'ю взяті з веб-сайту <https://www.vie-publique.fr/>.

Для вирішення поставлених завдань застосовуватимуться такі методи дослідження: контент-аналіз, кількісний та порівняльний аналіз, метод класифікації (використовуватиметься під час поділу засобів метафоризації концепту на групи залежно від їхньої тематичної різноманітності).

Наукова новизна нашого дослідження полягає в тому, що на основі емпіричного матеріалу була проведена системна й обґрунтована розвідка процесу метафоризації концепту *Covid-19* у сучасному французькому політичному дискурсі.

Практичне значення досягнутих результатів зумовлене актуальністю та науковою новизною дослідження. Магістерська робота збагачує дослідницький досвід сучасної франкофонії новими знаннями про метафоризацію концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі. Отримані результати сприяють покращенню розуміння вищезгаданого концепту в лінгвокогнітивній картині світу. Положення проведеного дослідження можна використовувати в освітньому процесі, зокрема на курсах когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології.

Структура роботи: магістерська робота містить у собі такі обов'язкові елементи: вступ, один теоретичний розділ, два практичних розділи, висновки після кожного з цих розділів, загальні висновки, список використаних джерел, список джерел ілюстративного матеріалу та три додатки.

У вступі зазначаються актуальність, наукова проблема, мета, завдання дослідження, об'єкт, предмет та матеріал дослідження, методи дослідження, наукова новизна й практичне значення магістерської роботи.

У першому розділі «Концепт як базова категорія когнітивної лінгвістики. Когнітивна метафора у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень» представлено визначення поняття «концепту», його структуру, підходи до диференціації концептів та їхню типологію. Також у розділі описано особливості чотирьох теорій метафори та досліджено визначення понять «дискурс» і «політичний дискурс» з їхніми основними характеристиками.

У другому розділі «Метафоризація концепту *Covid-19* у промовах та інтерв'ю президента Франції Емманюеля Макрона» проаналізовано групи з виділеними метафоричними моделями на позначення концепту *Covid-19*. Окрім цього, нами проаналізовано характер звернення глави французької держави до

нації, його мовленнєву особистість та здійснено загальний огляд критики військової риторики, вжитої в його дискурсі.

У третьому розділі «Метафоризація концепту *Covid-19* у промовах та інтерв'ю прем'єр-міністра Франції Жана Кастекса та міністра солідарності та охорони здоров'я Франції Олів'є Верана» аналогічним чином виділено групи з найуживанішими метафоричними моделями кожного з міністрів, проаналізовано способи їхніх звернень до французького народу, їхні мовленнєві особистості, а також надано короткий огляд критики деяких аспектів метафоризації концепту *Covid-19* у політичному дискурсі.

У загальних висновках зібрано та узагальнено отримані результати проведеного дослідження. У списку використаної літератури та списку джерел ілюстративного матеріалу перелічено джерела, що були використані під час написання магістерської роботи. До магістерської роботи також додаються додатки А (Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Емманюеля Макрона), Б (Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Жана Кастекса) та В (Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Олів'є Верана).

Дана робота є продовженням дослідження «Вербалізація концепту *Covid-19* у французькому медійному дискурсі», пройшла апробацію на конференції «VII Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених», результати роботи було висвітлено в тезах «Філологія ХХІ століття: нові дослідження і перспективи» [7, с. 64-67].

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ. КОГНІТИВНА МЕТАФОРА У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Поняття концепту та його тлумачення. Структура концепту

Середина ХХ століття в лінгвістичних дослідженнях характеризується зміною системно-структурної парадигми на антропоцентричну, об'єктом дослідження якої стає мова в людині й людина в мові. Новий підхід реалізується в багатьох напрямках, зокрема соціолінгвістиці, психолінгвістиці, етнолінгвістиці та когнітивній лінгвістиці.

Когнітивна лінгвістика, що виникла в 70-х роках ХХ століття, – це мовознавчий напрям, який вивчає функціонування мови як різновид пізнавальної діяльності, а також досліджує когнітивні механізми, структуру свідомості людини через мовні явища, роль мови у таких процесах, як концептуалізація та категоризація. Цей мовознавчий напрям ґрунтується на кількох принципах, зокрема експансіонізмі, експланаторності, функціоналізмі, та антропоцентризмі. У сучасній когнітивній лінгвістиці виник концептологічний напрям, об'єктом дослідження якого став концепт – ключова оперативна ментальна одиниця, яка має мовне вираження, містить у собі культурну інформацію та узагальнює сприйняття знань про світ [16].

Багато американських та українських вчених займалися проблемами когнітивної лінгвістики. Серед них можемо назвати Дж. Лакоффа, М. Джонсона, Р. Лангакера, Ж. Фоконьє, Р. Джекендоффа, Ч. Філлмора, Л. Талмі, В. Еванса та О. Селіванову, І. Бровченко, А. Загнітко, Ж. Краснобаєву-Чорну, С. Жаботинську, В. Іващенко, Ж. Соколовську, Л. Лисиченко, Т. Радзієвську, Т. Луньову, В. Жайворонка, В. Манакіна, Л. Синельникову, В. Ужченка відповідно.

Варто почати з того, що термін «концепт» є відносно новим терміном, який має багато різних трактувань і визначень. Це можна пояснити тим, що на

сьогодні між дослідниками різних дисциплін відсутня згода щодо того, що саме лежить в основі значення концепту. Існуючі визначення можна поділити на лінгвістичні, психологічні, філософські, метафоричні та комплексні [24, с.55].

У лінгвістичних визначеннях концепт досліджується як теоретична сутність, яка позначає значення слова. Стверджується, що ця сутність пов'язана як з іншими концептами, так і з певними діями, які можуть виконувати люди, що володіють концептом. Наприклад, якщо людина знає, що таке тигр, вона може виносити судження про те, чи є щось тигром чи ні, використовуючи встановлені правила. Крім того, концепт тигр має бути виражений із точки зору його зв'язків з іншими концептами, такими як тварина, лев, кішка тощо. Ці зв'язки розподіляються на різні групи, як-от тигр та лев – великі, вони одночасно відносяться до класу тварин і кішок. Отже, для повного розуміння певного концепту необхідно визначити правило, яке вказуватиме, що можна вважати прикладом цього концепту, а також описати зв'язки між цими концептами та іншими [24, с. 55].

Філософи вважають, що ототожнення концепту зі значенням слова є помилкою. Тому вони визначають концепт як спосіб організації свідомості та категоризації інформації. Передбачається, що філософ має розглядати концепт здебільшого як інструмент для досягнення яснішого, глибшого й адекватнішого розуміння навколишнього світу [24, с. 55].

Популярні в когнітивній лінгвістиці психологічні визначення використовують «концепт» у такому значенні: «немовна психологічна репрезентація класу сутностей у світі» [47, с. 122]. Концепт – це ментальна репрезентація, яка потенційно може слугувати семантичним полюсом мовного вираження. За В. Евансом, концепти, що виконують останню функцію, називаються лексичними концептами [24, с. 56].

Метафоричні визначення концепту найчастіше наводяться російськими лінгвістами. Вони порівнюють концепт із хмарою, краплею ртуті, яйцем, цибулею тощо [24, с.56].

Комплексне визначення концепту розглядає його як функціональну і змістовну одиницю пам'яті, концептуальної системи та *lingua mentalis*, світогляду, відображеного в психіці людини. Це комплексне визначення виокремлює два підходи до вивчення концептів: систематичний, що розглядає їх як статичні одиниці пам'яті, що позначаються словами; функціональний, що розглядає концепти як ментальні одиниці, які утворюють складніші структури в мовленні та дискурсі [24, с. 56].

Ми також хочемо навести декілька прикладів тлумачень концепту конкретними дослідниками. Наприклад, американський лінгвіст Р. Джекендофф розглядає концепт як базову структуровану одиницю мислення, ментальну репрезентацію категорії, яка включає в себе знання про типових або прототипних членів категорії та знання про ознаки, які є необхідними і достатніми для належності до відповідної категорії. Згідно з поглядами вченого, концепт не є фіксованою одиницею, а радше динамічним ментальним конструктором, який постійно уточнюється, оновлюється і формується під впливом нашого досвіду та взаємодії зі світом. Р. Джекендофф також зазначає, що в наших когнітивних процесах концепти відіграють першорядну роль, а їхній гнучкий характер дозволяє людині формувати нові категорії, змінювати вже існуючі та адаптувати її мислення до нових ситуацій [41, с. 27-132]. Учений не вважає концептуальну структуру монолітною, а розглядає її як систему пов'язаних між собою концептів, організованих відповідно до їхніх семантичних і прагматичних властивостей [41, с. 52].

Л. Талмі, один із основоположників когнітивної лінгвістики, визначає концепт як цілісну, структуровану репрезентацію сфери досвіду, яка є результатом сприйняття та інших когнітивних здібностей і використовується для інтепретації, формування висновків, планування та комунікації. Його структурування може включати схематичність, образно-схематичну проекцію, концептуальний блендинг, метафоричне та метонімічне мапування та інші когнітивні операції [50, с. 35].

Ч. Філлмор також був видатним когнітивним лінгвістом, який зробив значний внесок у розвиток цієї галузі. Науковець визначав концепт як ментальну структуру, яка активується в процесі розуміння або продукування мови і яка представлена кластером пов'язаних мовних виразів [38, с. 111].

Відповідно до поглядів Ж. Фоконьє, концепт дозволяє конструювати ситуації та створювати ментальні простори. Концепт – це не репрезентація набору об'єктів, властивостей чи відношень, а структура когнітивної обробки, яка дозволяє нам розпізнавати, категоризувати та міркувати про об'єкти, властивості та відношення. Окрім того, концепти відіграють фундаментальну роль у нашій здатності робити висновки про світ, а отже, є центральними для нашої здатності міркувати та вирішувати проблеми. Концепти тісно пов'язані з мовою, і те, як ми використовуємо мову, формується під впливом того, як ми концептуалізуємо світ [37, с. 22-24].

Р. Лангакер, відомий як один із засновників когнітивної лінгвістики та основоположник когнітивної граматики, визначає концепт так: концепт – це динамічна ментальна структура, яка ґрунтується на нашому втіленому досвіді про світ [46, с. 13]. Лінгвіст постулює, що головна роль концептів у мові відображається в тому, що кожна граматична одиниця, від найменшої до найбільшої, будується на концептуальному підґрунті. Здатність формувати складні концептуальні структури є відмінною рисою людського пізнання і тісно пов'язана з нашою здатністю користуватися мовою. Він також зазначає, що вивчення концептів є важливим для розуміння природи людського пізнання і має важливі наслідки для різних галузей – від лінгвістики та психології до філософії та штучного інтелекту [46, с. 161-198].

Згідно з В. Евансом, концепти виконують функцію посередників між словами та зовнішнім світом. Для того, щоб стати концептом, явище дійсності повинне бути актуальним та важливим для певної культури, мати значну кількість мовних одиниць, що відображають його у даній культурі [36, с. 145].

Тепер розглянемо трактування концепту деякими українськими дослідниками. Так, за поглядами А. Загнітка, концепт є елементом мисленнєвої

діяльності. Він, як квант структурованого знання, характеризується універсалізмом, його вираження не обмежується мовою, але вона є одним із найсильніших засобів вияву концепту та концептосфери [11, с.12].

Згідно з думкою С. Жаботинської, концепт є важливою оперативною одиницею мислення, яка може мати або не мати чіткої та логічної форми [9, с.34]. В. Жайворонок, звертаючи увагу у своїх розвідках на етнокультурні смисли образності, експресивності та символічності, вважає, що концепти – це одиниці «історикокультурної свідомості народу». Для лінгвіста концепт – це специфічна ментальна одиниця мови [10, с. 48].

Українська науковиця О. Селіванова вважає, що концепт – це одиниця пам'яті, що складається з вербальних і невербальних знань про об'єкт пізнання, які формуються за допомогою 5-ти функцій свідомості й позасвідомості. Концепт, який формується в процесі пізнавальної діяльності, упорядковує інформацію у вигляді класів та категорій, відображаючи досвід людини. Згідно з висловлюваннями лінгвістки, доступ до концептуального знання можна отримати через слово [27, с.256].

Дослідниця Ж. Краснобаєва-Чорна розглядає концепт як «багатовимірне утворення», яке включає в себе такі аспекти, як мова, мислення, пам'ять і психіка. Концепт є динамічним, відкритим, він не має матеріальної оболонки та може бути евентуально суб'єктивним. Окрім цього, концепт характеризується наявністю етнокультурного забарвлення, численністю складників та складним порядком його формування [19, с. 41].

У нашому дослідженні ми будемо керуватися таким визначенням: концепт – це мінімальна одиниця, що має мовне вираження, формується в людській свідомості, відтворює знання й набутий досвід, взаємопов'язується з культурою та впливає на світогляд людини.

Структура концепту також досліджується багатьма науковцями, які спираються на різні критерії. Так, наприклад, деякі лінгвісти вважають, що концепт має польову організацію, яка складається з ядра, приядерної та периферійної зони. Ядро концепту – це його базова конкретна частина, що

містить у собі його найважливіші ознаки. Приядерна зона – це зона з суттєвими, але не основними ознаками концепту, а периферійна – це інтерпретаційний шар, трактування ознак якого відбувається через приказки, прислів'я та афоризми.

Інші дослідники стверджують, що структура концепту – шарова (три шари: активний (актуальний), пасивний (додатковий) та внутрішній (етимологічний)). Активним шаром користуються носії певної мови, пасивний має значення лише для певних груп людей, а внутрішній – для дослідників.

Також деякі науковці зазначають, що в структурі концепту можна виділити три аспекти: образний компонент, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле. Зі свого боку образний компонент складається з перцептивного (сприйняття відбувається за допомогою органів дотику і смаку, а також органів слуху, зору й нюху) та метафоричного/когнітивного (чуттєво-наочний образ наповнює конкретним змістом абстрактний концепт) образів [30, с. 6].

Інформаційний зміст концепту подібний до визначення ключового слова концепту в словнику. Він складається з мінімального набору ознак, які дозволяють відрізнити цей концепт від інших. Інтерпретаційне поле містить у собі когнітивні ознаки, які витлумачують другий аспект концепту (тобто інформаційний зміст), підсумовують або оцінюють його. Окрім цього, інтерпретаційне поле має певні зони: оціночну (включає в себе когнітивні ознаки, які відображають загальну емоційну, естетичну або інтелектуальну оцінку), утилітарну (включає в себе когнітивні ознаки, які відображають прагматичне ставлення людей до концепту та його використання для практичних цілей), соціально-культурну (включає в себе когнітивні ознаки, які віддзеркалюють зв'язок концепту з культурою народу), енциклопедичну (включає в себе когнітивні ознаки, які визначають ознаки концепту), регулятивну (включає в себе когнітивні ознаки, які встановлюють правила про те, що слід чи не слід робити в контексті, пов'язаному з концептом) та

пареміологічну (включає в себе когнітивні ознаки, які можна виразити за допомогою приказок, прислів'їв та афоризмів) зони [30, с. 6-7].

1.2. Диференціація концептів

Диференціація концептів – це основна проблема, з якою стикаються науковці. Стверджується, що в лінгвістиці відсутні власні критерії для розмежування концептів, тому для цього використовується інтуїтивний підхід, завдяки якому для позначення концептів використовуються абстрактні іменники (наприклад, ДРУЖБА, СВОБОДА тощо), словосполучення (як-от, ПРОСТОРОВА ОРІЄНТАЦІЯ, ВМІННЯ ЖИТИ), конкретні іменники (наприклад, ВАМПІР, ЗЛОЧИНЕЦЬ) [24, с. 56-57].

Якщо враховувати, що словниковий запас певної мови налічує мільйон одиниць, то потенційна кількість концептуальних досліджень також сягатиме мільйона. Однак, якщо прийняти той факт, що концепти позначаються власними іменами, словосполученнями і можуть вивчатися в крос-лінгвістичній перспективі, то кількість можливих досліджень може бути нескінченною. Оскільки в лінгвістиці відсутні чіткі критерії для диференціації концептів, дослідники зазвичай звертаються до тих галузей, які першими висунули ідею концепту, а саме до філософії та психології [24, с.57].

У філософії диференціацію концептів запропонував Л. Вітгенштайн, який сформулював певні критерії, яким має відповідати концепт: 1) бути філософським концептом, тобто мати певний рівень універсальності; 2) бути ясним, тобто інтелектуально видимим і т.д. [24, с.57].

У психології концепт характеризується ознаками, що пов'язані з принципами категоризації: 1) він має бути насамперед пов'язаний із прототипом; 2) його опис має бути частиною схеми репрезентації, що ґрунтується на знаннях, в якій концепти позиціонуються як у структурованій ієрархії, так і в ширшій теоретичній структурі; 3) репрезентації концептів є схемами, а не традиційно виокремленими переліками ознак; 4) роль прикладів найкраще можна пояснити в контексті епізодичної пам'яті [24, с.57].

Теорія зразків (*exemplar theory*) припускає, що люди класифікують об'єкти, події та ідеї на основі свого минулого досвіду та спогадів про конкретні приклади, а не за допомогою набору ознак чи правил. Згідно з цією точкою зору, ми створюємо ментальні репрезентації концептів, формуючи набір зразків, які мають спільні риси або атрибути. Хоча цей підхід добре враховує емпіричні дані експериментів із вивчення категорій, він має значні проблеми під час пояснення серйозніших явищ, як-от ієрархічні структури, концептуальні комбінації та значення слів [24, с.57-58].

Теорія прототипів (*prototype theory*) – це теорія категоризації, в якій існує диференційований ступінь приналежності до концептуальної категорії, і в якій деякі поняття є більш центральними, ніж інші. Дві вищезгадані теорії об'єднуються підходом, що ґрунтується на знаннях, який стверджує, що концепти є невід'ємною частиною наших загальних знань про світ [24, с.57].

Основою для пояснювальної теорії концептів (*explanatory theory*) слугує властивість інваріантності концептів, тобто їхня незмінність від одного індивіда до іншого [39, с.107]. Отже, з психологічного погляду концепти – це інваріантні психологічні об'єкти, структури, що залишаються однаковими між індивідами та всередині індивідів із плином часу, або будь-які психологічні сутності, що лежать в основі значення.

Психологія пропонує запропонований Е. Рош підхід до диференціації концептів, що враховує рівні категоризації: базовий, субординатний, тобто нижчий рівень, і суперординатний, тобто абстрактніший рівень. У цьому випадку відповідним рівнем для диференціації концептів є суперординатний, що відображається в інтуїтивному використанні абстрактних іменників для позначення концептів [49, с. 30-32].

Диференціація концептів на базовому рівні призводить до взаємоперетину, що підтверджується протиставленням концептів CRIMINAL і CRIME. Концепти, що виокремлюються на субординатному рівні, наприклад, ФРАНЦУЗЬКА МОВА, мають багато спільного з іншими одиницями певного класу, що дає підставу розглядати їх як ключові слова, субординовані стосовно

більш загального концепту МОВА. Отже, мовні одиниці, що категоризують світ на базовому та субординатному рівнях, можуть розглядатися як ключові слова різних культур [24, с. 58].

Один із способів ідентифікації концептів полягає у співвіднесенні їх зі структурами сенсомоторного досвіду. Відповідно, вони поділяються на образні, що пов'язані з сенсомоторним досвідом, та респонсивні, що відображають стан людини, її емоційний та часовий досвід [24, с. 58].

Спираючись на сенсомоторний досвід, багато концептів можна звести до окремих типів, пов'язаних зі сприйняттям. Їх можна типологізувати за допомогою образів-схем, тобто повторюваних динамічних патернів наших перцептивних взаємодій і моторних програм, які забезпечують узгодженість і структуру нашого досвіду. Деякі образ-схеми можуть слугувати основою для формування таких концептів, як БАЛАНС, ПРОТИСТОЯННЯ, тоді як інші структурують більш складні концептуальні структури тощо.

Також необхідно згадати про антиконцепти, які протиставляються концептам за принципом позитивного і негативного. У деяких дослідженнях термін «антиконцепт» трактується як антонім, або назва іншого концепту, в інших – антиконцепт протистоїть іншому концепту, тобто вказує на незгоду, є формою протесту тощо. Наведемо такі приклади концептів і антиконцептів: ЗДОРОВ'Я – ХВОРОБА; СТРАЖДАННЯ – РАДІСТЬ; ЩИРІСТЬ – БРЕХНЯ. Вищезазначені приклади свідчать про те, що опозиція між концептами та антиконцептами лежить поза межами мови [24, с. 58].

1.3. Типологія концептів

Спроби когнітивної типології концептів поділяють на три підходи: позначальний, декомпозиційний та композиційний. Перший підхід передбачає прирівнювання слів до концептів, тобто слово називає концепт, який воно виражає. Наприклад, слово «зелений» виражає концепт «ЗЕЛЕНИЙ». Незважаючи на те, що це найпопулярніший підхід до вивчення концептів в

українській когнітивній лінгвістиці, він нічого не говорить нам про психологічні характеристики, підтримувані мовою [24, с. 59].

Аргументом на користь позначального розуміння концептів є симуляція, тобто відтворення перцептивних, моторних та інтроспективних станів, набутих під час досвіду зі світом, тілом та розумом. Коли людина набуває певний досвід, наприклад, під час накривання столу, мозок фіксує стани в різних модальностях та інтегрує їх у мультимодальну репрезентацію, що зберігається в пам'яті: тобто те, який вигляд має стіл, який він на дотик, як ми накриваємо на нього скатертину, інтроспекція наших очікувань. Пізніше, коли нам потрібно репрезентувати таку категорію, як «стіл», мультимодальні репрезентації, зафіксовані під час нашого досвіду з різними прикладами столів, знову активуються, щоб змодельовати, як наш мозок зобразив сприйняття, дію та інтроспекцію, пов'язані з цією категорією [24, с. 58].

Симуляція вважається основою формування концептів, що дозволяє успішно взаємодіяти з навколишнім середовищем: ми можемо моделювати реальну поведінку об'єкта, щоб обміркувати нашу взаємодію з ним. Найбільш розгорнуту класифікацію концептів з точки зору цього підходу запропонував український дослідник А. М. Приходько. Лінгвіст виділяє такі способи класифікації концептів: тематичний (наприклад, емоційний тощо); дискурсивний (наприклад, педагогічний, релігійний, політичний тощо); аксіологічний, що розмежовує різні типи цінностей (наприклад, особистісні, авторські); мікрогруповий (наприклад, сімейний); макрогруповий (наприклад, рольовий, статусний); етнічний; загальнолюдський та цивілізаційний (наприклад, цінності середньовічного християнства). Розглянута класифікація концептів ґрунтується на низці бінарних опозицій, як-от «параметричність» – «непараметричність», «універсальність» – «специфічність», «регулятивність» – «нерегулятивність», «позитивність» – «негативність» [25, с. 83-92].

Параметричні концепти пов'язані з кількісними або якісними ознаками, тобто параметрами: розмір (наприклад, ВЕЛЕТЕНЬ), якість (КРАСА), ступінь (БАГАТСТВО, БІДНІСТЬ), статус (КЕРІВНИК) тощо. До таких концептів

належать концепти-категорії ПРОСТІР, ЧАС і ПРИЧИНА. Параметричними характеристиками володіють заздалегідь прогнозовані/очікувані сутності (наприклад, сімейні зв'язки (СЕСТРА, БРАТ), способи облаштування домівки (ВІЛЛА, ЮРТА)) [24, с. 59-60]. Непараметричні концепти формуються на рівні відчуттів та асоціацій, наприклад, ДУША, СТРАХ, ЛЮБОВ тощо [24, с. 60].

Універсальні концепти мають глобальний характер, оскільки є аксіологічно важливими для всього людства. Деякі з них розглядаються як суперконцепти, оскільки в окремих типах дискурсу вони утворюють певне коло. Наприклад, суперконцептами релігійного дискурсу є БОГ, ДУША, НАДІЯ, ВІРА, ЛЮБОВ. Специфічні концепти пов'язані з певними субкультурами – соціальними, етнічними, професійними тощо. Так, специфічним східним концептом є ГОСТИННІСТЬ, німецьким – ПУНКТУАЛЬНІСТЬ. Також варто зазначити, що різні культури по-різному репрезентують деякі концепти, як-от ЗАКОН, БАГАТСТВО, БІДНІСТЬ [24, с. 60].

У регулятивних концептах закладені певні норми та конвенції, що визначають сценарії та культурні домінанти людської поведінки (наприклад, ПРАВДА, ДРУЖБА, ПУНКТУАЛЬНІСТЬ). Регулятивні концепти визначають правила поведінки людини в конкретному суспільстві. Ці норми можуть бути інституційними (ПІЛЬНІСТЬ), соціальними (ПРАВО) та індивідуальними (ЧЕСТЬ, ОBOB'ЯЗОК) [24, с. 60].

Серед нерегулятивних концептів можна виділити категоріальні, релігійні, біосоціальні, біовітальні, етнокультурні, етноспецифічні, які позбавлені прескриптивних інтенцій і які існують у мовній свідомості без будь-якого нормування моделей поведінки. До них можемо віднести ЧАС, СПОКІЙ тощо [24, с. 60].

Декомпозиційний підхід розглядає номінативні одиниці як засіб профілювання різних аспектів концептів, тобто слова (особливо синоніми) позначають різні аспекти концепту. Найкращим прикладом такого підходу є назви розділів та заголовки в журналах, наприклад англomовних.

Декомпозиційний підхід вважається більш корисним, ніж перший підхід, який ми розглянули вище. Оскільки він враховує контекст використання слів у мовленні та дискурсі, пов'язуючи концепти з профілюванням різних доменів, які оточують людське тіло [24, с. 63].

Композиційний, або атомістичний, підхід пов'язує концепт, що виражений конкретним словом, з обмеженою кількістю універсальних примітивів, що утворюють будь-який концепт вищого порядку. Семантичні примітиви – це базові, нередуковані концепти або значення, які є універсальними і загальноприйнятими в різних культурах. Вони являють собою найелементарніші компоненти значення, які лежать в основі всіх мов і людського мислення [24, с. 63].

Слова, які вважаються семантичними примітивами, не потребують визначення за допомогою інших слів. Ми знаємо їхнє значення без необхідності давати їм визначення. Усі люди мають однаковий набір семантичних примітивів, але не однаковий набір звукових форм, що їх виражають, що робить семантичні примітиви крос-культурно універсальними [24, с. 64].

Цей підхід був розроблений польською лінгвісткою А. Вежбицькою. Разом зі своїми послідовниками вона розробила мову примітивів, що складається з дуже обмеженого і впорядкованого різновиду редуктивного перефразування, відомого як природна семантична метамова. Її версія складається з близько 60 елементів, згрупованих згруповані в 15 класів.

Запропоновані групи семантичних примітивів є такими:

- Субстантиви – Я, ЛЮДИ, ЩОСЬ;
- Детермінативи – ТОЙ САМИЙ, ІНШИЙ;
- Квантифікатори – ОДИН, ДВА, ДЕСЯТЬ, БАГАТО/МАЛО;
- Ментальні предикати – ДУМАТИ, ХОТІТИ, БАЧИТИ, СЛУХАТИ;
- Мова – ГОВОРИТИ, СЛОВО;
- Дії, події – РОБИТИ, РУХАТИСЯ, ТРАПЛЯТИСЯ;
- Існування, володіння – ІСНУВАТИ, МАТИ;

- Життя – ЖИТИ;
- Оцінки та дескриптори – ПОГАНИЙ, МАЛИЙ, ВЕЛИКИЙ;
- Час – ЗАРАЗ, ДОВГО, ПІСЛЯ;
- Простір – ДЕ, ТУТ, ПІД, НАД, УСЕРЕДИНІ;
- Логічні концепти – МОЖЛИВО, МОЖНА, ТОМУ ЩО;
- Інтенсифікатор – ДУЖЕ, БІЛЬШЕ;
- Таксономія, партономія – РІЗНОВИД, ЧАСТИНА;
- Подібність – СХОЖИЙ [40, с. 106-107].

Вивчення концептів вимагає їхнього структурування за допомогою певних схем, до яких належать фрейми, скрипти, сцени, сценарії, ідеалізовані когнітивні моделі (ІКМ) тощо. Дотримуючись поглядів Філлмора, ми вживатимемо термін «фрейм» як загальний термін для позначення цього ряду структур. Фрейми розглядаються як вроджені структури, які набуваються через соціалізацію, конструюються з досвіду і є діахронічно та культурно залежними [24, с. 66].

Незначні відмінності цих структур полягають у такому. Фрейм визначається як статична ментальна репрезентація стереотипної ситуації, наприклад, перебування в певній кімнаті або відвідування вечірки на день народження. Ідеалізовані когнітивні моделі (ІКМ) розглядаються як типізовані уявлення про наш світ. Наприклад, слово «холостяк» визначається відносно ідеалізованої моделі, яка припускає, що наше суспільство є моногамним, люди одружуються після досягнення певного віку, а шлюб включає людей протилежної статі [43, с. 70].

Скрипт і сценарій стосуються динамічного зображення ситуації або події, наприклад, походу до ресторану. Схеми розглядаються як структури даних, що відображають стереотипні патерни, які ми дістаємо з пам'яті і використовуємо в нашому розумінні дискурсу [24, с. 66].

Незважаючи на те, що можна ставити під сумнів різні типи схем, існує достатньо доказів на користь їхнього існування: люди, яких опитують про текст

або просять пригадати його, часто заповнюють деталі, яких їм насправді не надавали, але які вони змогли відтворити за допомогою схеми. Спільним знаменником таких термінів є «структура очікування», яку можна сформулювати так: на основі свого досвіду сприйняття світу в даній культурі людина використовує ці знання для прогнозування інтерпретацій і стосунків щодо нової інформації, подій і досвіду [24, с. 67].

Наведемо інші найпоширеніші типології концепту. Так, наприклад, за критерієм середовища буття виділяються мовні, дискурсні [22, с. 123], текстові [13, с. 156], філософські [8, с. 320], художні [51, с. 206], естетичні та духовні (що формуються з культурних, лінгвокультурних [31, с. 12] та етноконцептів [29, с. 39]) концепти.

За змістом науковці виділяють антропоконцепти (МАТИ, БАТЬКО), міфоконцепти, екоконцепти, психологічні, емоційні [42, с. 74], теософські (ЖИТТЯ, СМЕРТЬ), телеономні (ІСТИНА, СВОБОДА, ПРАВДА) [25, с. 87-88] та категоріальні (ЧАС, ПРОСТІР) концепти. За ступенем змінності концепти поділяють на варіативні концепти та константи; за питомою вагою в системі концептів – на автохтони, алохтони та метахтони [13, с. 126]; за місцем в ієрархії – на мегаконцепти, макроконцепти, гіперконцепти, мезоконцепти та катаконцепти [6, с. 239].

Також за форматом репрезентації дослідники ділять концепти на одиничні (ДОБРО, ЖИТТЯ, КОХАННЯ, ПОДОРОЖ); подвійні гештальтні (ДОБРО/ЗЛО, ЖИТТЯ/СМЕРТЬ) [3, с. 11]; кластерні (ШЛЯХ ДО ПЕРЕМОГИ, ШЛЯХ ДО ЗІРОК), які не вербалізуються не одним словом, але які є ментальною єдністю) [12, с. 152]; кумулятивні, які є сукупністю концептуальних ознак, зібраних в одне ціле; параболічні (АРАБСЬКА ВЕСНА); картинні (ЗОЛОТА ОСІНЬ); картинно-параболічні (ПОСМІШКА ЧЕШИРСЬКОГО КОТА); есеїстичні (СИМУЛЯКР) [6, с. 240].

Власну типологію концептів також запропонувала польська лінгвістка А. Вежбицька, поділивши концепти на два типи: «концепт-мінімум» і «концепт-максимум». Науковиця стверджує, що концепт-мінімум – це часткове

розуміння змісту слова (людина знає лише про певні аспекти реалії, оскільки не мала безпосереднього досвіду з нею), а концепт-максимум – повноцінне, цілісне (людина повністю володіє інформацією про реалію, а також стикається з нею у повсякденному житті) [52, с. 101-115].

1.4. Метафора у сучасних лінгвістичних дослідженнях

Дослідивши концепт як основну одиницю когнітивної лінгвістики, можемо стверджувати, що він реалізується в мовній картині світу за допомогою використання лексичних засобів. Проте ми також можемо додати до способів його реалізації таке різноаспектне явище як метафоризація, яке узагальнено розуміється як створення нового переносного значення слова на основі подібності зовнішнього вигляду предмета.

Метафоризація – це складний когнітивний процес, який формує нові змісти та допомагає відслідкувати взаємозв'язок мовної картини світу з ментальним розумінням реальності носіями певної культури. Сучасна лінгвістика розглядає метафоричний процес як головний засіб осмислення складних сфер нашої дійсності та вивчення особливостей мислення як окремих індивідів, так і цілого соціуму.

Метафора як лінгвоментальний феномен завжди була в центрі уваги мовознавчої спільноти. Власне термін метафора лінгвістика запозичила з риторики, яка вважала її засобом образного мовлення та естетики. Аристотель вперше виклав основи теорії метафори у своїй «Поетиці» та окреслив її як спосіб переосмислення значення слів на основі подібності [1, с. 83]. Давньогрецький філософ вважав метафору естетичним феноменом, за допомогою якого можна кодувати значення. Такий погляд на метафору знайшов своє відображення у поглядах представників епохи Середньовіччя, які, крім того, визнавали онтологічну функцію метафори та її здатність слугувати прообразом чуттєвого світу.

У період Нового часу продовжилося її активне вивчення. Деякі вчені (наприклад, Дж. Локк, Т. Гоббс, Р. Декарт) категорично не сприймали

метафору, інші, як-от Дж. Віко, розглядали метафору як інструмент первинної когнітивної функції свідомості, а мову метафоричних образів – як первинний мовний код. Обґрунтування ідей італійського філософа продовжило свій розвиток у дослідженнях лінгвістів XIX століття: М. Мюллера, В. фон Гумбольдта, Г. Штейнталя, О. Потебні та інших. Останній, наприклад, встановив, що метафора – це іманентна властивість мови, яка забезпечує процес пізнання як постійну діяльність [18].

XX століття можна охарактеризувати як століття вивчення метафори в кількох основних напрямках: інтеракціоністському, прагматичному, субституційному та когнітивному. Наприкінці XX – на початку XXI століть у лінгвістиці продовжили розширюватися межі дослідження метафори, і набула поширення когнітивно-дискурсивна парадигма, згідно з якою сучасні лінгвісти почали вивчати метафору як складне багатофункціональне явище, використовуючи семантичний, семіотичний, стилістичний, ономазіологічний та логіко-філософський аспекти (Е. Кассіер, Дж. Міллер, Р. Якобсон, М. Блек, А. Річардс, Хосе Ортега-і-Гассет) [18].

Когнітивний підхід до вивчення засобів метафоричної концептуалізації реалій навколишнього світу зумовлений переходом від статичного до динамічного погляду на світобудову. Теорію концептуальної метафори розробляли багато науковців, як-от Дж. Лакофф і М. Джонсон, Е. МакКормак, П. Рікер, Т. С. Кун та інші. Онтологічний та епістемологічний аспекти метафори є основною передумовою використання когнітивних підходів для її вивчення. У праці «Когнітивна теорія метафори» [20, с. 358-386] Е. МакКормак визначає метафору як пізнавальний процес і розглядає її як спосіб мислення в межах когнітивної лінгвістики.

Теорія концептуальної метафори, запропонована вченими-когнітивістами Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, набула найбільшого поширення. Крім того, вона сприяла розвитку нових напрямів вивчення когнітивної метафори, більшість із яких взаємодоповнюють один одного. Наприклад, ми можемо згадати когерентну модель метафори (Дж. Уллман, К. Холіок, Б. Спеллман),

теорію метафоричної інтерпретації (Д. Річі), модель концептуальної проекції (С. Чунг, К. Аренс), теорію концептуальної інтеграції (Ж. Фоконьє, Дж. Барнден, М. Тернер, С. Коулсон), теорію лексико-концептуальної проекції (В. Еванс) тощо [18].

У дослідженнях українських науковців метафору вивчають у таких аспектах: граматичному, лексико-семантичному та лінгвостилістичному (Л. Лисиченко, О. Тараненко, В. Ващенко, В. Кононенко, В. Русанівський, С. Єрмоленко, Н. Бойко та ін.). Також дослідженням метафори займаються О. Селіванова, Л. Кравець, Л. Бєлєхова, Х. Дацишин, І. Філатенко, О. Чадюк [18].

1.5. Інтераціоналістська, прагматична, субституційна теорії метафори

Теорія інтеракції, або інтераціоналістська теорія була запропонована британським науковцем А. Річардсом, який запозичив ідеї з романтичної традиції, а саме від Дж. Віко та І. Гердера. Теорія полягає в тому, що нове поняття утворюється внаслідок поєднання двох уявлень про об'єкти позамовної дійсності. А. Річардс ставив під сумнів традиційні теорії подібності та порівняння, оскільки сприймав їх як спрощене явище, яке не бере до уваги інші види зв'язків між елементами структури [18].

Філософ М. Блек продовжив роботу над ідеями А. Річардса і підтвердив існування особливого значення у метафоричних структурах, експлікувавши його наявність як результат взаємодії різних суб'єктів, а не думок. Тут метафора виступає у ролі трансформатора, який, проектуючи головний суб'єкт на допоміжний за допомогою системи імплікацій, формує нове сприйняття суб'єкта. За словами британсько-американського вченого, існують дві причини утворення метафори: перша причина полягає у відсутності прямого відповідника метафоричного значення, коли метафора залишається єдиним засобом вираження, а друга причина пов'язана з винятковістю значення певного слова та його стилістичним потенціалом. Інтераціоналістська теорія М. Блека вплинула на дослідження метафори іншими вченими (М. Арбіб) у межах цього

напрямку та стала основою для когнітивного підходу до вивчення метафор [4, с. 154-158].

Прагматична теорія метафори була сформована американським філософом Д. Девідсоном, який вважав, що спосіб вживання є головною диференційною ознакою метафори: «що дійсно відрізняє метафору – так це не значення, а вживання, і в цьому метафора подібна до мовленнєвих дій: ствердження, натяку, брехні, обіцянки, висловлення, незадоволення та ін.» [32, с.187]. У своїх працях дослідник критикував радикальні концепції, які постулювали, що будь-яке висловлення може вважатися метафорою. Крім того, Д. Девідсон також заперечував когнітивний зміст у метафорі. На противагу М. Блека, він вважав, що метафора є стилістичною фігурою, яка використовується, щоб показати один предмет у світлі іншого. Згідно з Д. Девідсоном, інтерпретація метафоричного значення залежить не лише від структури метафоричного образу, але й від мовно-мисленнєвої діяльності адресата та його здатності розуміти закодований зміст метафори [17, с. 43].

Дослідник Е. Ортоні вивчав метафору в межах субституційної, або порівняльної теорії і пояснював процес розуміння метафори, використовуючи поняття «небуквального». На його думку, асиметричність небуквальних зіставлень є їхньою загальною ознакою, яка характеризується тим, що «тема та оболонка мають множини предикатів, що не перетинаються», а знайдені відповідності та вибрані предикати визначають остаточну інтерпретацію метафори. Е. Ортоні наполягав на використанні додаткових механізмів співвіднесення значення вислову і знання мовця. Дослідник вивчав природу метафори в контексті епістемологічного потенціалу метафоричної структури [18].

Варто також зазначити, що окрім інтеракціоністської, прагматичної, субституційної, або порівняльної теорій метафори, існують інші концепції її дослідження, які ґрунтуються на поєднанні різних ідей і поглядів. Наприклад, французький філософ П. Рікер розглядає метафору, беручи до уваги погляди Канта з питань продуктивного уявлення та феноменологічні, герменевтичні,

аналітичні принципи. Науковець кваліфікує метафоризацію як процес породження семантичних категорій через поєднання відмінностей у подібність. На думку П. Рікера, процес метафоризації характеризується семантичними зсувами на рівні речення [18].

Дослідження метафори німецького вченого Б. Дебатина базується на теорії комунікативної раціональності та на засада аналітичної філософії мови. Дослідник, спираючись на теорію раціональності, зауважує, що раціональність метафори зводиться до раціонального передбачення, що встановлюється за допомогою критичного оцінювання смислу самої метафори [18].

1.6. Когнітивна теорія метафори: основні положення. Структурні, орієнтаційні та онтологічні метафори. Персоніфікація, метонімія, синекдоха

У сучасній когнітивній лінгвістиці найпоширенішою теорією метафори є теорія когнітивної/концептуальної метафори. Дана теорія пройшла у своєму розвитку декілька етапів: від тлумачення метафори як різновиду лексико-семантичного способу словотворення до тлумачення метафори за рамками мовної системи і розглядання її як феномена взаємодії мови, мислення і культури.

Основи когнітивного підходу до вивчення метафорики були докладно вивчені Джорджем Лакоффом і Марком Джонсоном у праці «Метафори, якими ми живемо», яку було визнано Біблією когнітивного підходу до метафори – своєрідним аналогом сосюрівського «Курсу загальної лінгвістики». Американські лінгвісти стверджують, що метафору потрібно розглядати як характеристику, що пов'язана не тільки з мовою і словами, а й з дійсністю та мисленням. Відповідно понятійна система людини, в межах якої відбуваються процеси мислення, є метафоричною.

Головне твердження когнітивної теорії метафори полягає у такій ідеї: метафоризація ґрунтується на використанні методів обробки основних структур знань, а саме сценаріїв та фреймів, які є узагальненим досвідом взаємовідносин

людини із навколишнім світом. Така взаємодія може відбуватися як з об'єктами, так і з суспільством, і реалізуватися на мовному рівні.

Процес метафоризації спирається на взаємодію двох структур знань: когнітивної структури «джерела» (*source domain*) і когнітивної структури «цілі» (*target domain*). Когнітивні структури «джерела» та «цілі» не є еквівалентними, оскільки «джерело» стосується конкретного, неабстрактного знання, яке людина отримує в результаті прямого контакту з дійсністю; а «ціль» – це невизначене, неконкретне знання. Крім того, когнітивна структура «джерела» узагальнює практичний досвід життя людини, а знання даної структури впорядковуються у вигляді «схем образів» (*image schemas*) відносно простих когнітивних структур, які безперервно відтворюються під час взаємодії людини з реальністю. Дж. Лакофф зазначає, що «метафори дають нам змогу розуміти неструктуровані явища в термінах більш конкретних і структурованих явищ» [44, с. 9].

Під час метафоризації відбувається «когнітивне мапування» (*cognitive mapping*) або «метафоричне мапування» (*metaphorical mapping*). Також у процесі метафоризації можна відслідкувати часткове відтворення когнітивної структури «джерела» в структурі «цілі», яке називається «гіпотезою інваріантності» (*invariance hypothesis*) [45, с. 34]. У процесі метафоричного мапування відбувається висвітлення/виділення окремих властивостей «джерела» в структурі «цілі», яке виявляється на рівні речень і текстів. Такий процес у когнітивній лінгвістиці часто називають «профілюванням» [44, с. 9].

Відповідно до Дж. Лакоффа і М. Джонсона, концептуальною метафорою можна називати сталі відповідності між двома когнітивними структурами, що закріплюються в мовно-культурних традиціях певного соціуму. До таких концептуальних метафор можна віднести велику кількість метафоричних проєкцій, наприклад, ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ, ЧАС – ЦЕ ГРОШІ, ЛЮБОВ – ЦЕ ВІЙНА тощо. Такі концептуальні метафори можуть сприяти формуванню концептуальних структур на більш глобальному рівні – «когнітивних моделей»,

які є психологічними категоріями із властивостями, притаманними гештальтам у когнітивній психології [44, с. 28].

У роботі лінгвістів також постулюється, що метафоричні концепти характеризуються системністю, а отже, і мова, яка використовується, щоб говорити про такий концепт, також є системною. Вищезгадана системність може сприяти «висвітленню» одного аспекту поняття і «затемненню» другого. На прикладі концептуальної метафори СУПЕРЕЧКА – ЦЕ ВІЙНА автори показують, як вона фокусується на аспекті атакування точки зору вашого співбесідника, але водночас випускає з уваги кооперативність суперечки і співпрацю противників [44, с. 48].

Більш складним для нашого розуміння прикладом приховувань когнітивною метафорою досвіду людини є таке поняття, як **«метафора каналу зв'язку» (*conduit metaphor*)**. Майкл Редді стверджує, що наша форма мислення про мову структурована такою метафорою: ІДЕЇ (або ЗНАЧЕННЯ) – ЦЕ ОБ'ЄКТИ, МОВНІ ВИРАЗИ – ЦЕ ВМІСТИЛИЩА, КОМУНІКАЦІЯ – ЦЕ ПОСЛАННЯ. Розшифровуючи сказане, можна додати, що та людина, яка говорить, вкладає у слова (вмістилища) певні ідеї (об'єкти) і комунікує їх своєму реципієнтові (послання), який зі свого боку займається їхнім декодуванням. Прикладом метафори каналу зв'язку може бути таке речення: *It's difficult to put my ideas into words* – Складно висловити мої ідеї словами [48, с. 150].

Отже, в когнітивній лінгвістиці Дж. Лакофф та М. Джонсон виокремлюють три види концептуальних метафор. Про перший з них ми вже згадували на початку цього розділу, а саме про **структурну метафору (*structural metaphor*)** – метафору, в якій один концепт метафорично розуміється/структурується у термінах іншого концепту. Вищезазначений вид метафоричного перенесення є типовим для полікомпонентних структурованих концептів, а саме сценаріїв та фреймів [44, с. 27].

Окрім структурних метафор, когнітивна теорія метафори розглядає **орієнтаційні метафори (*orientational metaphors*)**, які впорядковують систему

певних концептів відносно іншої та пов'язані із просторовою орієнтацією: «верх – низ», «центральный – периферійний», «праворуч – ліворуч», «вперед – назад» тощо. Такі метафоричні орієнтації утворюються небезпідставно, оскільки вони виникають унаслідок існування того факту, що людина має тіло певної форми, яке перебуває у безпосередній взаємодії з навколишнім світом. Іншими словами, орієнтаційні метафори опираються на наш фізичний і соціальний досвід, але можуть відрізнятися від культури до культури. Так, наприклад, в одній культурі майбутнє знаходиться за нами, в іншій – попереду нас [44, с. 35].

Даний вид когнітивних метафор лінгвісти Дж. Лакофф і М. Джонсон ілюструють так: HAPPY IS UP; SAD IS DOWN (зігнута поза людини зазвичай співвідносна з депресією і смутком, пряма поза - з позитивним емоційним станом), HEALTH AND LIFE ARE UP; SICKNESS AND DEATH ARE DOWN (хвороби змушують людину лежати, здорова людина повністю реалізує свої фізичні здібності), GOOD IS UP; BAD IS DOWN; MORE IS UP; LESS IS DOWN; HAVING CONTROL OR FORCE IS UP; BEING SUBJECT TO CONTROL OR FORCE IS DOWN тощо [44, с.35-41].

Американські лінгвісти у своїй роботі встановлюють, що більшість основних концептів організовуються за допомогою орієнтаційних метафор, кожна з яких має внутрішню системність. Наприклад, вищезгадана метафора HAPPY IS UP розкриває узгоджену систему концептів/понять. Такі метафори також характеризуються спільною зовнішньою системністю, що допомагає визначити їхню узгодженість [44, с. 41-42].

Проте процес концептуалізації за допомогою просторових категорій має свої межі. Тому дослідники виділяють третій тип метафор – **онтологічну метафору (*ontological metaphor*)**, яка є когнітивним механізмом, за допомогою якого людина усвідомлює емоції, ідеї, події, досвід поводження з матеріальними об'єктами або власним тілом в термінах об'єктів, істот, сутностей, речовин тощо [44, с. 49].

Зрозуміти сутність онтологічної метафори можна на прикладі такого досвіду людини, як феномена підвищення цін, який метафорично можна репрезентувати як автономну сутність за допомогою іменника «*inflation*» (*Inflation is lowering our standard of living, inflation is backing us into a corner*). Під час обговорення інфляції це дає нам змогу посилатися на неї, зосереджувати увагу на певних її аспектах, зважати на неї і, врешті-решт, підходити до раціонального осмислення прожитого нами досвіду [44, с. 50].

Онтологічні метафори є доволі поширеними і використовуються для різних цілей, але часто їхня метафоричність не усвідомлюється. Серед таких цілей лінгвісти називають відсилку до номінації (*The honor of our country is at stake in this war*), кількісну оцінку (*It will take a lot of patience to finish this book*), визначення причин (*The pressure of his responsibilities caused his breakdown*), визначення аспекта розгляду (*The brutality of war dehumanizes us all*), визначення мети і мотивації дій (*She saw getting married as the solution to her problem*) тощо [44, с.50-52].

Осмислення нематеріального як автономної сутності не є гарантією всебічного розуміння, але онтологічні метафори можна розвивати далі. Прикладом може слугувати онтологічна метафора THE MIND IS AN ENTITY, яка розвивається в культурі, зокрема американській. Метафори THE MIND IS A MACHINE (*My mind just isn't operating today*) та THE MIND IS A BRITTLE OBJECT (*Her ego is very fragile*), формуючи різні метафоричні моделі душі та розуму, дають змогу виділити різні сторони ментального досвіду людини. Онтологічна метафора МАШИНИ розглядає розум як прилад з певними функціями, фазами ввімкнення-вимкнення, потужністю та ефективністю. Метафора КРИХКОГО ОБ'ЄКТУ стосується психологічних характеристик людини. Складність наведеного лінгвістами прикладу полягає у тому, що досвід, пов'язаний із внутрішнім світом людини, може досягатися за допомогою двох метафор, які висвітлюватимуть не одні й ті самі аспекти [44, с. 52-54].

Також варто звернути увагу на метафори вмістилища, в яких відбувається концептуалізація простору, поля зору, подій, дій та занять. Простір: людина –

це фізична істота, відокремлена від навколишнього світу шкірою, тому кожен із нас є вмістилищем з орієнтацією «всередині-ззовні». А отже, інші фізичні об'єкти, що обмежені поверхнею, також сприймаються нами як вмістилища. Поле зору пов'язане з обмеженим фізичним простором, тому також концептуалізується нами як вмістилище, а те, що ми в змозі побачити, як його вміст (VISUAL FIELDS ARE CONTAINER: The ship is *coming into the view*). Онтологічні метафори використовуються для того, щоб зрозуміти події, дії, стани та заняття. У метафоричному плані події та дії ми концептуалізуємо як об'єкти, стани – як контейнери, а заняття – як речовини [44, с. 54-57].

Науковці виокремлюють **персоніфікацію** як різновид онтологічної метафори, в якому матеріальний об'єкт, поняття або явище інтерпретується як людина. Персоніфікація є способом осмислення нашого досвіду взаємодії з феноменами неживої природи в термінах людських рис, якостей, характеристик і мотивацій. Наведемо приклади: *Life has cheated me, cancer finally caught up with him, inflation has attacked the foundation of our economy*. За допомогою персоніфікації, яка є розширенням онтологічної метафори, ми маємо змогу осмислити певний феномен або абстрактну категорію, уособивши їх в поняттях, які є більш зрозумілими для нас [44, с. 59-60].

У своїй роботі Дж. Лакофф і М. Джонсон також розглядають особливості **метонімії** – когнітивного процесу, в результаті якого використовується одне слово для заміни іншого на основі суміжності (наприклад, *The Times hasn't arrived at the press conference yet* (= *the reporter from the Times*)). Крім метонімії, науковці досліджують **синекдоху**, яка є її різновидом і в якій відбувається заміна назви цілого предмета назвою його частини, як у нижчезазначених випадках: частина замість цілого (*There are a lot of good heads in the university* (= intelligent people); виробник замість продукції (*He's got a Picasso in his den*); об'єкт, що використовується, замість користувача (*The sax has the flu today*); той, що контролює, замість контрольованого (*Napoleon lost at Waterloo*); установа замість відповідальної особи (*The Army wants to reinstitute the draft*);

місце замість установи (*Wall Street is in panic*); місце замість події (*Pearl Harbor still has an effect on our foreign policy*) [44, с. 61-66].

Варто наголосити, що метафора та метонімія є різними видами процесів. Метафора – це спосіб осмислення одного предмета, явища, дії в термінах іншого, тобто її основною функцією є забезпечення розуміння. Для метонімії така функція також є властивою, але насамперед ми її характеризуємо як референційний прийом. З іншого боку, метонімія служить тій самій меті, що і метафора, та використовується подібним чином, хоча вона може більш точно зосереджуватися на потрібних аспектах.

Метафора та метонімія не є просто риторичними або поетичними прийомами. Метафоричні та метонімічні концепти є невід'ємною частиною нашого повсякденного мислення, способів мовлення та поведінки. Як і метафору, метонімію не можна розглядати як сукупність випадкових і довільних контекстів уживання. Метонімічні концепти також характеризуються системністю.

1.7. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження

Вивченням проблем дискурсу займалися такі зарубіжні науковці, як Ю. Габермас, М. Фуко, Г. Кук, Е. Бенвеніст, Тойн А. ван Дейк та інші. Серед українських дослідників дискурсу можемо назвати Л. П. Нагорну, О. О. Селіванову. Досліджуючи дискурс, Т. А. ван Дейк характеризує це поняття як комунікативне явище, що включає в себе соціальний контекст, який інформує про учасників комунікації та процес перцепції повідомлень [5, с. 234]. Г. Кук постулює, що дискурс – це «єдність і взаємодія тексту з контекстом» [23, с. 33].

Французький мовознавець Е. Бенвеніст вказує на те, що структура розмовного дискурсу формується в кілька етапів (початок мовного контакту, введення розмовної теми, змінювання теми та ролей і кінець комунікативного акту), на які впливають внутрішні та зовнішні фактори [35].

Згідно з М. Фуко, дискурс – це сукупність мовленнєвих практик конкретного суспільства в конкретному історичному контексті; це соціальні способи розчленування світу, які ми нав'язуємо речам [35].

О. Селіванова, підсумовуючи різноманітні підходи багатьох дослідників (зокрема вищезгаданих), констатує, що в розумінні природи дискурсу в лінгвістичній літературі найчастіше використовувалися положення французької семіотичної традиції про співвідношення дискурсу та мовлення. Відповідно до цього дискурс визначається як складна єдність мовних форм, значень і дій, і ця єдність являє собою комунікативну подію або комунікативний акт. Сюди безперечно відносяться мовець та слухач, їхні особистісні та соціальні характеристики, інші аспекти соціальної ситуації [26, с. 38].

Більш розширений опис дискурсу дає Ф. Бацевич. Це вид комунікативної діяльності, інтерактивної (і трансактивної), яка має різні форми вираження (усна, писемна, внутрішня, паралінгвальна), відбувається в межах певного каналу комунікації та регулюється стратегіями і тактиками учасників комунікації, є складною єдністю когнітивних, мовних і екстралінгвальних (соціальних, ментальних, психологічних тощо) чинників, які детерміновані конкретними колами «форм життя», і призводить до формування різних мовленнєвих жанрів [2, с. 42-43].

Н. Шевчук стверджує, що подане визначення розкриває сутність поняття і зважає на його багатогранність і багатовекторність. Дискурс тут означає текст, який створений за певних обставин, у конкретній ситуації (політичні дебати, наукова конференція тощо), з певною метою (маніпулювання, переконання тощо), стратегіями й тактиками, який має власну цільову аудиторію з необхідними фоновими знаннями [33, с. 264].

Як зазначає І. Бутова сучасні лінгвісти почали розглядати політичний дискурс відносно недавно: у той період, коли маніпулювання свідомістю стало однією з головних характеристик комунікації у сфері політики [5, с. 232]. Із лінгвістичної точки зору дослідженням дискурсу займалися П. Анрі, П. Ашарда, Ж. Коммерета, Р. Муньє, Ж. Пуату, Ж. Зайдель, М. Пешо, Р. Моро, Р.

Барт та інші. Політичний дискурс також був предметом безпосереднього дослідження й інших науковців: О. Селіванової, О. Зарецького, Л. Нагорної, Н. Кондратенко, О. Шейгал та ін. Особливості синтаксису, наративних функцій, риторики, аргументації, лексики та інших складових ставали предметами наукових розвідок політичного дискурсу. Таку зацікавленість до ґрунтовного вивчення особливостей політичного дискурсу можна пояснити існуванням тісного зв'язку між мовою і політикою та важливою роллю мови, яку вона відіграє у галузі політичної комунікації.

Згідно з визначенням К. Серажим, політичний дискурс – це текст, детермінований контекстом політичної комунікації [28, с. 200]. Н. Кондратенко характеризує політичний дискурс як певну форму політичної комунікації, що робить можливою реалізацію політичних текстів у комунікативних актах між політичними суб'єктами (представниками влади) та об'єктами (електоратом, аудиторією). Дослідниця зазначає головні ознаки політичного дискурсу, а саме його ритуальний, театральний, міфологічний і агональний характер. До списку характеристик, через які втілюється його ігрова природа, вона також додає можливість здійснювати маніпуляції над свідомістю отримувача інформації, риторичність та сакралізацію [15, с. 57-60].

Для підтвердження того факту, що політичний дискурс не обмежується діалогічністю, дослідниця визначає його різновиди, що залежать від різних чинників (наприклад, комунікативних, формальних тощо). Наприклад, Н. Кондратенко вказує на різні види політичного дискурсу в залежності від його мети (наприклад, інформативний, спонукальний, іміджевий, мотиваційний, експресивний), форми (усний, писемний), сфери вживання (телевізійний, газетно-журнальний, радіо-, рекламний, PR), чинника мовця (адресантно прямого та опосередкованого) та чинника адресата (особистого та масового) [15, с. 2-13].

До різновидів політичного дискурсу за сферою вживання О. Ковальова також додає політичний інтернет-дискурс. Крім того, науковиця виокремлює

види політичного дискурсу за видом комунікативної взаємодії: конфліктний (агональний) та кооперативний (гармонізуючий) [14, с. 104].

Л. Нагорна підкреслює, що політичний напрям вивчення поняття «дискурс» найвлучніше відображає його визначення як способу мовної комунікації та семантичного простору, у якому перевіряються політичні смисли. У ширшому розумінні дискурс можна розглядати як механізм координації соціальних, особистих і культурних знань. Більш вузький практичний аспект зосереджений на аналізі вербальної комунікації та окремих текстів, інтерв'ю, виступів та промов [23, с. 33].

О. Шейгал, трактуючи політичний дискурс із позицій семіотики, визначає його як знаковий конструкт, який має два виміри — реальний і віртуальний, але в реальному вимірі він розуміється як текст у певному контексті політичної комунікації, а віртуальний вимір складається з вербальних та невербальних знаків, тезаурусу прецедентних висловлювань, моделей типових мовленнєвих актів та розуміння типових жанрів комунікації [34, с. 23]. Науковиця визначає такі структурноутворювальні ознаки: фідейстичність, інституційність, ідеологічну полісемію, тяжіння до авторитарності через існування символічного «розриву» між представниками влади та їхнім електоратом [34, с. 43].

Досліджуючи політичний дискурс, науковці формують його мету таким чином: отримати, зберегти та продовжити здійснення політичної влади. Тому Н. Шевчук стверджує, що основною інтенцією політичного дискурсу є висловлення комунікатором бачення реальності і переконанні його реципієнтів у правильності його твердження. Дослідниця акцентує увагу на використанні специфічної політичної лексики, на своєрідному виборі конкретних структур вираження відповідно до прагматичних настанов, мети та умов спілкування [33, с. 182].

У своїй розвідці жанрового різновиду політичного дискурсу О. Шейгал використовує польовий підхід до поділу жанрів. Дослідниця виділяє первинні інституційні (ті, що створюються політиками) та вторинні неінституційні

жанри (ті, що не реалізуються політиками, а є інтерпретацією їх виступів, текстів, промов тощо). До первинних жанрів цього дискурсу науковиця відносить ті, які повністю виконують його основну мету – боротьбу за владу: промова, дебати. До периферійних жанрів, які є реакцією на дії політика, можуть належати інтерв'ю, аналітичні статті, мемуари політиків, політичні карикатури тощо [34, с. 302].

Політичний дискурс також характеризується певним набором функцій, до яких належать маніпулятивна, мобілізаційна, корпоративна, ідеологічна та функція привернення уваги. Маніпулятивна функція полягає у використанні інформації про актуальні соціальні проблеми для розпалювання або посилення ворожнечі між політичними супротивниками. Мобілізаційна функція зводиться до емоційного звернення адресанта до цінностей та ідеологічних уподобань виборців. Найбільш яскраво ця функція виражається в плакатах, гаслах і листівках. Ідеологічна та корпоративна функції підкреслюють важливі позиції політиків і політичних партій, щоб проілюструвати власні характеристики та особливості. Програма-максимум функції привернення уваги – це залучити реципієнта на бік політика або партії, програма-мінімум полягає у тому, щоб заявити про себе за допомогою слоганів або зображень, що запам'ятовуються. Однак Л. Нагорна наголошує, що насправді надмірна репрезентація політичного дискурсу може зруйнувати простір ідентифікації та звести нанівець як його інформаційну, так і консолідаційну функції [23, с. 35].

У своїй роботі Д. Грейбер наголошує на трьох головних функціях політичного дискурсу: поширення інформації, контроль за її поширенням, прогнозування політики на майбутнє та аналіз досвіду минулого. Багато лінгвістів також виділяють функцію конструювання мовленнєвої реальності [21, с. 76-77].

Запропонована О. Шейгал класифікація функцій політичного дискурсу дозволяє чітко зрозуміти закономірність їх реалізації через систему соціальних зв'язків. Науковиця визначає соціальний контроль, легітимізацію влади, відтворення влади, орієнтацію, соціальну солідарність, соціальну

диференціацію, акціональну та агональну функції. Соціальний контроль – це закладення передумов для уніфікації та маніпулювання суспільною свідомістю. Легітимізація влади – це пояснення рішень стосовно розподілу влади. Відтворення влади – це посилення прихильності до політичної системи. Орієнтація створюється шляхом формулювання цілей, політичної реальності в суспільній свідомості. Соціальна солідарність реалізується через інтеграцію в суспільство в цілому чи в окремі соціальні групи. Соціальна диференціація стосується маргіналізації соціальної групи. Акціональна функція включає в себе мобілізацію і так звану «наркотизацію» суспільства: мобілізація відбувається шляхом активізації населення та включення його в процеси прийняття рішень; наркотизація – через різні способи відволікання уваги, щоб зменшити небажання до участі в процесах прийняття рішень. Агональна функція сприяє вирішенню соціальних конфліктів [34, с. 23-25].

О. Шейгал також ідентифікує три підходи у вивченні політичного дискурсу в контексті лінгвістичних студій: дескриптивний, критичний та когнітивний. Дескриптивний підхід використовує класичні методи риторичного аналізу для дослідження вербальної поведінки політиків, засобів комунікації, стратегій, тактик маніпулювання та риторичних прийомів. Критичний підхід оцінює соціальну мораль, виражену в мові або дискурсі, і розглядає мовлення як засіб соціального контролю та влади. Когнітивний підхід моделює конструкти свідомості учасників політичної комунікації [21, с. 74].

Отже, політичний дискурс – це мовленнєва діяльність (будь-які мовленнєві утворення) політичних суб'єктів, що використовується у політичних контекстах/дискусіях. Дискурс є невід'ємною частиною соціокультурної взаємодії, що характеризується інтересами, цілями, стилями та формуванням громадської думки, необхідної для автора цього дискурсу.

Характерними рисами політичного дискурсу є його інституційний характер та опосередкованість через масові засоби інформації, а головними функціями є вплив, переконання та політична пропаганда. Вивчення політичного дискурсу як мовленнєвого процесу є важливим, оскільки його

складові можуть стати ефективними інструментами здійснення політичного впливу.

Висновки до першого розділу

Отже, однією з ключових рис сучасної лінгвістики є зростання інтересу до міждисциплінарних досліджень. Аналіз різних підходів дослідження терміну «концепт» показав, що лінгвістична наука однозначного трактування даного терміну ще не надала. Однак узагальнивши інформацію, можемо стверджувати, що концепт – це основна одиниця сучасної когнітивної лінгвістики, багатоаспектна мисленнева одиниця та неспостережувана категорія, що виконує роль посередника між мовою та культурою.

Свідомість людини організовує інформацію про явища навколишнього світу й залишає її в пам'яті носія певної мови. В результаті предметної діяльності людини концепт формується і взаємодіє з іншими існуючими концептами тощо.

У лінгвістичних пошуках особливий інтерес викликає диференціація, система класифікації та структурна організація концепту. Дані аспекти становлять предмет дискусії для дослідників та дослідниць через те, що кожен із них акцентує увагу на різних характеристиках цього явища.

Основні особливості концепту в когнітивній лінгвістиці є такими:

- динамічність (концепт може змінюватись у залежності від досвіду та культурного контексту людини);
- комплексність (концепт може належати до мови, свідомості та культури одночасно);
- концепт не є універсальним, а залежить від контексту і культурного середовища;
- концепт має складну структуру, різнорівневу мовну організацію та умовний характер.

Дослідивши метафору, ми визначили, що вона є одним із центральних понять сучасної наукової парадигми. Ми встановили, що метафоризація – це

складний когнітивний процес, який став об'єктом вивчення кількох основних напрямів, зокрема інтеракціоністського, прагматичного, субституційного та когнітивного.

Оскільки у своєму дослідженні метафоризації концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі ми скористалися методами, розробленими М. Джонсоном і Дж. Лакоффом, велику увагу ми приділили теорії когнітивної, або концептуальної метафори. Вони відкинули ідеї об'єктивізму та суб'єктивізму й звернулися у своїх дослідженнях до емпіризму, який, на їхню думку, здатен пояснити процеси людського пізнання. У когнітивній лінгвістиці суть концептуальної, або когнітивної метафори – це розуміння однієї ідеї в термінах іншої. Метафора є одним із найважливіших способів часткового розуміння одного виду досвіду на основі іншого виду.

Основними характеристиками теорії когнітивної метафори є такі:

- когнітивна метафора пронизує нашу концептуальну систему, насамперед пов'язана з нашим мисленням і діяльністю, а її зв'язок з мовою є вторинним;
- метафора вважається необхідним елементом для людського розуміння та розглядається як засіб створення нових значень і реальностей у нашому житті;
- метафора виникає із чітко визначеного досвіду і допомагає нам конструювати високоабстрактні категорії;
- концептуальна, або когнітивна метафора використовує ті види досвіду, які вважаються природними. Вони спричинені особливостями нашого тіла, розумовими здібностями, взаємодією людини з матеріальним світом або іншими людьми. Загалом такий досвід вважається універсальним, проте іноді може відрізнятися від культури до культури;
- структурування концептів за допомогою метафори слугує різним цілям, і таким чином уточнює різні його аспекти;
- метафора відіграє важливу роль у способах концептуалізації досвіду і в мовленнєвій діяльності людини;

- наше повсякденне життя наповнене настільки природними когнітивними метафорами, що ми не завжди можемо зрозуміти їхню метафоричність.

Серед досліджуваних метафор Дж. Лакофф та М. Джонсон виділяють три конвенційні метафори: структурну, орієнтаційну та онтологічну. Структурна метафора допомагає нам використовувати одне чітко виокремлене поняття для структурування іншого поняття, іншими словами, застосовуючи простий і конкретний досвід, концептуалізувати абстрактний. Орієнтаційна метафора, без якої ми не змогли би функціонувати у цьому світі, є найбільш істотною для нашої понятійної системи. Онтологічна метафора окреслює межі абстрактних понять, зображуючи їх як істоту або субстанцію. Усі три види конвенційних метафор беруть початок із систематичних, регулярних кореляцій між явищами, що зафіксовані у нашому досвіді.

Наше теоретичне напрацювання завершується спробою окреслити поняття дискурсу загалом, політичного дискурсу та його основних функцій. У широкому розумінні дискурс – це складне комунікативне явище, в якому до самого тексту додається екстралінгвальний контекст (мета, обставини, контекст, взаємодія адресанта з адресатом тощо). Дослідники стверджують, що дискурс, головними характеристиками якого є зв'язність і завершеність, потрібно розглядати на двох рівнях: вивчати це явище як процес, і як готовий результат у вигляді тексту.

Політичний дискурс є інституційним різновидом спілкування, який може слугувати засобом політичного впливу. Це сукупність мовних актів, що характеризуються певними стратегіями і тактиками та використовуються в політичних дискусіях.

РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ COVID-19 У ПРОМОВАХ ТА ІНТЕРВ'Ю ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ ЕММАНЮЕЛЯ МАКРОНА

2.1. Загальні положення дослідження

Вже минуло понад три роки з того моменту, як населення всієї планети стикнулося з пандемією *Covid-19*. Коли новий вірус став загрозою для здоров'я та безпеки громадян, з'явилася потреба висловлювати цю загрозу у словах. Тому таке явище не могло не відобразитися на мові і не спричинити появу нових термінів для позначення нових реалій. Окрім того, концепт *Covid-19* став причиною появи нових метафоричних висловлювань, зокрема у французькому політичному дискурсі.

Наш аналіз метафоричних висловів, які формують семантичну репрезентацію концепту, спрямований на відстеження когнітивної моделі концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі, який є частиною французького мовної свідомості. У подальшому аналізі ми зможемо сформувати загальну схему функціонування концепту *Covid-19* у французькій мовній картині світу. Наш аналіз базуватиметься на матеріалі, що об'єднує промови та інтерв'ю президента Емманюеля Макрона з моменту першої хвилі пандемії *Covid-19* у 2020 році до 2022 року. Матеріали були взяті з веб-сайту <https://www.vie-publique.fr/>, який містить колекцію публічних промов, виголошених основними учасниками французького суспільного життя.

Критерієм відбору висловів Емманюеля Макрона, що аналізуються в нашій роботі, були їхня повторюваність і когнітивна значущість у репрезентації концепту *Covid-19*. Відібравши метафоричні вислови, пов'язані з коронавірусом, ми поділимо їх за структурою «джерела» на 9 груп, одна з яких міститиме 5 підгруп. Окрім цього, у нашій розвідці ми розглянемо, як у своїх промовах президент Франції звертається до французького народу та які лексичні засоби обирає, щоб говорити про світовий лад після пандемії *Covid-19*. Водночас ми розглянемо його мовленнєву особистість та доречність використаної ним когнітивної метафори війни під час пандемії *Covid-19*.

Перед тим як аналізувати метафоризацію концепту *Covid-19*, важливо спочатку зазначити, що ми використовували цитати, в яких містяться його прямі найменування французькою мовою, такі як *Covid-19*, *coronavirus*, *virus*, *maladie*, *variant*. Ми також додали цитати зі словами *épidémie*, *pandémie* та *crise (de Covid-19)*, оскільки вони допомагають краще розкрити когнітивну модель концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі.

2.2. Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

Найуживанішими моделями метафоризації концепту *Covid-19* у промовах та інтерв'ю Емманюеля Макрона є такі: [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], а [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]. Друга модель метафоризації розширюється та включає в себе такі підгрупи:

- [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ];
- [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19];
- [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ];
- [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ];
- [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19].

Почнемо з того, що метафора війни в галузі охорони здоров'я була й залишається доволі поширеною. Війна розглядається як загроза ззовні, а епідемія будь-якої хвороби також завжди сприймається як чужорідна, як така, що приходить переважно зі Сходу (наприклад, Чорна Смерть або холера). Такий спосіб осмислення загрози для населення безпосередньо впливає на уряди країн, на заходи, які ними застосовуються, та на характер сприйняття громадянами самої хвороби й цих заходів.

Президент Емманюель Макрон стає одним із тих світових лідерів, які часто звертаються у своїх промовах до лексичного поля війни. Так, 16 березня

2020 року глава французької держави урочисто підтверджує впровадження цілого комплексу обмежувальних заходів та виняткових розпоряджень, спрямованих на боротьбу з коронавірусом, говорячи: «*Ніколи раніше Франції не доводилося приймати такі рішення ... у мирний час*». У промові від 16 березня він 6 разів використовує фразу «*Ми перебуваємо у стані війни*», яка посилює напруження та страх, що тоді вирували в повітрі.

Проаналізуємо кожну з виділених нами груп. У концептуальних метафорах групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ] (див. Додаток А, цит. № 1-11) коронавірус порівнюється зі смертельним і небезпечним ворогом, який нападає, раниць і вбиває (*frappe tous les pays européens, le virus qui tue*), з яким складно боротися тощо. Вживання такої метафори також вказує на те, що вірус – лютий ворог, до якого слід ставитися серйозно. Вона порівнює вплив вірусу на людей з насильницькою і навмисною дією, так, ніби вірус навмисно забирає їхні життя (*le virus a enlevé la vie*).

Емманюель Макрон також підсилює свою думку за допомогою прикметників (*redoubtable, invisible, imprévisible, insaisissable*, але *ne pas invincible*). Можемо припустити, що він використовує їх для того, щоб показати, що Covid-19 – це достойний супротивник, якого можна перемогти тільки за умови наявності ефективних стратегій боротьби з ним.

Далі розглянемо цитати з групи [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА] (див. Додаток А, цит. № 12-29). Когнітивні метафори (*nous sommes en guerre, un combat contre le virus, affronter ce virus, lutter contre le Covid-19, le front de l'épidémie et de la lutte contre le Covid-19, la bataille du Covid-19*) порівнюють боротьбу з коронавірусом з війною, збройним конфліктом, де ворогом є вірус, а метою – перемогти його. Таке ототожнення надає значення співпраці, сміливості, рішучості населення, мобілізації зусиль та стратегії боротьби з невидимим ворогом. Також варто зазначити, що когнітивна метафора *lancer l'opération Résilience* порівнює національні зусилля по боротьбі з пандемією Covid-19 з військовою операцією, підкреслюючи важливість координації та мобілізації ресурсів для подолання санітарної кризи.

Метафора війни розширюється в прикладах з підгрупи [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ]. Так, цитати з цієї групи (див. Додаток А, цит. № 30-33) мають на увазі, що боротьба, в яку залучені уряд, лікарі, підприємства та прості люди, – це справжня війна з різними етапами, кожен з яких має свої особливості та функції. У випадку боротьби з коронавірусом Емманюель Макрон згадує про фазу протистояння ворогу за допомогою використання масок (*les masques, c'est une bataille essentielle*), а з часом говорить про нову найважливішу фазу війни – вакцинацію (*la bataille du vaccin*). Це так звана фаза удару, яка характеризується різким наступом однієї зі сторін, а саме французького уряду та населення Франції. Глава держави часто наголошує саме на залученні людей у цю битву вакцин через те, що якщо вона пройде успішно, настане «фаза закінчення війни з Covid-19».

Далі ми проаналізуємо когнітивні метафори з підгруп [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19] (див. Додаток А, цит. № 34-48) і [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ] (див. Додаток А, цит. № 49-52). Так, Емманюель Макрон неодноразово наголошує, що медичні працівники, уряд та громадяни є солдатами на війні, на якій вони ризикують своїм життям. Когнітивна метафора означає, що нація подібна до армії (*la Nation ... est mobilisée*), а боротьба з пандемією – до поля бою, де є лінія фронту (*des soignants qui sont au front*).

Метафора, що стосується «солдат» у боротьбі з Covid-19, розширюється: роль усіх учасників у так званій війні також має військовий характер. У своїх промовах та інтерв'ю Емманюель Макрон розділяє суспільство на три лінії фронту: перша лінія (передова) – це медичні працівники, які знаходяться в безпосередньому контакті з ворогом, тобто вірусом; друга лінія – це підприємства, які підтримують життєдіяльність країни в харчовій, транспортній, сільськогосподарській та інших галузях, третя лінія (тил) відноситься до звичайних громадян, які також відіграють певну роль у боротьбі з пандемією Covid-19, дотримуючись карантинних заходів та проявляючи громадянську позицію.

Також необхідно відзначити, що тут ми прослідковуємо семантичні зміни. Під час Першої світової війни під «першою лінією фронту» мали на увазі перший окоп, що знаходився безпосередньо на лінії вогню та який у разі обстрілу замінювався другою лінією, що знаходилася позаду і була готова до бою. У промові президента Франції термін «перша лінія» стосується медпрацівників (лікарів, медсестер тощо), які борються в лікарнях за життя людей і протистоять смертоносній пандемії коронавірусу, тобто тих, хто перебуває на фронті, але друга лінія не може замінити їх, оскільки охоплює зовсім іншу категорію – жінок і чоловіків, які своєю повсякденною діяльністю забезпечують економічне виживання країни.

Звісно, Емманюель Макрон використовує когнітивні метафори і для того, щоб говорити про засоби боротьби з *Covid-19*, які ми об'єднали в підгрупі [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ] (див. Додаток А, цит. № 53-57). Тести, вакцина, методи лікування, співпраця порівнюються зі зброєю (*l'utilisation ... des tests est une arme privilégiée, l'arme de notre efficacité collective, l'arme du vaccin*), яка є способом активної та потужної боротьби з пандемією *Covid-19*.

Ми також виділяємо останню підгрупу [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19], в якій об'єднали метафоричні висловлювання (див. Додаток А, цит. № 58-63), які посилюють ідею запеклої боротьби, яку потрібно довести до кінця й отримати перемогу над ворогом: *victoire contre le virus, gagner contre cet ennemi invisible, gagner cette bataille* тощо.

Дві великих метафоричних групи, що ми вже проаналізували, також доповнюються іншою військовою лексикою, якою послуговується президент Франції (див. Додаток А, цит. № 64-70). Важливо зафіксувати, що образ війни з коронавірусом створюється висловлюваннями, в яких фігурують такі думки: держава залишає за собою право примусово вилучати майно у власників (*nous avons réquisitionné*), використовувати таксі та готелі в інтересах держави (*les*

taxis et les hôtels pourront être mobilisés), закрити кордони (*les frontières ... seront fermées*), запровадити комендантську годину (*des couvre-feux ont été décidés*).

Додаємо сюди поняття військової пильності (*la garde*), неможливість перемир'я (*pas de trêve*) та використання військового жаргону, що означає маневр з оточення противника з двох боків, щоб відрізати йому шлях до відступу або подальшого підкріплення (*la tenaille*). Безперечно, така багата й продумана метафора війни, до якої Емманюель Макрон звертався час від часу у своїх промовах та інтерв'ю, була для нього політично корисною й допомагала йому в досягненні певних цілей.

2.3. Група [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА]

Спосіб розуміння нефізичного через сферу тварин є надзвичайно продуктивним і поширеним у мовах світу. Зокрема, в метафоричній концептуалізації абстрактних доменів часто використовуються частини тіла тварин. Так, у своїх промовах та інтерв'ю Емманюель Макрон також звертається до метафори [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА], щоб підкреслити серйозність та небезпеку цієї хвороби.

Час від часу президент Франції порівнює контакт з вірусом з нападом тварини (наприклад, укусу). Порівняння коронавірусу з відчуттям фізичного болю, спричиненого зубами тварини, акцентує на його смертельній та руйнівній природі (див. Додаток А, цит. №71).

Наступна цитата з цієї групи містить когнітивну метафору *ni mordre sur quelques libertés*, в якій епідемія *Covid-19* порівнюється з дикою твариною, укуси якої можуть мати негативний вплив на індивідуальні свободи і демократичні права (див. Додаток А, цит. № 72).

Емманюель Макрон в інших цитатах (див. Додаток А, цит. № 73, 74, 76) наголошує, що коронавірус – це тигр, якого спочатку потрібно осідлати/enfourcher (маючи на увазі, що ситуація з поширенням коронавірусу небезпечна і складна, тому потрібно протистояти і постійно контролювати її), а потім – приручити/domestiquer, оскільки вірус – це неконтрольована дика сила.

Можемо припустити, що в контексті метафоризації коронавірусу тигр використовується для представлення таких характеристик вірусу, як:

- небезпечність (тигр – дика і потенційно небезпечна тварина, вірус можна метафоризувати як загрозу громадському здоров'ю та безпеці);
- невидимість (тигрів важко помітити в їхньому природному середовищі існування, так само як вірус може бути невидимим і поширюватися непомітно для людей);
- швидкість (тигри також відомі своєю швидкістю та спритністю, а вірус можна порівняти зі швидким хижаком, якого складно зловити);
- сила (тигри – потужні тварини, а вірус можна розглядати як невидиму силу, яка може впливати на людей у потужний і часто непередбачуваний спосіб);
- необхідність вживати заходів обережності (при зустрічі з диким тигром важливо вживати заходів обережності, і так само важливо вживати їх, щоб уникнути інфікування вірусом, наприклад, носити маски і дотримуватися соціальної дистанції).

Варто додати, що «їзда на тигрі-коронавірусі» символізує необхідність зіткнутися з проблемою і працювати разом, щоб контролювати її, а не ігнорувати або тікати від неї.

До групи [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА] ми також додаємо цитату, в якій міститься словосполучення *maîtriser l'épidémie* (див. Додаток А, цит. № 75), яке передбачає сприйняття хвороби як тварини, яку необхідно перемогти або здолати. Можемо припустити, що причиною такого вживання є визначення слова *maîtriser*, яке часто має на увазі ідею домінування або підпорядкування, як у випадку застосування сили до людини або приручення дикої тварини.

2.4. Група [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА]

У своєму дослідженні ми також виділяємо групу [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА], до якої входять 9 цитат Емманюеля Макрона. Так, наприклад, у цитаті (див. Додаток А, цит. № 77) у словосполученні *la propagation d'un virus* використовується образ хвороби, що поширюється подібно до лісової пожежі. Така метафора вказує на те, що вірус є потенційною небезпекою, яка може швидко поширюватися і завдавати значної шкоди. Вживання такої метафори допомагає підкреслити важливість вжиття превентивних заходів для запобігання поширенню цього вірусу. Припускаємо, що така метафора є актуальною, оскільки на метафоричне ототожнення вірусу і пожежі впливає певний ряд характеристик, а саме:

- швидкість поширення: лісові пожежі швидко розповсюджуються за допомогою вітру та інших факторів, що ускладнює їхнє загасання. Аналогічно, швидкість поширення *Covid-19* може бути високою, зокрема через контакти з інфікованими, що ускладнює його контроль;
- пошкодження: лісові пожежі можуть знищити тваринний та рослинний світ, забруднити навколишнє середовище та призвести до смертей. Захворювання *Covid-19* викликає смерть і стає причиною економічних та соціальних наслідків;
- потреба в екстрених заходах: щоб загасити лісову пожежу, необхідно мобілізувати рятувальні служби, а для боротьби з *Covid-19* потрібно вдатися до мобілізації медичних та наукових ресурсів, забезпечити належне вакцинування та захист для населення.

Найчастіше в цій групі ми бачимо когнітивну метафору (*faire face à la vague, nous sommes dans cette deuxième vague, endiguer une vague, le pic de la seconde vague de l'épidémie, nous sommes submergés par... l'épidémie, il s'engouffre*), яка описує протидію поширенню вірусу як боротьбу з потужною океанською хвилею (цунамі) або з повінню, наштовхуючи на думку, що вірус є швидким і неконтрольованим (див. Додаток А, цит. № 78-83).

Дійсно, коронавірус, подібно до цунамі, швидко розповсюдився, призвів до людських жертв та завдав збитків, зруйнувавши економічну стабільність багатьох країн світу, став причиною довгострокових наслідків для суспільства в цілому тощо. Проте необхідно зазначити, що така метафора іноді має певні обмеження, оскільки передбачає, що ця пандемія була неминучою і їй неможливо було запобігти.

Такі когнітивні метафори, які вживають поняття хвилі на позначення пандемії *Covid-19* відповідають онтологічній метафорі [ЕПІДЕМІЯ COVID-19 – ЦЕ ХВИЛЯ], що пов'язана з орієнтаційною метафорою [БІЛЬШЕ – ВГОРУ / МЕНШЕ – ВНИЗ]. Це дуже ефективна міждомenna проєкція, яка добре матеріалізує яскравий образ такого явища, як *Covid-19*.

У цій групі ми також виділяємо дві цитати, в яких когнітивні метафори представляють коронавірус як землетрус: *la pandémie de COVID-19 a bouleversé, la pandémie de la Covid-19... C'est un immense bouleversement* (див. Додаток А, цит. № 84-85). Таке метафоричне ототожнення може зробити новий термін більш зрозумілим: воно вкотре підкреслить руйнівний характер коронавірусу, вкаже, що наслідки можуть відчуватися в усьому суспільстві (так як і землетрус може вплинути на цілий регіон або країну). Але з іншого боку, важливо зазначити, що ця метафора також може мати обмеження. На відміну від землетрусу, вірус – це патоген, який поширюється за допомогою людини, і його можна контролювати за допомогою профілактичних заходів. Крім того, якщо землетруси, як правило, мають обмежену тривалість і врешті-решт вщухають, то наслідки коронавірусу можуть мати набагато глибший і триваліший ефект.

2.5. Група [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК]

У своїх промовах та інтерв'ю президент Франції Емманюель Макрон часто використовує концептуальну метафору [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК]: *face à ce défi planétaire, cette épreuve qui dure, la pandémie de Covid-19 représente le plus grand défi, d'une période de pandémie ... qui a testé, la pandémie a testé, la pandémie a testé notre crédibilité, la pandémie de la Covid-19 continue de mettre à*

l'épreuve ... et elle constitue ... un test, avec la pandémie ... nous avons éprouvé, nous avons traversé ensemble la plus grande épreuve sanitaire, cette période ... éprouve notre résilience et notre unité тощо (див. Додаток А, цит. № 86-94).

Така модель метафоризації досліджуваного концепту *Covid-19* використовується для того, щоб, порівнюючи його з викликом або перешкодою, яку необхідно подолати, описати складність періоду пандемії *Covid-19*. Ця когнітивна метафора проводить паралель між цим періодом та випробуванням здатності людей діяти разом, їхньої стійкості або довіри суспільства до сфери охорони здоров'я.

Або ж, Емманюель Макрон говорить, що *Covid-19* випробовує спроможність та навички Великої Двадцятки (див. Додаток А, цит. № 91). Метафора означає, що *G20* зіткнулася зі складною ситуацією, яка вимагає відповідної реакції для вирішення проблем, спричинених пандемією. Вона також вказує на те, що *G20* проходить випробування на здатність пропонувати ефективні рішення та управляти глобальними кризами.

Як і в попередніх групах, використання такої когнітивної метафори може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Так, вона допомагає підкреслити, що пандемія *Covid-19* – це серйозна проблема сьогодення, і спонукає людей працювати разом для подолання труднощів, які спричинив коронавірус. Але з іншого боку, метафора виклику або перешкоди може створювати враження у реципієнта, що пандемія є лише тимчасовою перешкодою, а не довгостроковою загрозою для здоров'я. Таке сприйняття вірусу може призводити до передчасної задоволеності та недостатнього залучення до боротьби з пандемією.

2.6. Група [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

У нашій розвідці ми також аналізуємо групу [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ] (див. Додаток А, цит. № 95-113), до якої включаємо 19 цитат Емманюеля

Макрона. Цитати з цієї групи ґрунтуються на поєднанні антропоморфної метафори та когнітивної схеми ШЛЯХ, які створюють метافору, яка уподібнює вірус до людини, яка рухається.

Варто зазначити, що когнітивна схема шляху – це поняття в когнітивній лінгвістиці, що позначає ментальну структуру, яка дозволяє мовцям розуміти і виражати ідеї руху і напрямку в мові. Згідно з цією когнітивною схемою, рух розуміється як переміщення від точки відправлення до точки прибуття, по шляху, який може бути прямим або непрямым, звивистим або лінійним тощо. Така когнітивна схема допомагає зрозуміти, як мовець організовує та категоризує просторові ідеї у своїй свідомості.

Якщо ми говоримо про реалізацію такої схеми, знайдену нами у промовах та інтерв'ю Емманюеля Макрона під час нашої розвідки, помічаємо, що вони зосереджені на напрямку. Так, наприклад, у своїх висловлюваннях він вживає когнітивні метафори (*ralentir ce virus, il revient, le virus circule, le virus repart, le virus arrive, le virus tournera*), які антропоморфізують коронавірус і представляють його як діючу особу, яка рухається, повертається, може кудись прибути, створюючи таким чином загрозу для населення планети.

Covid-19 також порівнюється Емманюелем Макроном з людиною, яка подорожує. Така метафора подорожі використовується для опису важливої характеристики вірусу, а саме його швидкого поширення. На початку 2020 року сама реальність, в якій тепер змушені існувати люди, зображується президентом Франції як подорож, яка тільки починається і триватиме протягом певного періоду. Ця метафора підсилює ідею про те, що епідемія – це процес, який розвивається в часі, і тому важливо вживати заходів для обмеження її прогресування та поширення.

Також цікаво відмітити когнітивну метافору *ce virus n'a pas de passeport*, яка допомагає показати транснаціональну природу вірусу і вказує на те, що він може легко поширюватися і не знає географічних кордонів.

Нарешті, до цієї групи ми додаємо цитату, яка містить когнітивну метافору *la première voie pour sortir de l'épidémie*. Тут використання поняття

«шлях» означає, що існує певний напрямок, яким потрібно рухатися, щоб «вийти» з епідемії Covid-19, подібно до дороги, якою потрібно йти, щоб дістатись до місця призначення. Припускаємо, що виділена метафора також передбачає, що інші варіанти можуть розглядатися як другорядні шляхи або глухі кути, тоді як шлях вакцини є основним і найперспективнішим.

2.7. Група [БОРОТЬБА З COVID-19 - ЦЕ ПЕРЕГОНИ]

Поряд з вищезгаданими метафорами у промовах президента Франції з'являється інша структурна метафора: метафора ПЕРЕГОНІВ, яка описує змагання між вірусом, керівництвом країни та дослідниками, епідеміологами і фармацевтичними компаніями, відповідальними за розробку вакцин і збільшення їхнього виробництва. У метафорах цієї групи вірус і люди, залучені до боротьби з пандемією, розглядаються як супротивники й учасники перегонів.

Так, наприклад, коли Емманюель Макрон говорить, що коронавірус весь час прискорюється (*le virus ... est en train de s'accélérer, l'épidémie est en train de réaccélérer très fortement*), він пов'язує ці фрази (див. Додаток А, цит. № 114-115) з думкою, що вірус немовби намагається перегнати населення планети та максимально швидко заразити якомога більше людей, що для нього означатиме перемогу в цих перегонах. Ця метафора бігу підкреслює терміновість і важливість вжиття заходів для уповільнення поширення вірусу та здобуття перемоги (див. Додаток А, цит. № 116) в кінцевому підсумку.

Якщо в попередньому випадку президент Франції акцентує увагу на суперникові, то в наступних прикладах (див. Додаток А, цит. № 117-119) він використовує метафору перегонів, щоб показати, що люди також мають брати активну участь у так званих «змаганнях» проти антропоморфізованого коронавірусу. Така когнітивна метафора, яка порівнює боротьбу проти поширення вірусу зі спортивними перегонами вказує на те, що в період пандемії час є критично важливим і що люди повинні діяти швидко, щоб

запобігти втраті життів та уникнути подальших потенційно небезпечних мутацій вірусу.

Таким чином у повідомленнях Емманюеля Макрона слово *прискорення* набуває подвійної конотації: негативної, коли мова йде про швидке та невпинне поширення вірусу, та позитивної, коли він говорить про необхідність досягти прогресу у виробництві вакцин та проведенні вакцинації.

Ця когнітивна метафора [БОРОТЬБА З COVID-19 - ЦЕ ПЕРЕГОНИ], яку використовує у своїх промовах та інтерв'ю Емманюель Макрон, може допомогти мобілізувати людей, підкреслити нагальність ситуації та створити відчуття колективної відповідальності. Вона також може показати необхідність відданості та наполегливості в боротьбі з хворобою, посилюючи ідею про те, що кожна дія має значення для досягнення кінцевої мети.

Однак важливо зазначити, що метафора перегонів може також мати обмеження, зокрема, створювати середовище конкуренції, а не співпраці, посилювати стрес і тиск, а також ідею, що перемога залежить виключно від швидкості дій.

2.8. Групи [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ]

Варто також виділити такі дві моделі метафоризації концепту *Covid-19* у висловлюваннях президента Франції: [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ]. Хоч кожна з цих моделей містить всього одну або дві цитати, ми їх виокремлюємо, щоб сформулювати більш ширше й повне розуміння метафоричного моделювання досліджуваного нами концепту.

Так, модель [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ] (див. Додаток А, цит. № 120) використовує порівняння коронавірусу з невідомою живою істотою, маючи на увазі, що він є чимось таємничим і потенційно небезпечним. Слова *il porte ... beaucoup de mystères* означають, що Емманюель Макрон наділяє вірус ореолом загадковості, підкреслюючи непередбачуваність та невідомість його природи.

Модель [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ] (див. Додаток А, цит. № 121-122) використовує когнітивні метафори (*ce virus nous l'a appris, cette crise nous*

enseigne), які приписують вірусу здатність навчати. Вони припускають, що пандемія *Covid-19* стала для людей своєрідним провідником, який дав нам можливість вчитися та розвиватися.

2.9. Сприйняття Емманюелем Макроном часів пандемії *Covid-19* та постковідного світу

У своєму дослідженні ми також хочемо відслідкувати сприйняття президентом Франції часів пандемії *Covid-19* та постковідного світу. У першому випадку (див. Додаток А, цит. № 123) метафора *tourner la page du premier acte* припускає, що пандемія *Covid-19* – це п'єса, а її етапи – це акти. Згідно з Макроном, перший акт пандемії закінчився, а це означає, що санітарна криза досягла переломного моменту, і французький уряд готовий перейти до наступного акту.

Якщо говорити про постковідну реальність (див. Додаток А, цит. № 124, 125, 127), Емманюель Макрон вдається до когнітивної метафори темпоральності, яка означає, що поточні події знаменують собою розрив з минулим і вимагають нового підходу (*le jour d'après ne ressemblera pas aux jours d'avant*). Таке сприйняття підсилюється фразою *le monde post-Covid*, яка відображає створення нової реальності, в якій старі норми і способи життя більше не можуть сприйматися як належне.

Також цікавим є те, що одне зі звернень глави держави закінчується обіцянкою повернутися до світлого періоду, який викликає в політичній уяві період після закінчення Другої світової війни. Когнітивна метафора *les Jours Heureux* представляє період процвітання і щастя в історії Франції (див. Додаток А, цит. № 126). Вона вказує на те, що кращі часи попереду, і закликає до надії, незважаючи на труднощі.

В одній зі своїх промов Емманюель Макрон використовує південноафриканський термін *le Nkomo* (див. Додаток А, цит. № 128), що означає «разом». Він пов'язаний з ідеєю спільної мрії, тобто з думкою, що мрія може бути досягнута лише тоді, коли всі разом працюють над її здійсненням. Ця

концепція була популярною в Південній Африці під час переходу до демократії в 1990-х роках. Політичні лідери використовували ідею *le Haro* для заохочення співпраці та єдності між різними етнічними та соціальними групами в Південній Африці.

У заяві президента Франції поняття *le Haro* можна розуміти як когнітивну метафору ідеї важливості співпраці та солідарності для досягнення спільної мети. У контексті пандемії *Covid-19* це поняття може бути застосоване в глобальному масштабі для заохочення співпраці між різними країнами та спільнотами задля подолання цієї кризи. Ідея *le Haro* також підкреслює важливість інклюзивності у досягненні спільної мети. У контексті пандемії *Covid-19* це означає, що всі громади мають бути залучені до зусиль зі стримування та перемоги над пандемією, незалежно від їхньої етнічної приналежності, соціального статусу чи громадянства.

2.10. Звернення Емманюеля Макрона до французької нації

Президент Франції Емманюель Макрон був дуже активним у зверненнях до французького народу в період пандемії *Covid-19* (див. Додаток А, цит. № 129-141). Так, він часто наголошував на необхідності єдності (*la France unie*), стійкості (*une Nation plus résiliente*), неподільності, міцності, мужності, солідарності (*en solidaires*) та мотивував до співпраці та залученості в боротьбі з вірусом (*le génie français doit se faire, nous n'avons pas le droit de nous diviser, ne pas céder au poison de la division, la Nation française est un bloc, on s'y mobilise dans l'unité*). Він також часто підкреслював, що кожен громадянин має свою роль у битві з вірусом, хвалив громадянську свідомість і колективну відповідальність французького народу.

Проаналізувавши його повідомлення та ідеї, які він у них вкладав, можемо стверджувати, що у своїх закликах до мобілізації Нації глава держави намагається культивувати образ «президента-захисника Нації». Він вибудовує імідж лідера, «батька Нації» та «головнокомандувача в битві з пандемією *Covid-19*».

Але окрім цього, цікаво зазначити, що під час своїх виступів від 12 березня 2020 року (оголошення про закриття шкіл), від 16 березня 2020 року (заява про впровадження загального карантину) або від 13 квітня 2020 року (заява про продовження карантину) займенник, який найчастіше вживав президент, – це не звичне «я» президентської волі, а займенник колективного «ми», займенник «ми» смирення і солідарності.

2.11. Мовленнєва особистість Емманюеля Макрона та критика військової риторики в контексті боротьби з Covid-19

Мовленнєва особистість Емманюеля Макрона в період 2020-2022 років у його промовах та інтерв'ю під час пандемії *Covid-19* характеризується кількома рисами. Його мовний рівень вирізняється використанням простої і зрозумілої мови, лексики з області медицини та науки, що є цілком логічним. На нашу думку, він, користуючись різноманітними мовними прийомами, стратегіями мовного впливу, вдало поєднує емоційність (емоційна мова, щоб висловити стурбованість здоров'ям і безпекою громадян) та раціональність (раціональні аргументи, щоб переконати громадськість дотримуватися його рекомендацій) у своїх висловлюваннях. Він уникає використання надмірно бюрократичної мови, щоб бути впевненим, що його повідомлення зрозуміє якомога більша кількість людей. Його стиль мовлення лідерський, урочистий, патерналістський, коли спостерігається слабкий регрес вірусу, його тон стає менш дисфоричним.

Проте, на фоні пандемії, Макрон також зазнав критики, зокрема його критикували за надмірне вживання метафори війни у своїх промовах та інтерв'ю. Так, його критики зазначають, що проблема цієї військової метафори полягає в тому, що вона розкриває лише один аспект санітарної кризи: майбутню кількість жертв (ідея «війни» психологічно готує населення до ідеї цього підрахунку) і обов'язковість національної мобілізації.

Також знаходимо думку, що промови, надмірно пронизані цією метафорою, в кінцевому підсумку викликають у реципієнтів тривогу і є ідеальним підґрунтям для розвитку нетерпимого ставлення до карантинних

заходів, тоді як основна увага має бути зосереджена на закликах до солідарності, щоб заохочувати до більш свідомого прийняття певних правил (заходів фізичного і соціального дистанціювання, носіння маски).

Інші стверджують, що зображення пандемії *Covid-19* як військової події з постійними згадками про мужність героїв, які воюють, може призвести до зміщення акцентів та ігнорування політичних та соціально-економічних проблем. Іншими словами, це може сформувати часткове, а то й упереджене бачення дійсності населенням.

З іншого боку, за такою риторикою проглядається вдало обрана політична стратегія. Емманюель Макрон за допомогою неї прагне досягти декількох цілей. По-перше, звернення до образу драматичної та жорстокої війни – це спосіб змусити населення усвідомити серйозність ситуації. За допомогою риторики, що навмисно викликає тривогу, президент прагне переконати в необхідності самодисципліни. Термін «війна» попереджає людей про винятковий характер кризи і в такий спосіб допомагає обґрунтувати запровадження заходів, спрямованих на її подолання. Використання військової риторики також дозволяє надати значущості його заклику до національної єдності. Критики стверджують, що такий часто вживаний заклик до єдності – це, перш за все, заклик до мовчання, який дає правлячій партії політичну перевагу.

Окрім цього, критики вважають, що говорити про «війну проти *Covid-19*» неправильно, оскільки війна визначається як взаємне застосування насильства між двома активними противниками, які свідомо переслідують деструктивну мету; вона характеризується особливими способами, що використовуються для вирішення конфлікту, що виник між ними, а саме застосуванням збройної сили. А у випадку «війни проти *Covid-19*» відсутні два елементи, властиві війні: збройне насильство та противник, який планує свої дії з метою здобути перемогу.

І нарешті, військова риторика в контексті боротьби з *Covid-19* добре вписується в інституційну логіку президентського режиму Франції, оскільки як

ми зазначали раніше, Емманюель Макрон позиціонує себе як воєначальника та батька нації.

Висновки до другого розділу

Отже, під час нашого аналізу на базі цитат ми відстежили метафоричну репрезентацію концепту *Covid-19* у промовах президента Франції Емманюеля Макрона, розподілили висловлювання за структурою «джерела» на 9 груп, одна з яких складається з 5-ти підгруп, а саме:

1. [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ];
2. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА] з підгрупами: [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ], [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19], [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ], [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ], [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19];
3. [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА];
4. [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА];
5. [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК];
6. [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ];
7. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ];
8. [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ];
9. [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ].

Вивчення системи метафор показує, що їхній вибір мотивується комунікативною метою президента. Макрон прагне акцентувати увагу на серйозності коронавірусу та його наслідках, тому використовує метафори, які описують концепт *Covid-19* як ворога або жорстоку тварину, метафори, які відображають його швидке поширення за схемою ШЛЯХУ та метафори, які зображають його як стихійне лихо або виклик, а також метафору перегонів. Але

окрім цього, глава держави вважає, що вплив *Covid-19* вимагає глобальної реакції та підтримки дій уряду, тому у своїх промовах вдається до закликів мобілізації Нації, щоб зміцнити зв'язки між членами національної спільноти. Такі звернення до громадян також мають на меті надихнути на прояви мужності, сформувати взаємовідносини, в яких присутня братерська та солідарна взаємодія.

Окрім цього, ми також відслідкували як через використання когнітивних метафор Емманюель Макрон розуміє часи пандемії *Covid-19* та постковідну реальність. Так, він вдається до метафори театру, темпоральності, війни та використовує південноафриканський термін *le Haro*.

Також у другому розділі ми висвітлили, як сприймалася найпоширеніша концептуальна метафорична модель, що використовувала військову лексику. Так, вважається, що метафора війни була спробою утвердити владу Президента Республіки в непрості часи пандемії *Covid-19*. Використання такої метафори – це акцентована комунікативна стратегія, яка мала на меті викликати почуття відповідальності у французького народу, активізувати почуття національної гідності та забезпечити більшу легітимність для Президента як беззаперечної фігури на політичній арені.

РОЗДІЛ 3. МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ COVID-19 У ПРОМОВАХ ТА ІНТЕРВ'Ю ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ФРАНЦІЇ ЖАНА КАСТЕКСА ТА МІНІСТРА СОЛІДАРНОСТІ ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ФРАНЦІЇ ОЛІВ'Є ВЕРАНА

3.1. Загальні положення дослідження

Наступним етапом нашого дослідження метафоризації концепту *Covid-19* буде аналіз промов та інтерв'ю прем'єр-міністра Франції Жана Кастекса та міністра солідарності та охорони здоров'я Франції Олів'є Верана. Як і у випадку з президентом Франції, ми продовжимо досліджувати вживання когнітивних метафор у французькому політичному дискурсі, спираючись на сформовану нами базу цитат вищезгаданих міністрів, що об'єднує різні промови та інтерв'ю з моменту першої хвилі пандемії *Covid-19* до 2022 року. Матеріал для дослідження був взятий з того самого веб-сайту <https://www.vie-publique.fr/>, де представлені публічні промови політиків французького суспільства.

Для нашої розвідки в цьому розділі ми використовували подібні критерії відбору цитат з метафоричними висловами: їхні повторюваність та вагомість у репрезентації концепту *Covid-19*. Цитати Жана Кастекса були розподілені на 11 груп, одна з яких розкривається у 6-ти підгрупах. У випадку з Олів'є Вераном ми також класифікували цитати з когнітивними метафорами на 13 груп, одна з груп аналогічно розширена у 4-ох підгрупах. Окрім цього, ми проаналізували мовленнєві особистості вищезазначених міністрів.

Перед аналізом метафоричного моделювання концепту *Covid-19*, хочемо уточнити, що в частині з прем'єр-міністром використовувалися цитати з прямими найменуваннями вірусу *Covid-19*, *virus*, *maladie* і *variant* та словосполученнями *épidémie*, *pandémie* та *ma crise (de Covid-19)*; у частині з міністром солідарності та охорони здоров'я основними компонентами цитат є *Covid-19*, *coronavirus*, *virus*, *maladie*, *variant* та *épidémie*, *pandémie* та *ma crise (de Covid-19)* відповідно.

3.2. Метафоризація концепту Covid-19 у промовах та інтерв'ю прем'єр-міністра Франції Жана Кастекса

3.2.1. Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

Жан Кастекс також звертається до метафоризації концепту *Covid-19* за допомогою моделей [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ] та [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА], остання з яких, як і в аналізі дискурсу президента Франції, розкривається в інших підгрупах (1-ша підгрупа нова, до цього нами не відслідковувалась):

- [COVID-19 – ЦЕ МІШЕНЬ];
- [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ];
- [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19];
- [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ];
- [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ];
- [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19].

У групі [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ] (див. Додаток Б, цит. № 1-13) прем'єр-міністр також вдається до персоніфікації концепту *Covid-19*, неодноразово порівнює його з ворогом, противником на війні (*l'ennemi ... c'est le virus*). Ворог-*Covid-19* показується як такий, що приходить із несподіваною й раптовою атакою (*c'est le virus qui frappe, la crise est venue frapper*), жорстоким нападом (*la crise du coronavirus s'est abattue*), вбивствами населення (*le virus un ennemi ... qui tue, il continue ... à faire des victimes*), тому французький народ має протистояти й боротися з опонентом (*affronter l'épidémie*). Окрім вбивств, коронавірус також займається територіальною експансією та поширюється на нових географічних територіях (*il continue ... à gagner de nouvelles géographies*).

Наслідки «нападу» коронавірусу, тобто зараження, сприймаються Жаном Кастексом як руйнівні наслідки війни (*le virus et ses ravages*), від яких необхідно захищатися. При цьому, стверджуючи, що *Covid-19* не має жодної стратегії або тактики (*un ennemi qui n'a ni stratégie, ni tactique*), він додатково підкреслює ідею, що вірус – це невидимий, нещадний і непередбачуваний ворог.

Далі ми аналізуватимемо метафоризацію концепту *Covid-19* у групі [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА] (див. Додаток Б, цит. № 14-27), що тісно пов'язана з попередньою. Так, використовуючи словосполучення *une lutte contre la maladie, ce combat contre la maladie, dans cette bataille* та ін., Жан Кастекс наголошує, що боротьба з хворобою – це тривала війна, яка вимагає залученості, наполегливості, опору та солідарності з боку людей. Також помічаємо, що він доволі часто нагадує про важливість кожного й кожної на «війні з вірусом» (*la lutte ... contre cette maladie est ... l'affaire de toutes et de tous*), а відповідальна поведінка порівнюється з їхнім внеском у боротьбу з пандемією.

Ми також включили сюди цитату, що містить метафору, яка ґрунтується на військовому терміні *cantonner* (розквартирування війська): *cantonner la progression du virus*. Вона передбачає, що вірус порівнюється з ворожою армією, яка намагається захопити територію, і що стратегія полягає в тому, щоб обмежити його пересування, і таким чином запобігти його поширенню.

Висловлювання *affronter les assauts de cette crise sanitaire* використовується для порівняння численних викликів і труднощів кризи у сфері охорони здоров'я з постійними військовими атаками з боку ворога. Але варто зазначити, що на відміну від Емманюеля Макрона, прем'єр-міністр, активно користуючись метафорою війни, у своїх заявах не звертається до її основної лексичної одиниці *guerre*.

Розширення цієї моделі відбувається у виділених нами раніше підгрупах. Так, у підгрупі [COVID-19 – ЦЕ МІШЕНЬ] (див. Додаток Б, цит. №28) когнітивна метафора *le virus est la cible* порівнює коронавірус з мішенню, щоб

підкреслити важливість зосередження на боротьбі з хворобою, а не на інших проблемах. У підгрупі [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ] (див. Додаток Б, цит. № 29) з контексту стає зрозумілим, що Жан Кастекс розділяє боротьбу проти Covid-19 на фази, а початок кампанії з вакцинації – як основну і дуже важливу фазу розпочатої війни (*une phase nouvelle de la lutte contre la pandémie*), щоб підкреслити, що ситуація постійно розвивається і що необхідно адаптуватися до змін.

Перейдемо до підгруп [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19] (див. Додаток Б, цит. № 30-40) та [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ] (див. Додаток Б, цит. № 41-43). Так, Жан Кастекс закликає до тотальної та безперервної мобілізації (як під час загальної мобілізації у воєнний час), постійної готовності (*la mobilisation de tous, cette mobilisation générale, nous sommes mobilisés matin, midi et soir*). Згідно з прем'єр-міністром, медичні працівники – це солдати-герої (*nos soignants se battent ... contre le virus ... Ils sont nos héros*), мужні та віддані своїй справі люди, що готові ризикувати власним життям заради порятунку життя інших. Жан Кастекс наголошує і на тому, що уряд та державні служби також мобілізувалися, підкреслюючи їхню повну відданість управлінню кризою (*le Gouvernement et les services de l'État sont totalement mobilisés*).

Прем'єр-міністр Франції також розглядає роль суспільства у боротьбі з Covid-19 за допомогою когнітивних метафор. Але на відміну від Емманюеля Макрона, який використовує поняття першої, другої та третьої лінії фронту, Жан Кастекс у своїх заявах говорить лише про першу лінію фронту – позицію, що безпосередньо наражається на небезпеку. Згідно з ним, на передовій перебувають медичні працівники (*les professionnels de santé ... qui se battent en première ligne*) та сам уряд (*L'État et le Gouvernement ... sont bien entendu en 1ère ligne*).

Жан Кастекс дуже часто звертається до метафоричної моделі [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ] (див. Додаток Б, цит. № 44-59) для того, щоб ототожнити обмежувальні (*lutté contre le virus par des mesures de*

restriction), профілактичні (*notre première arme ... c'est ... la prévention*) та гігієнічні заходи (*le respect des gestes barrières*), комендантську годину (*l'utilité du couvre-feu dans la lutte contre la pandémie*), кампанію з вакцинації, самотестування (*les autotests ... c'est une nouvelle arme*) зі зброєю, що допомагає ефективно протистояти ворогові. Використання таких метафор допомагає підкреслити, що боротьба з *Covid-19* – це війна, і для того, щоб її виграти всім людям потрібно якомога краще озброїтися.

Останньою підгрупою є [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19] (див. Додаток Б, цит. № 60-62), в якій мається на увазі, що за умови дотримання всіх правил боротьби з *Covid-19* країна досягне перемоги в цій війні (*nous mettrons tout en œuvre pour vaincre le virus, nous le gagnerons*).

3.2.2. Група [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА]

Тут ми розглянемо й дослідимо зооморфні метафори з групи [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА] (див. Додаток Б, цит. № 63-67), якими активно послуговується Жан Кастекс у своїх зверненнях до французького народу. Метафоричні перенесення, що ґрунтуються на назвах тварин, відображають ставлення до досліджуваного нами концепту, який вони позначають, та надають додаткову інформацію про нього і його особливості.

Відразу привертає увагу використання когнітивної метафори *notre pays est confronté aux morsures de cette crise sanitaire*, в якій коронавірус порівнюється з твариною, яка нападає, кусає і наносить тяжкі ушкодження жертві. Можемо припустити, що прем'єр-міністр використовує образ дикої тварини, щоб підкреслити ідею болючого впливу кризи *Covid-19* на світ, яка ще протягом деякого часу буде нагадувати про себе.

Для того, щоб показати, що коронавірус – це хвороба, яка дуже швидко поширюється, Жан Кастекс також використовує образ неконтрольованої прудкої тварини, яка вирвалася на волю (*laisser galoper impunément l'épidémie, le virus galope*). Використовуючи цю метафору, він припускає, що поширення

хвороби може завдати значної шкоди, якщо її не контролювати і не обмежувати. Метафора також використовується для того, щоб підкреслити важливість вжиття заходів для стримування епідемії та уникнення її неконтрольованого поширення.

Боротьбу з поширенням *Covid-19* прем'єр-міністр також розглядає через зооморфну метафору (*pour traquer et contenir la progression de l'épidémie*). Він порівнює її з полюванням на дикого звіра. Дієслово «*traquer*» відображає процес переслідування чогось, що складно зловити, тоді як дієслово «*contenir*» вказує на утримання й контроль спійманої тварини.

3.2.3. Група [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА]

Жан Кастекс також часто використовує метафоричну модель [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА] (див. Додаток Б, цит. № 68-76). Так, за допомогою когнітивних метафор він порівнює хворобу зі стихійним лихом, що завдає значної шкоди системі охорони здоров'я (*l'épidémie de covid-19 constitue une catastrophe sanitaire*). А його наслідки, які порушують нормальну життєдіяльність населення, ототожнюються з руйнуванням, пошкодженням і спустошенням внаслідок надзвичайного природного явища – катаклізму (*le virus ... continue à produire ... ses dégâts*).

Крім того, в цій групі ряд метафор ототожнює коронавірус із пожежею (*une nouvelle flambée épidémique, l'épidémie flambe*), щоб описати швидке й неконтрольоване поширення вірусу в суспільстві. Також образ вогню й вибуху присутній у висловлюванні *l'épidémie explosait*, де прем'єр-міністр вказує на раптовість та жорстокість поширення епідемії.

Як і президент Франції, Жан Кастекс часто використовує когнітивну метафору ХВИЛІ (*confrontés à une nouvelle vague épidémique, cette 2ème vague qui a démarré, une nouvelle vague déferle, faire face aux deux vagues*), яка підкреслює швидкий, стихійний, безконтрольний рух епідемії, який вражає велику кількість людей. Подібно до цунамі, яке може мати багато хвиль,

епідемія *Covid-19* також налічує декілька хвиль, які йдуть одна за одною з різною потужністю та інтенсивністю.

Хочемо зазначити, що метафора ХВИЛІ, як і метафора ВІЙНИ, якою послуговувалися французькі політики, зокрема Жан Кастекс, занавала критики. Вважається, що насправді метафора тут є метонімією: хвилі – це не хвилі вірусу, а хвилі заходів французького уряду. Уряд, наполегливо використовуючи образ хвиль, намагався описати «вміст» (вірус) терміном (хвиля), який насправді відноситься до «вмістилища» (заходи). Отже, «перша хвиля» коронавірусу – це насправді весняний карантин 2020 року; «друга хвиля» відповідає посиленню комендантської години і тд.

3.2.4. Група [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

У нашому аналізі ми також досліджуємо цитати Жана Кастекса, що відносяться до метафоричної моделі [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ] (див. Додаток Б, цит. № 77-85), яка використовує антропоморфну метафору та когнітивну схему ШЛЯХУ.

За допомогою цієї метафори концепт *Covid-19* ототожнюється з людиною, яка переміщується з одного місця в інше (*dans quels quartiers elle va*), рухається (*le virus continue de circuler, le virus circule moins, voire ralentit*), обираючи для себе оптимальну швидкість, і прибуває на своє місце призначення (*l'arrivée du variant Omicron*). Прем'єр-міністр зазначає, що коронавірус не відпочиває, а пересувається постійно, без перерв і зупинок (*le virus n'est pas en vacances*).

Із персоніфікованим вірусом люди ризикують зустрітися. Когнітивна метафора *croiser le virus* в одній із цитат Жана Кастекса використовується для порівняння контакту з вірусом із зустріччю або перетином шляхів з потенційно інфікованою людиною. Така зустріч є небажаною, її слід уникати різними способами, щоб зменшити ризик передачі.

Ми також хочемо розглянути цитату, в якій когнітивна метафора *pous ne pouvons pas laisser ce virus ... poursuivre sa route* ставить завдання перед французьким народом перешкоджати коронавірусу-мандрівнику продовжувати свою подорож і вирушати на завоювання нових територій, а отже, інфікувати людей.

3.2.5. Група [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ]

Ми вважаємо, що варто також виділити окремою групою метафоризацію концепту *Covid-19*, що відбувається за допомогою моделі [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ] (див. Додаток Б, цит. № 86-93). Жан Кастекс доволі часто наголошує на тому, що та реальність, з якою стикнувся весь світ, зокрема Франція, – це спортивне змагання, яке вкрай необхідно виграти (*pour gagner cette course de vitesse*).

Прем'єр-міністр Франції знову вдається до персоніфікації концепту *Covid-19*, використовуючи когнітивну метафору *le virus s'accélère*, і зображує коронавірус зачинщиком цих спортивних перегонів, у яких французький народ також повинен брати участь, збільшувати темп, намагатися наздогнати й, нарешті, остаточно випередити його (*nous devons accélérer aussi*). У цьому випадку Жан Кастекс має на увазі необхідність великої залученості кожного й кожної у проведенні кампанії з вакцинації (*accélérer la campagne de vaccination*).

У наступних прикладах (*c'est une course d'endurance, une course de fond est engagée, une course contre la montre avec cette épidémie*) французький політик підкреслює, що «спортивні перегони з коронавірусом» – це забіг на довгу дистанцію, в якому кожна мить є дорогоцінною, це перегони на витривалість та на випередження, в яких виграти складно, але цілком реально.

3.2.6. Групи [COVID-19 – ЦЕ ДРУГ], [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ГРА], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ФІЛЬМ]

У промовах та інтерв'ю Жана Кастекса ми також знаходимо поодинокі випадки метафоризації концепту *Covid-19* з використанням таких моделей: [COVID-19 – ЦЕ ДРУГ] (див. Додаток Б, цит. № 94), [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК] (див. Додаток Б, цит. № 95) та [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ] (див. Додаток Б, цит. № 96). Окрім вищезгаданих прикладів сприйняття боротьби з *Covid-19* через метафори ВІЙНИ та ПЕРЕГОНІВ, французький політик також використовує нові способи, зокрема такі: [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ГРА] (див. Додаток Б, цит. № 97) та [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ФІЛЬМ] (див. Додаток Б, цит. № 98).

Так, розглянемо першу модель, в якій Жан Кастекс використовує словосполучення *notre ami virus*, персоніфікуючи його та порівнюючи зі знайомою, дружньою людиною. Зауважимо, що це єдина іронічна метафорична модель, яка характеризується незвичним вибором слова для зображення патогену, який викликає хворобу і може бути смертельно небезпечним. Використання такої іронічної метафори може мати на меті зробити її більш емоційно прийнятною та створити своєрідну дистанцію від жорстокої реальності пандемії. Це також може бути способом засудження легковажності, з якою деякі люди ставляться до пандемії, наполягаючи на тому, що вірус – це не друг, а ворог, з яким треба боротися.

На відміну від Емманюеля Макрона, Жан Кастекс лише один раз звертається до другої метафоричної моделі, в якій розглядає епідемію *Covid-19* як виклик (*cette épidémie nous a éprouvés*), який спричиняє труднощі, виснажує та змушує страждати фізично чи морально.

Він також метафоризує концепт *Covid-19* за допомогою моделі [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ], де використовує метафору *cette crise nous administre aussi une leçon*. У такий спосіб криза порівнюється з учителем чи інструктором, який має на меті навчити французький народ бути більш відповідальним.

Говорячи про боротьбу проти пандемії *Covid-19*, політик порівнює її з грою (*la partie est donc loin d'être gagnée*), натякаючи на те, що це нелегка битва і що на даний момент ситуація все ще залишається невизначеною і перемога не гарантована. В іншому випадку Жан Кастекс вважає, що ця боротьба схожа на фільм, який триває занадто довго, і що події розгортаються повільно і повторюються, ніби люди, які беруть участь у боротьбі з вірусом, застрягли в нескінченній і нудній ситуації (*tout cela semble un film qui n'en finit pas*).

3.2.7. Звернення Жана Кастекса до французької нації, мовленнєва особистість Жана Кастекса

Прем'єр-міністр Франції часто звертався до французького народу в своїх інтерв'ю та промовах під час пандемії *Covid-19*. Він закликав громадян дотримуватися правил соціальної дистанції та інших карантинних заходів, а також просував вакцинацію як ключовий інструмент у боротьбі з *Covid-19*. Для цього політик використовував такі звертання: *mes chers compatriotes, toutes les femmes et les hommes de notre pays, le peuple français, tous les Français, mes amis* тощо. Вони мали на меті підтримати дух нації та показати, що протистояти пандемії *Covid-19* потрібно разом.

У своїх зверненнях до нації Жан Кастекс періодично використовував емоційну мову, а також наголошував на важливості співпраці та взаємодії у боротьбі з пандемією. Окрім того, він звертався і до наукової спільноти, щоб закликати її представників до подальших досліджень. Жан Кастекс часто використовує терміни, пов'язані з ризиками та здоров'ям, такі як «попередження», «захист», «безпека» та «пандемія», щоб наголосити на серйозності ситуації.

Аналізуючи мовленнєву особистість Жана Кастекса в промовах та інтерв'ю з початку пандемії *Covid-19* до 2022 року, можна сказати, що вона відображає його прагнення до співпраці. Проте його дії не завжди були успішними: деякі люди критикували прем'єр-міністра за його стратегію впровадження локдаунів та інших обмежувальних заходів. Деякі критики

стверджували, що він діяв занадто повільно, тоді як інші вважали, що він перебільшував із заходами, що призвело до економічної кризи.

Але загалом, мовленнєва особистість Жан Кастекса характеризувалася лідерським підходом, що був спрямований на вирішення кризи та підтримку громадян під час складного періоду. Його рішучість та зосередженість на головному завданні, а саме здоров'ї громадян, дозволили Франції протистояти цій кризі.

3.3. Метафоризація концепту Covid-19 у промовах та інтерв'ю міністра солідарності та охорони здоров'я Франції Олів'є Верана

3.3.1. Групи [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

Міністр солідарності та охорони здоров'я Франції також звертається до характерної взаємодії концептуальних сфер ХВОРОБИ та ВІЙНИ, в результаті чого утворюються 2 концептуальні метафоричні моделі: [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ] і [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]. Як і в попередніх частинах нашого дослідження остання модель включає в себе уточнюючі, а саме:

- [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ];
- [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19];
- [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ];
- [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ].

Спершу розглянемо особливості груп [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ] (див. Додаток В, цит. № 1-8) та [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА] (див. Додаток В, цит. № 9-22). Для Олів'є Верана Covid-19 – це також небезпечний ворог (*notre ennemi c'est le virus*), потенційний вбивця (*le COVID-19 peut tuer*), який безжалісно атакує територію (*le virus n'épargne aucun territoire*) і вражає свою ціль, мішень, тобто населення країни. Хоча вірус порівнюється із невидимою зовнішньою силою, що наступає, його можна контролювати, а атаки відбивати (*c'est un ennemi invisible qu'il faut être capable d'attraper partout où il est, nous arriverons à faire reculer le virus*).

Якщо міністр солідарності та охорони здоров'я вважає, що Covid-19 – це ворог, що вбиває, то зусилля, спрямовані на подолання цієї хвороби, можуть бути розглянуті як війна, що підтверджується вищевиділеними метафоричними моделями. Олів'є Веран оцінює боротьбу з вірусом як позиційну війну (*c'est une guerre de positions*), тривалий конфлікт, стратегічну битву, яка вимагає

колективної мобілізації, наполегливості, витримки, безперервних і узгоджених зусиль для здобуття перемоги. Інші метафори допомагають підкреслити, що боротьба з коронавірусом – це складна і важка битва (*la lutte contre le virus, combat contre le virus, lutter contre le virus*), яка може тривати довго через непередбачувану природу вірусу (*c'est un combat de longue haleine que nous menons contre le coronavirus*).

Міністр стверджує за допомогою інших метафор, що це справжня війна з усіма притаманними їй характеристиками, як-от фронтом (*le front de la Covid-19*), тилом (*l'arrière du front*), військами й ворогом, з яким потрібно боротися. Цікавою є метафора *l'arrière du front*, яка порівнює поточну ситуацію, коли людей закликають залишатися вдома, з тилом на фронті, де люди можуть бути активними у боротьбі з ворогом, не беручи безпосередньої участі в «бойових діях». А інша метафора (*la bataille, elle se gagne maintenant ... dans chaque foyer ...*) порівнює боротьбу з вірусом з битвою, яка ведеться в різних середовищах, підкреслюючи в такий спосіб важливість колективної мобілізації для перемоги.

Окремо хочемо підкреслити метафору *les Français ont pris le chemin de la résistance contre le virus*, яка порівнює зусилля французів залишатися вдома і захищатися від вірусу з рішучістю французьких бійців опору під час Другої світової війни, які боролися проти німецької окупації.

Метафора війни уточнюється підгрупою [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ] (див. Додаток В, цит. № 23), в якій Олів'є Веран розглядає масову вакцинацію у відповідь на пандемію *Covid-19* як новий етап боротьби (*une nouvelle étape dans notre combat contre le virus*). Він, як і різні фази війни, відрізнятиметься за стратегією, тактикою та динамікою.

Метафоричні моделі [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19] (див. Додаток В, цит. № 24-28) та [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ] (див. Додаток В, цит. № 29-34) також присутні в дискурсі Олів'є Верана. Так, медичний персонал, представники уряду та громадяни сприймаються політиком як мобілізовані військові (*ceux qui luttent ... les malades, mais aussi les soignants, tout le*

gouvernement ... est pleinement mobilisé). Медичні працівники перебувають у «зоні бойових дій», де активно залучаються до боротьби (*les soignants qui se battaient à l'hôpital, sur le front, nos soignants sont déjà sur le front*).

Олів'є Веран у своїх промовах та інтерв'ю, на відміну від Емманюеля Макрона, говорить лише про дві лінії фронту: першу, яка стосується лікарень з медичними працівниками (*aux professionnels de santé, qui sont en première ligne* та самого президента Республіки (*le président de la République ... en première ligne sur la lutte contre le coronavirus*), і другу, на якій перебувають люди, які не беруть безпосередньої участі у догляді за пацієнтами (*les deuxièmes lignes, dans le combat contre le virus, ce sont des personnes*). Ця метафора порівнює їхню роль з роллю солдатів другої лінії в бою, які підтримують солдатів на передовій. Окрім того, міністр Франції використовує когнітивну метафору «першої і другої лінії» для позначення ієрархії закладів охорони здоров'я в наданні допомоги пацієнтам (*aux établissements de santé de première et de deuxième ligne*).

Засоби боротьби проти пандемії Covid-19 також метафоризуються в дискурсі Олів'є Верана за допомогою моделі [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ] (див. Додаток В, цит. № 35-39). Так, за думкою міністра Франції, використання масок (*masques ... d'être armés face à la maladie*), профілактичні заходи (*quelles sont nos armes ? ce sont les fameux 4 piliers de notre stratégie*), вакцинація (*nous avons une arme nouvelle : la vaccination*) – це важлива зброя, яку ні в якому разі не можна складати до повної перемоги над вірусом (*nous ne devons pas désarmer*).

3.3.2. Групи [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА], [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

Олів'є Веран, як і його колеги, вдається до метафоризації концепту Covid-19 через образ дикої тварини, антропоморфізуючи його з метою полегшення його сприйняття та розуміння. Метафорична модель [COVID-19 – ЦЕ ДИКА

ТВАРИНА] (див. Додаток В, цит. № 40-44), використовувана Вераном, викликає в реципієнта відчуття загрози та небезпеки, що асоціюється з природними хижаками.

Міністр солідарності та охорони здоров'я Франції порівнює коронавірус з дикою твариною, яка переслідувала свою жертву, щоб захопити або вбити її (*ce n'est plus le virus qui nous traque*). Навпаки, тепер люди порівнюються з мисливцями, які прагнуть вистежити і перемогти свою здобич – вірус (*nous traquons le virus, nous le traquons partout où il peut être*).

Міністр іноді звертається до метафоричної моделі [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА] (див. Додаток В, цит. № 45-48). Концепт *Covid-19* ототожнюється з природним явищем (*un virus est un phénomène naturel*), що підкреслює його неконтрольованість і непередбачуваність, та стихійним лихом (*du virus, qui est ... une catastrophe naturelle*), що передає його руйнівний характер.

Також до цієї метафоричної моделі входить цитата Олів'є Верана, в якій коронавірус представляється як припливна хвиля, цунамі (*la vague aurait été un raz-de-marée*). Таке порівняння концепту *Covid-19* використовується політиком для того, щоб підкреслити силу і швидкість поширення вірусу та його потенційно руйнівні наслідки, а також щоб заохотити до прийняття превентивних заходів, таких як вакцинація та гігієнічні заходи.

У дискурсі Олів'є Верана ми також знаходимо групу [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ] (див. Додаток В, цит. № 49-55). Політик за допомогою метафори порівнює вірус з людиною, яка швидко рухається певним шляхом або маршрутом (*le virus circule, l'épidémie poursuit sa route*), не зупиняється за будь-яких обставин (*il ne va pas s'arrêter à Noël*) і приходить на місце призначення, щоб завдати шкоди (*l'épidémie est à nos portes, le virus rentre par l'intermédiaire*). У такий спосіб він підкреслює близькість і неминучість епідемії та допомагає візуалізувати, як швидко і легко вірус може поширюватися. Окрім того,

коронавірус здатен «померти», якщо не зустріне людей на своєму шляху (*le virus ne trouve plus personne à contaminer sur sa route, et s'éteint*).

3.3.3. Групи [COVID-19 – ЦЕ ЗАГРОЗА], [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ], [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА]

У промовах та інтерв'ю міністра солідарності та охорони здоров'я ми також знаходимо метафоризацію концепту *Covid-19* за допомогою інших трьох метафоричних моделей.

У першій моделі [COVID-19 – ЦЕ ЗАГРОЗА] (див. Додаток В, цит. № 56-57) Олів'є Веран використовує метафору *nous le surveillons comme le lait sur le feu*, яка має на увазі постійне і ретельне спостереження за чимось, що може легко вийти з-під контролю. Порівнюючи моніторинг захворюваності на коронавірус зі спостереженням за молоком, що кипить на вогні, міністр говорить про те, що вірус – це загроза, він потенційно небезпечний і потребує постійної уваги, щоб уникнути його неконтрольованого поширення. Інша метафора *le virus était ... une menace abstraite* додає нюанс, а саме невизначену природу коронавірусу на початку пандемії, коли він сприймався як абстрактна загроза, складна для розуміння та візуалізації. У цій же цитаті Олів'є Веран говорить, що вірус є небезпекою, яку важко чітко описати або зрозуміти (*le virus était ... un risque mal défini*).

Далі розглянемо другу модель [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ] (див. Додаток В, цит. № 58-60), в якій коронавірус зображується як загадка, таємниця, яку важко розгадати (*le virus était ... un mystère à percer*). *Covid-19* порівнюється з чимось невідомим і новим (*ce virus nous ne le connaissons pas*) для того, щоб підкреслити невпевненість у характеристиках та природі цього вірусу. У цьому випадку метафора підкреслює масштабність завдання, яке стоїть перед людьми в боротьбі з *Covid-19*, особливо на початку пандемії.

Сюди ми також додаємо метафору *la clef qui va dans la serrure Coronavirus*, яка підсилює вищезазначений загадковий образ. Олів'є Веран

говорить про те, що вірус схожий на замок, ключ до якого досі невідомий, і що людям все ще потрібно продовжувати пошуки, щоб зрозуміти вірус і мати можливість ефективно його перемогти або контролювати.

Метафоризація концепту *Covid-19* також відбувається за допомогою моделі [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ] (див. Додаток В, цит. № 61), яка включає в себе всього одну цитату. Тут досліджуваний нами концепт зображується в ролі вчителя (*ce coronavirus nous a appris*), який навчив по-іншому розуміти світ, змусивши людей ставити під сумнів їхні переконання і переосмислювати те, як вони живуть і взаємодіють з іншими. Це означає, що вони винесли важливі уроки з цього важкого досвіду і були змушені адаптуватися і змінюватися у відповідь на кризу.

В одному з інтерв'ю Олів'є Верана ми також знайшли метафоричну модель [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА] (див. Додаток В, цит. № 62), в якій міністр персоніфікує вірус, наділяє його здібностями людини, яка дзвонить по телефону, щоб повідомити новини. З контексту розмови зрозуміло, що міністр перелічує критерії, що є важливими для визначення того, коли буде безпечно пересуватися вулицями без маски. Але при цьому іронічно пояснює, що вірус йому не телефонував і не повідомляв точної дати скасування обов'язку носити маску на вулиці (*le virus ne m'a pas passé de coup de téléphone*). Така метафорична модель допомагає проілюструвати той факт, що епідемічна ситуація є непередбачуваною, тому необхідно приймати рішення по мірі її розвитку.

Також варто зазначити, що в одній з цитат Олів'є Верана ми знайшли так зване нашарування метафор (фр. *superposition des métaphores*), яке допомагає додати глибини висловленій думці, створюючи кілька рівнів образів і значень. Окрім цього, воно допомагає передати більш складні та нюансовані ідеї. Так, у цитаті «*le virus était encore très largement un mystère à percer, une menace abstraite, un risque mal défini*» Олів'є Веран використовує одразу три метафори («таємниця, яку потрібно розгадати», «абстрактна загроза» і «невизначений ризик»), які висловлюють різні погляди на

коронавірус, підкреслюючи при цьому його складну для розуміння і осмислення природу.

3.3.4. Групи [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПОДОРОЖ НА ЛІТАКУ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ЇЗДА НА ВЕЛОСИПЕДІ], [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ НЕСКІНЧЕННЕ ЗАНЯТТЯ]

У дискурсі міністра солідарності та охорони здоров'я ми також зафіксували цікаві приклади метафоричного зображення процесу боротьби проти *Covid-19*, один з яких характерний для всіх трьох політиків, а три інші – лише для Олів'є Верана.

Спочатку розглянемо групу [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ] (див. Додаток В, цит. № 63-66), в якій політик порівнює боротьбу проти вірусу зі смертельною гонкою (*un virus qui ... peut avoir des courses mortelles terribles*), маючи на увазі, що ця боротьба – це перегони не на життя, а на смерть. Окрім прикметника *mortelles*, Олів'є Веран вживає прикметник *terribles* для підсилення ідеї про те, що «перегони» з вірусом є небезпечними і можуть спричинити трагічні наслідки. Така метафора, як *le virus devait reprendre sa course folle* використовується міністром для опису неконтрольованого поширення коронавірусу. Для Олів'є Верана боротьба з *Covid-19* – це також забіг на довгу дистанцію, який вимагає від учасників стійкості та наполегливості (*c'est une course de fond*).

Також цікаво виділити вислів *un marathon ne commence vraiment qu'aux alentours du trentième kilomètre*, який означає, що справжнього марафонця можна оцінити лише у другій половині забігу, після того, як він пробіжить близько 30 км. Це пов'язано з тим, що перші кілька кілометрів марафону для багатьох бігунів часто є легкими, а втома починає накопичуватися не відразу. Вже після подолання тридцятого кілометра проявляється справжня рішучість і витривалість. У цьому випадку міністр також порівнює боротьбу з *Covid-19* зі справжнім марафоном, протягом якого трапляються критичні етапи або

вирішальні моменти (наприклад, збільшення кількості випадків захворювання), які випробовують населення на витривалість.

Ми також виділяємо метафоричну модель [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПОДОРОЖ НА ЛІТАКУ] (див. Додаток В, цит. № 67), яку Олів'є Веран використовує для відображення боротьби з епідемією. Авіаційна метафора (*je préférerais filer la métaphore aéronautique*) припускає, що сам процес боротьби – це подорож на літаку, французька система охорони здоров'я – це літак, який потрапив у зону турбулентності, пацієнти – пасажери, а медичний персонал – екіпаж літака. Використання цієї метафори також означає, що криза в охороні здоров'я – складна, але контрольована. Подібно до того, як літак може пролетіти крізь зону турбулентності й прибути до місця призначення, французька система охорони здоров'я може завершити боротьбу й подолати кризу в галузі охорони здоров'я за допомогою компетентності медичного персоналу та відповідних заходів.

Олів'є Веран також зображує боротьбу з коронавірусом через метафоричну модель [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ЇЗДА НА ВЕЛОСИПЕДІ] (див. Додаток В, цит. № 68). Метафора політика передбачає, що боротьба з епідемією схожа на підйом велосипедиста на перевал, оскільки вона також потребує витривалості, наполегливості та концентрації. Крім того, метафора говорить про те, що навіть після досягнення вершини (тобто піку епідемії) важливо зберігати пильність і не здаватися. Подібно до того, як велосипедист повинен залишатись обережним, спускаючись з пагорба після того, як піднявся на нього, суспільство також повинно бути таким після досягнення епідемічного піку і не втрачати пильність перед обличчям епідемії.

У дискурсі міністра ми також знаходимо метафоричну модель [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ НЕСКІНЧЕННЕ ЗАНЯТТЯ] (див. Додаток В, цит. № 69), де використовується метафора, що відсилає до давньогрецького міфу (*c'est un peu la parabole du Rocher de Sisyphe*), в якому Сізіф повинен штовхати валун на вершину пагорба, але щоразу, коли йому це вдається, камінь падає вниз, йому доводиться починати свою роботу знову. Олів'є Веран

звертається до цієї метафори, щоб виразити складність боротьби з вірусом та ідею, що вірус продовжує повертатися, незважаючи на зусилля людей, щоб зупинити його.

3.3.5. Звернення Олів'є Верана до французької нації, мовленнєва особистість Олів'є Верана

Олів'є Веран неодноразово звертався до французької нації із закликами бути об'єднаними, допомагати й підтримувати один одного у боротьбі з *Covid-19*, використовуючи для цього такі звертання: *mes chers compatriotes, mes chers concitoyens, chers amis, chers amis Français, chers Françaises, chers Français, chers tous, mes chers camarades* тощо. Ці вислови часто вживалися на початку або наприкінці промов чи інтерв'ю Верана, щоб закликати французький народ до єдності та солідарності перед обличчям пандемії *Covid-19*.

Один з аспектів мовленнєвої особистості Олів'є Верана в період пандемії *Covid-19* – це його впевненість та увага до деталізації. Міністр часто наводив конкретні числа та статистику щодо заражень, госпіталізацій та смертності від *Covid-19* у країні. Окрім цього, він відкрито згадував про складнощі, з якими стикалася французька система охорони здоров'я.

Також іншою особливістю його мовленнєвої особистості є вміння співчувати та висловлювати вдячність та повагу медичним працівникам. Третій аспект мовленнєвої особистості Олів'є Верана – це вплив його професійної експертизи в медицині. Він використовує термінологію, характерну для цієї галузі знань. Також він постійно наголошує на необхідності дотримуватись медичних протоколів та рекомендацій щодо боротьби з пандемією, демонструючи при цьому власну авторитетність.

Олів'є Веран проявляє також занепокоєння та емпатію до своїх співгромадян. Він постійно звертається до нації, закликаючи до дотримання рекомендацій з метою захисту не тільки самого себе, але й свого оточення.

Висновки до третього розділу

Отже, під час аналізу цитат прем'єр-міністра та міністра охорони здоров'я Франції нами було відстежено репрезентацію концепту *Covid-19* за допомогою метафоричних моделей. У Жана Кастекса останні були поділені за структурою «джерела» на 11 груп, одна з яких складається з 6-ти підгруп, в Олів'є Верана – 13 груп, одна з них налічує 4 підгрупи. Наведемо перелік груп, що є спільними для обох політиків:

1. [COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ];
2. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА] з підгрупами [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ], [ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19], [РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ], [ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ]. Зауважуємо, що підгрупи [COVID-19 – ЦЕ МІШЕНЬ] та [СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19] знаходимо лише в Жана Кастекса;
3. [COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА];
4. [COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА];
5. [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ];
6. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ];
7. [COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ].

Далі наводимо групи з метафоричними моделями, характерними лише для дискурсу Жана Кастекса:

1. [COVID-19 – ЦЕ ДРУГ];
2. [COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК];
3. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ГРА];
4. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ФІЛЬМ].

Наступні групи містять метафоричні моделі, які властиві тільки для Олів'є Верана:

1. [COVID-19 – ЦЕ ЗАГРОЗА];

2. [COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ];
3. [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА];
4. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ПОДОРОЖ НА ЛІТАКУ];
5. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ЇЗДА НА ВЕЛОСИПЕДІ];
6. [БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ НЕСКІНЧЕННЕ ЗАНЯТТЯ].

Аналіз метафоричних моделей, вживаних Жаном Кастексом та Олів'є Вераном, показав, що найчастіше концепт *Covid-19* постає перед реципієнтом повідомлення активним, живим, бойовим, жорстоким елементом (людина або тварина), який намагається воювати та знищувати. Цікаво відмітити варіанти метафоризації процесу боротьби з *Covid-19* як гри, фільму, польоту на літаку, їзди на велосипеді або нескінченного заняття, які час від часу використовуються політиками, щоб наголосити на необхідності дисципліни та співпраці всіх громадян у боротьбі з пандемією. Можемо також припустити, що вони використовують ці метафори для привернення уваги та мотивування громадян до дотримання карантинних заходів та рекомендацій щодо безпеки.

На підставі аналізу промов та інтерв'ю політиків можна відмітити, що як Жан Кастекс, так і Олів'є Веран у своїх висловлюваннях використовують іронію для метафоризації концепту *Covid-19*. Вживання іронії можемо охарактеризувати як засіб привернення уваги до проблеми, а також як спосіб показати своє ставлення до неї. Окрім цього, ми простежили особливості мовленнєвих особистостей політиків Франції, способи їхнього звертання до своїх співвітчизників, а також додали інформацію про критику французького уряду за вживання метафори хвилі.

ВИСНОВКИ

У ході нашої роботи ми провели аналіз метафоризації концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі. Відповідно до завдань, що були зазначені у вступі, ми розглянули визначення терміну «концепт», його особливості, характерні ознаки та структуру. Окрім цього, ми дослідили різні підходи до диференціації та типології концептів за багатьма критеріями. Також на основі аналізу теоретичного матеріалу було розглянуто головні теорії метафори, серед яких інтеракціоністська, прагматична, субституційна та когнітивна. Особливу увагу було приділено когнітивній теорії та концептуальній, або когнітивній метафорі та всебічно досліджено її різновиди. У теоретичному розділі ми також розглянули поняття дискурсу, політичного дискурсу як об'єкта лінгвістичних досліджень, його класифікації та основні функції.

У другому та третьому розділах дипломної роботи було представлено результати практичного дослідження зібраного матеріалу. Так, у другому розділі увага була зосереджена на аналізі метафоричних моделей у промовах та інтерв'ю президента Емманюеля Макрона, у третьому – Жана Кастекса й Олів'є Верана відповідно. У дискурсі кожного з політиків ми розподілили всі метафоричні моделі на групи, проаналізувавши кожну з них. До нашої розвідки ми додали особливості мовленнєвої особистості кожного з політиків та розглянули варіанти їхніх звертань до народу Франції. Нами також було проаналізовано критику французького уряду з боку деяких політичних сил та громадськості за вживання військової метафори, а також метафори ХВИЛІ в політичному дискурсі.

Розглядаючи метафоризацію концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі, можемо виділити такі процеси:

- антропологізація концепту *Covid-19*: вірусу приписують людські риси (вірус – ворог, вірус рухається, вірус пересувається, подорожує). Коронавірус ототожнюється з людиною, вчителем, «другом» (остання характеристика створює іронічний ефект);

- натуралізація концепту *Covid-19*: вірусу приписують риси тварин (він підстерігає, кусає, переслідує) або природних стихій (він, як і цунамі, землетрус або лісова пожежа, породжує хаос);
- ототожнення концепту *Covid-19* із викликом, таємницею, загрозою;
- ототожнення боротьби з *Covid-19* з війною, перегонами, грою, фільмом, подорожжю на літаку або велосипеді, а також її сприйняття як такої, що не має ні початку, ні кінця.

Конотативна складова частина концепту *Covid-19* у французькому політичному дискурсі має переважно негативний відтінок. Вище розглянуті ототожнення коронавірусу з негативними явищами, як війна безумовно це доводять. Аналіз метафоричної системи підкреслює роль метафори як когнітивного та риторичного засобу. З одного боку, метафори, використані Емманюелем Макроном, Жаном Кастексом й Олів'є Вераном для позначення *Covid-19*, зображують його як цілком конкретну і загрозову одиницю. З іншого боку, військова метафора виконує риторичну функцію, оскільки має на меті викликати почуття сміливості та національної єдності перед обличчям загальнодемократичної загрози.

Особлива увага була приділена метафорі війни. Для французького уряду криза *Covid-19* стала несподіванкою. Йому потрібен був час, щоб вжити відповідних заходів і розробити чітку комунікативну стратегію. Спершу представники французького уряду намагалися об'єднати народ за допомогою метафоризації концепту як ворога, а боротьби з ним – як війни. Хоча перехід мови хвороби на мову війни відображає загальноприйняте правило у сфері охорони здоров'я, її повторне використання вважається недоречним і призводить до небезпечних семантичних зсувів. Окрім цього, така лексика в політичній сфері вважається інструментом, який свідомо використовується для приховування недоліків уряду. Проте ми вважаємо, що таке надмірне вживання метафори війни зрештою залежить від способу її використання: ідея перебування у стані війни може викликати агресивні почуття, але вона також може мотивувати до більшої співпраці та солідарності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. Поетика. Київ: «Основи», 1998. 240 с.
2. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
3. Близнюк О.О. Концепти ЖИТТЯ і СМЕРТЬ: лінгвокультурологічний аспект (на матеріалі паремійного фонду української та італійської мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Київ, 2008. 20 с.
4. Блэк М. Теория метафоры. М., 1990. С. 153–172.
5. Бутова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту*. Серія: Іноземні мови. Львів, 2009. Вип. 16. С. 232–238.
6. Воробйова О. П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник КНЛУ*. Сер. Філологія. 2011. Т. 14, №2. С. 53-64.
7. Дяденко Д.О., Ситдикова І.В. «Вербалізація концепту Covid-19 у французькому медійному дискурсі». *Філологія XXI століття: дослідження і перспективи*: зб. тез VII Всеукр. наук. читань, м. Київ, 6-7 квітня 2023 р. Київ, 2023 р. С. 64-67.
8. Європейський словник філософій: лексикон неперекладностей : [під кер. Барбари Кассен]: пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2011. Т.1, вид. друге, виправл. – 576 с., Т.2 – 488 с.
9. Жаботинская С.А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лінгвістичні студії*. Черкаси, 1997. Вип. 2. С. 31-52.
10. Жайворонок В.В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 51-53.
11. Загнітко А. П. Класифікаційні типології концептів. *Лінгвістичні студії: зб. наукових праць*. Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. Донецьк: ДонНУ, 2010. Вип. 21. С. 12-21.
12. Ізотова Н. П. Текстовий концепт ШЛЯХ ДО СЛАВИ в англомовних біографічних романах ХХ століття: семантико-когнітивний та наративний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 252 с.
13. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2002. 292 с.
14. Ковальова О. Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27, Т. 2. С. 101–107.
15. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності: Монографія. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.
16. Кочерган М. П. Когнітивна лінгвістика. *Енциклопедія Сучасної України: онлайн-версія* / редкол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ:

- Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. URL: <https://esu.com.ua/article-7457>
- 17.Кравець Л. В. Метафора у лінгвофілософських теоріях ХХ століття. *Українська література у загальноосвітній школі*. 2006. №6. С.42 – 45.
 - 18.Кравець Л. В. Метафора. *Енциклопедія Сучасної України: онлайн-версія* / редкол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. URL: <https://esu.com.ua/article-66695>
 - 19.Краснобаєва-Чорна Ж. В. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту ЖИТТЯ в українській фраземіці). *Українська мова*, 2009. № 1. С. 41-52.
 - 20.МакКормак Э. Когнитивная теория метафоры. Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. М.: Прогресс, 1990. С. 358-386.
 - 21.Максимчук О. Л. Політичний дискурс: особливості та функції. *Наукове видання «Мова і культура» Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, 2010. С. 71-75.
 - 22.Морозова Е. И. Ложь как дискурсивное образование: лингвокогнитивный аспект: монография. Харьков: Экограф, 2005. 300 с.
 - 23.Нагорна Л. Б. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ: Світогляд, 2005. 316 с.
 - 24.Потапенко С.І. Вступ до когнітивної лінгвістики: [навчальний посібник]. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. 140 с.
 - 25.Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивнодискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.
 - 26.Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: Монографическое учебное пособие. Киев: Фитосоциоцентр, 2002. 336 с.
 - 27.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
 - 28.Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: монографія. Київ, 2002. 392 с.
 - 29.Слухай Н. В. Етноконцепти і міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 167 с.
 - 30.Ставчук Н. В. Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12373/1/KONTSEPT_%20YAK_BAZOVE%20PONYATTY_%20KOGNITIVN_YI_LINHVISTYKY.pdf.

31. Старко В. Ф. Концепт ГРА в контексті слов'янських і германських культур (на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов): автореф. ... дис. канд. філол. наук: 10.02.15. Київ, 2004. 16 с.
32. Сучасна українська літературна мова: підручник для студ. спец. вузів / за ред. А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; [ред. А. П. Грищенко]. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
33. Шевчук Н. В. Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове втілення. *Вісник ДАКККиМ. Політологія*. 2013. Вип. 1. С. 263–269.
34. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса [монография]. М.: Гнозис, 2004. 326 с.
35. Discourse Cognition Society. URL: <https://discourses.org/>.
36. Evans V. How Words Mean. Lexical Concepts, Cognitive Models, and Meaning Construction. Oxford : Oxford University Press, 2009. 320 p.
37. Fauconnier G. Mental spaces: Aspects of meaning construction in natural language. Cambridge, MA: MIT Press, 1994. 344 p.
38. Fillmore C. J. Frame semantics. In *Linguistics in the morning calm*, edited by I. S. Oh et al., Hanshin: Hanshin Publishing Company, 1982. P. 111-137.
39. Fodor J. A. Concepts: Where Cognitive Science Went Wrong. Clarendon Press/Oxford University Press, 1998. 240 p.
40. Goddard C., Wierzbicka A. Semantic primes and cultural scripts in language learning and intercultural communication. In Farzad Sharifian, & Gary B. Palmer (Eds.), *Applied cultural linguistics: Implications for second language learning and intercultural communication*. Amsterdam: John Benjamins, 2007. P. 105-124.
41. Jackendoff R. Foundations of Language: Brain, Meaning, Grammar, Evolution. Oxford: Oxford University Press, 2002. 477 p.
42. Kövesces Z. Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 223 p.
43. Lakoff G. Cognitive models and prototype theory. *Concepts and Conceptual Development: Ecological and Intellectual Factors in Categorization*. New York: Cambridge University Press, 1987. P. 63-100.
44. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
45. Lakoff G. The Invariance Hypothesis: Is Abstract Reason Based on Image—Schemas? *Cognitive Linguistics*, 1990. №1. P. 54.
46. Langacker R. W. Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar (Vol. 2). Berlin: Walter de Gruyter, 1991. 395 p.
47. Murphy G. L. *The BigBook of Concepts*. Cambridge: MIT Press, 2002. 563 p.

- 48.Reddy M. The Conduit Metaphor. In A. Ortony, ed., *Metaphor and Thought*. Cambridge, Eng.: At the University Press, 1979. P. 140-164.
- 49.Rosch E. Principles of categorization. *Cognition and Categorization*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1978. P. 27 – 48.
- 50.Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics*, Vol. 1: Concept Structuring Systems. Cambridge, MA: MIT Press, 2000. 549 p.
- 51.Vorobyova O. «The Mark on the Wall» and literary fancy: A cognitive sketch. *Cognition and Literary Interpretation in Practice* : [eds. Harri Veivo, Boo Pettersson and Merja Polvinen]. Helsinki: Helsinki University Press, 2005. P. 201–217.
- 52.Wierzbicka A. *Lexicography and Conceptual Analysis*. Ann Arbor: Karoma Publishers, Inc., 1985. 368 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Adresse aux Français de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la poursuite du déconfinement et les priorités économiques et sociales des deux prochaines années, à Paris le 14 juin 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274578-emmanuel-macron-14062020-covid-19>
2. Allocution télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur l'annonce d'un nouveau confinement d'une durée d'un mois minimum pour lutter contre l'épidémie de Covid-19, le 28 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276951-emmanuel-macron-28102020-covid-19>
3. Allocution télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur les résultats encourageants dans la lutte contre l'épidémie de Covid-19 et un allègement des mesures de confinement en trois étapes à partir du 28 novembre, le 24 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277390-emmanuel-macron-24112020-covid-19>
4. Allocution télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19 par l'augmentation des lits en réanimation, l'extension des restrictions de déplacement à l'ensemble du territoire métropolitain, la fermeture des établissements scolaires et l'accélération de la vaccination, à Paris le 31 Mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279295-emmanuel-macron-31032021-covid-19>
5. Allocution télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur le rappel de vaccination contre le COVID-19 des plus de 65 ans et des plus fragiles, la politique économique du gouvernement, la réforme des retraites et le plan France 2030, le 9 novembre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282388-emmanuel-macron-09112021-vaccination-covid-reforme-des-retraite-economie>
6. Conférence de presse de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur l'épidémie de COVID-19, les mesures de confinement et la stratégie française face au coronavirus (masques, tests de diagnostic...), Paris, le 21 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274001-olivier-veran-21-mars-2020-covid-19-masques-et-tests-diagnostic>
7. Conseil des ministres du 13 janvier 2021. Prorogation de l'état d'urgence sanitaire. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278091-conseil-des-ministres-13012021-prorogation-de-letat-durgence-sanitaire>

8. Conseil des ministres du 13 juillet 2021. État d'urgence sanitaire. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280735-conseil-des-ministres-13072021-etat-durgence-sanitaire>
9. Conseil des ministres du 14 octobre 2020. Déclaration de l'état d'urgence sanitaire. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276704-conseil-des-ministres-14102020-declaration-etat-urgence-sanitaire>
10. Conseil des ministres du 18 mars 2020. Le Covid-19. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273951-conseil-des-ministres-du-18-mars-2020-le-covid-19>
11. Conseil des ministres du 29 février 2020. Le COVID 19. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273630-conseil-des-ministres-29022020-le-covid-19>
12. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de COViD-19, l'engagement des personnels soignants et la protection des personnes vulnérables, à Paris le 12 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273869-emmanuel-macron-12032020-coronavirus>
13. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la mobilisation face à l'épidémie de COVID-19, la guerre sanitaire contre le coronavirus et sur les nouvelles mesures adoptées (report du 2e tour des municipales, suspension des réformes en cours, restrictions de déplacement...), Paris, le 16 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273933-emmanuel-macron-16-mars-2020-coronavirus-confinement-municipales>
14. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la mobilisation face à l'épidémie de Covid-19, en particulier le rôle des soignants, et sur le lancement de l'opération militaire Résilience en soutien à lutte contre la diffusion du coronavirus, Mulhouse, le 25 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273982-emmanuel-macron-25-mars-2020-discours-de-mulhouse>
15. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur sa volonté de reconstruire une souveraineté nationale et européenne pour la production de biens essentiels (masques, respirateurs, gel hydroalcoolique) pour lutter contre l'épidémie de COVID-19, Saint-Barthélemy-d'Anjou, le 31 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274028-emmanuel-macron-31-mars-2020-souverainete-nationale-production-masques>
16. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur l'épidémie de COVID-19, le prolongement du confinement et le déconfinement progressif à partir du 11 mai, les aides aux entreprises et le maintien de la fermeture des frontières, Paris, le 13 avril 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274028-emmanuel-macron-31-mars-2020-souverainete-nationale-production-masques>

- [publique.fr/discours/274079-emmanuel-macron-13-avril-2020-deconfinement-progressif](https://www.vie-publique.fr/discours/274079-emmanuel-macron-13-avril-2020-deconfinement-progressif)
17. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la Conférence de financement de l'initiative ACT-A face à la pandémie de Covid-19, à Paris le 4 mai 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275127-emmanuel-macron-04052020-covid-19>
 18. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur les premières orientations du plan de soutien pour la culture, secteur durement touché par la crise sanitaire provoquée par le covid-19, en visioconférence, à Paris le 6 mai 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274308-emmanuel-macron-06052020-plan-culture-crise-sanitaire-covid>
 19. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la politique de l'Union européenne face à la crise économique et sanitaire, à Paris le 18 mai 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275219-emmanuel-macron-18052020-covid-19-politique-commune>
 20. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la pandémie de Covid-19, à Paris le 12 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277178-emmanuel-macron-12112020-covid-19>
 21. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19 et la préparation aux futures pandémies, à Paris le 21 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277350-emmanuel-macron-21112020-covid-19>
 22. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la vaccination contre le coronavirus, à Paris le 23 mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279176-emmanuel-macron-23032021-covid-19>
 23. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur les vaccins contre le coronavirus et les relations extérieures de l'Union européenne, à Paris le 25 mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279213-emmanuel-macron-25032021-union-europeenne>
 24. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur les relations entre la France et l'Afrique du Sud, l'épidémie de Covid-19 et l'aide en faveur de l'Afrique, à Pretoria le 29 mai 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280131-emmanuel-macron-29052021-france-afrique-du-sud>
 25. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur les vaccins contre le coronavirus, la question climatique, la régulation du numérique, la fiscalité internationale et le sommet de l'OTAN, à Paris le 10

- juin 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280393-emmanuel-macron-10062021-relation-internationales>
26. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la vaccination contre le coronavirus, le pass sanitaire, la réforme des retraites et la politique économique du gouvernement, à Paris le 12 juillet 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280792-emmanuel-macron-12072021-pass-sanitaire-et-reforme-des-retraites>
27. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur l'épidémie de Covid-19, le partenariat entre le CHU de Bordeaux et le centre hospitalier de Polynésie française en matière de lutte contre le cancer, à Pirae le 24 juillet 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/281051-emmanuel-macron-24072021-partenariat-bordeaux-pour-la-lutte-cancer>
28. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la situation sanitaire en Polynésie, la vaccination, l'aide au développement et l'engagement de transparence sur les essais nucléaires en Polynésie, à Papeete le 27 juillet 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/281096-emmanuel-macron-27072021-polynesie-francaise-dette-essais-nucleaires>
29. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la relance de l'économie mondiale, la lutte contre la pandémie de Covid-19 et la question climatique, à Rome le 31 octobre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282274-emmanuel-macron-31102021-sommet-du-g20>
30. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19, les réformes engagées en 2021, la construction européenne et les priorités de la politique gouvernementale pour 2022, à Paris le 31 décembre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283147-emmanuel-macron-31122021-voeux-2022-aux-francais>
31. Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la coopération internationale en matière de lutte contre la Covid-19, à Bruxelles le 18 février 2022. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283950-emmanuel-macron-18022022-covid-19>
32. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la "dégradation manifeste" de la situation épidémiologique due au coronavirus et la relance de la stratégie "tester, tracer et isoler", à Paris le 11 septembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276182-jean-castex-11092020-situation-coronavirus-tester-tracer-et-isoler>
33. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la 5e vague de la pandémie de covid-19, l'importance de la vaccination et du séquençage, et le protocole sanitaire à l'Éducation nationale, Angoulême le 2 décembre 2021.

- URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282872-jean-castex-02122021-5-vague-covid-sequencage-protocole-sanitaire-ecole>
34. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la campagne de vaccination face aux variants Delta et Omicron du Covid-19 et les recommandations pour les fêtes de fin d'année, Paris, 17 décembre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283100-jean-castex-17122021-vaccination-variants-delta-omicron-fetes>
35. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la campagne de rappel de vaccination face aux variants Delta et Omicron du Covid-19 et le projet de transformation du passe sanitaire en passe vaccinal, Paris, 27 décembre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283102-jean-castex-27122021>
36. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la crise sanitaire, son impact économique et le déploiement de la stratégie vaccinale, en priorité vers les EHPAD, à Paris le 7 janvier 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278092-jean-castex-07012021-covid-19-economie-calendrier-strategie-vaccinale>
37. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la décision du recours à un deuxième confinement généralisé face à la recrudescence du coronavirus, à l'Assemblée nationale le 29 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276977-jean-castex-29102020-reconfinement-coronavirus>
38. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la dégradation de la situation sanitaire due aux variants du Covid-19 et la nécessité de "tenir" pour "laisser à la vaccination le temps de produire tous ses effets", à Paris le 25 février 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278749-jean-castex-25022021-variants-virus-covid-depistage-vaccination>
39. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la mobilisation pour l'accès à la vaccination des personnes handicapées, à Paris le 5 juillet 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280895-jean-castex-05072021-acces-vaccination-personnes-handicapees>
40. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la situation sanitaire au 15e jour de reconfinement et le soutien apporté aux commerces contraints à la fermeture, à Paris le 12 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277375-jean-castex-12112020-point-de-situation-sur-la-lutte-contre-la-covid-19>
41. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la situation épidémiologique due au Covid-19 et le dispositif mis en place pour la fin de l'année, notamment le couvre-feu, à Paris le 10 décembre 2020. URL:

- <https://www.vie-publique.fr/discours/277671-jean-castex-10122020-contaminations-covid-19-couvre-feu-fetes-fin-2020>
42. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la stratégie vaccinale du gouvernement dans le dispositif de lutte contre l'épidémie de covid-19, à l'Assemblée nationale le 16 décembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277795-jean-castex-16122020-strategie-vaccin-covid-19-calendrier-beneficiaires>
43. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la stratégie sanitaire et vaccinale face au Covid-19, à Paris le 4 février 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278456-jean-castex-04422021-strategie-sanitaire-vaccin-covid-19>
44. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'annonce de nouvelles restrictions afin d'enrayer la remontée de l'épidémie de coronavirus, à Paris le 14 janvier 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278106-jean-castex-14012021-couvre-feu-18h-virus-covid-mutant>
45. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'annonce de nouvelles restrictions pour tenter de freiner la "troisième vague" de l'épidémie du Covid-19, dont un confinement de l'Ile-de-France et de huit autres départements, à Paris le 18 mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279090-jean-castex-18032021-covid-19-confinement-localise-couvre-feu-vaccin>
46. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur le protocole sanitaire et la reprise en "présentiel" dans les collèges et lycées, Laxou le 3 mai 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282588-jean-castex-03052021-presentiel-protocole-sanitaire-colleges-lycees>
47. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les mesures prises contre la recrudescence de l'épidémie de coronavirus dans le contexte de la rentrée scolaire et de la reprise du travail, à Paris le 27 août 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275986-jean-castex-27082020-coronavirus-rentree-scolaire-reprise-du-travail>
48. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les nouvelles mesures de lutte contre l'épidémie de Covid-19, au Sénat le 1er avril 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279427-jean-castex-01042021-mesures-de-freinage-covid-19>
49. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les nouvelles mesures de lutte contre l'épidémie de Covid-19 (restrictions étendues à l'ensemble du territoire, fermeture des écoles pour 3 semaines), à l'Assemblée nationale le 1er avril 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279306-jean-castex-01042021-extension-mesures-anti-covid-fermeture-ecoles>

50. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les premiers axes de la stratégie vaccinale contre le Covid-19 adoptée par la France, à Paris le 3 décembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277561-jean-castex-03122020-strategie-vaccin-anti-covid-en-france>
51. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les réponses à la recrudescence de l'épidémie de coronavirus et l'instauration du plan Vigipirate au niveau "urgence attentat" suite aux assassinats terroristes de Nice, au Sénat le 29 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276978-jean-castex-29102020-reconfinement-coronavirus-terrorisme-nice>
52. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur les réponses apportées à la crise sanitaire du Covid-19 et à la préservation des activités économiques, à l'Assemblée nationale le 17 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277564-jean-castex-17112020-reponses-crises-sanitaire-economique>
53. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'état de préparation des EHPAD face à la crise sanitaire et aux perspectives de canicule, à Bourg-en-Bresse le 31 juillet 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275650-jean-castex-31072020-mesures-en-ehpad-face-au-coronavirus-et-canicule>
54. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'évolution jugée "positive" de la situation sanitaire, la campagne de vaccination et la levée de l'obligation du port du masque en extérieur et du couvre-feu, à Paris le 16 juin 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280454-jean-castex-16062021-vaccination-masques-en-exterieur-couvre-feu>
55. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'évolution de la situation sanitaire et le déploiement de la campagne vaccinale, à Mont-de-Marsan le 24 juin 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280572-jean-castex-24062021-campagne-vaccination-variant-delta-landes>
56. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'extension des mesures de confinement territorialisé devant la "forte accélération" des contaminations par les variants du Covid-19, à Paris le 4 mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278835-jean-castex-04032021-covid-19-confinement-regions-hypermarches>
57. Déclaration de M. Jean Castex, Premier ministre, sur l'importance du rappel vaccinal contre la Covid-19, le renforcement des mesures barrière à l'école, l'extension du télétravail et le contrôle des passe sanitaires, Paris le 6 décembre 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282822-jean-castex-06122021-vaccination-covid-19-depistage-ecole-teletravail>
58. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la situation concernant l'épidémie du nouveau coronavirus, à Paris le 13 mars

2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274818-olivier-veran-13032020-situation-sur-lepidemie-du-nouveau-coronavirus>
59. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé et de Mme Agnès Pannier-Runacher, secrétaire d'État auprès du ministre de l'économie et des finances, en réponse à une question sur la gestion des stocks de masques, à l'Assemblée nationale le 20 mai 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274863-olivier-veran-20052020-gestion-des-stocks-de-masques>
60. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur les nouvelles mesures restrictives à Paris contre la propagation du coronavirus, Paris le 23 septembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276690-olivier-veran-23092020>
61. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la situation sanitaire et l'urgence à adopter des mesures de protection pour éviter une augmentation de l'épidémie de coronavirus, Paris le 1er octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276691-olivier-veran-01102020-adopter-des-mesures-de-protection-coronavirus>
62. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la prolongation de l'état d'urgence sanitaire et du régime de sortie de l'urgence sanitaire, à l'Assemblée nationale le 7 novembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277452-olivier-veran-07112020-prolongation-de-letat-durgence-sanitaire>
63. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la place de la stratégie vaccinale dans le dispositif de lutte contre l'épidémie de covid-19, à l'Assemblée nationale le 16 décembre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278018-olivier-veran-16122020-strategie-vaccinale-lutte-contre-lepidemie>
64. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la stratégie vaccinale contre le covid-19 en France pour les mois à venir, le 12 janvier 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280209-olivier-veran-12012021-strategie-vaccinale-en-france>
65. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur la prorogation de l'état d'urgence sanitaire, au Sénat le 27 janvier 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278707-olivier-veran-27012021-prorogation-de-letat-durgence-sanitaire>
66. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur les conclusions du rapport de la commission d'enquête pour l'évaluation des politiques publiques face aux grandes pandémies à la lumière de la crise sanitaire de la covid-19 et de sa gestion, au Sénat le 10 février 2021. URL:

<https://www.vie-publique.fr/discours/278708-olivier-veran-10022021-evaluation-des-politiques-publiques-covid-19>

67. Déclaration de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, sur le suivi de la crise sanitaire, une année après le début de la pandémie de Covid-19, à l'Assemblée nationale le 24 mars 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279206-olivier-veran-24032021-suivi-de-la-crise-sanitaire>
68. Déclaration de politique générale de M. Jean Castex, Premier ministre, sur la nécessité de "ressouder" la France dans le contexte de la crise sanitaire et économique, le dialogue social, la lutte contre le chômage, la croissance écologique et le séparatisme, à l'Assemblée nationale le 15 juillet 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275205-jean-castex-15072020-declaration-de-politique-generale>
69. Déclarations de M. Jean Castex, Premier ministre, et des ministres de l'intérieur, du travail, de l'économie et de la santé, sur les nouvelles mesures liées à la gestion de la crise du Covid-19, notamment le couvre-feu, à Paris le 15 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276747-jean-castex-15102020-covid-etat-urgence-couvre-feu-teletravail-prets>
70. Déclarations de M. Jean Castex, Premier ministre, et des ministres de la culture, de la santé et du secrétaire d'État au numérique, sur le détail des nouvelles mesures contre le Covid-19, notamment les couvre-feux, à Paris le 22 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276872-jean-castex-22102020-covid-19-couvre-feu-tracage-lits-reanimation>
71. Déclarations de M. Jean Castex, Premier ministre, et des ministres de la culture, de la santé et du secrétaire d'État au numérique, sur le détail des nouvelles mesures contre le Covid-19, notamment les couvre-feux, à Paris le 22 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276872-jean-castex-22102020-covid-19-couvre-feu-tracage-lits-reanimation>
72. Entretien de M. Emmanuel Macron, président de la République, avec TF1 le 2 février 2021, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/278464-entretien-emmanuel-macron-02022021-covid-19>
73. Entretien de M. Emmanuel Macron, président de la République, dans la revue "Le grand continent" le 12 novembre 2020, sur la géopolitique, le monde post-covid, la construction européenne et les relations avec l'Afrique. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277213-entretien-emmanuel-macron-12112020-relations-internationales>
74. Interview de M. Emmanuel Macron, Président de la République, à Radio France Internationale le 14 avril 2020, sur la stratégie pour aider l'Afrique à faire face à la pandémie de coronavirus, l'annulation de la dette contractée par les pays africains, la situation militaire au Sahel et l'appel du secrétaire général

- de l'ONU à une trêve dans tous les pays en guerre. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274180-emmanuel-macron-14042020-epidemie-covid-en-afrique>
75. Interview de M. Emmanuel Macron, président de la république, à TF1 et France 2 le 14 juillet 2020, sur l'épidémie de Covid-19, la crise économique et les défis et priorités de la suite de son quinquennat. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275172-emmanuel-macron-14072020-politique-gouvernementale>
76. Interview de M. Emmanuel Macron, président de la République, accordée à la presse italienne sur la nécessaire solidarité européenne pour faire face aux conséquences socio-économiques de l'épidémie de COVID-19, le 28 mars 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274025-emmanuel-macron-28-mars-2020-presse-italienne-ue-et-covid-19>
77. Interview de M. Jean Castex, Premier ministre, à BFM TV le 2 décembre 2020, sur la proposition de loi Sécurité globale et la stratégie de lutte contre le Covid. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277563-jean-castex-02122020-article-24-loi-securite-globale-strategie-anti-covi>
78. Interview de M. Jean Castex, Premier ministre, à BFM TV le 6 janvier 2022, notamment sur le projet de loi instaurant le passe vaccinal avec les vérifications d'identité, la progression du variant Omicron et le protocole sanitaire dans les écoles. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283228-jean-castex-06012022-passe-vaccinal-omicron-protocole-sanitaire-ecoles>
79. Interview de M. Jean Castex, Premier ministre, à Europe 1 le 15 décembre 2020, notamment sur le référendum pour inscrire la défense du climat dans la Constitution, les arbitrages du gouvernement dans la crise sanitaire et la sécurité. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277748-jean-castex-15122020-referendum-climat-covid-culture-vaccin-securite>
80. Interview de M. Jean Castex, Premier ministre, à France Info le 12 octobre 2020, notamment sur le "cap" des 100 jours à Matignon, les crises économique et sanitaire et l'attaque du commissariat de Champigny-sur-Marne. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276741-jean-castex-12102020-cap-des-100-jours-matignon-champigny-sur-marne>
81. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Info le 29 avril 2020, sur les modalités du déconfinement à compter du 11 mai 2020, le port du masque et la réalisation de tests de dépistage au covid. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274295-olovier-veran-29042020-deconfinement-epidemie-covid>
82. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à RTL le 25 février 2020, sur l'évolution du coronavirus en France et le maintien des

- événements collectifs. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273704-olivier-veran-25022020-coronavirus-en-france-evenements-collectifs>
83. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à BFMTV le 3 mars 2020, sur le niveau d'alerte face au coronavirus en France. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/273837-olivier-veran-3032020-niveau-dalerte-face-au-coronavirus-en-france>
84. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France info le 10 mars 2020, sur les mesures à prendre dans le cas de l'épidémie du Coronavirus. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274440-olivier-veran-04032020-mesures-epidemie-du-coronavirus>
85. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Inter le 17 mars 2020, sur la progression de l'épidémie de covid-19, la durée de la période de confinement, les masques pour les personnels soignants et la saturation des services de réanimation des régions Grand-Est et Ile-de-France. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274090-olivier-veran-17032020-coronavirus-confinement>
86. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à BFMTV le 7 avril 2020, sur l'évolution de l'épidémie du Coronavirus en France et la capacité des hôpitaux à y faire face. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274815-olivier-veran-07042020-situation-sur-lepidemie>
87. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France info le 11 mai 2020, sur le projet de loi prorogeant l'état d'urgence sanitaire et la situation sanitaire au regard de l'épidémie due au coronavirus. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274862-olivier-veran-11052020-etat-durgence-sanitaire-coronavirus>
88. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à LCI le 15 juin 2020, sur la fin du confinement, les tests et le contact "tracing". URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274891-olivier-veran-15062020-fin-du-confinement>
89. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à Europe 1 le 26 juin 2020, sur la campagne massive de tests et l'hypothèse d'un nouveau confinement. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275666-olivier-veran-26062020-campagne-massive-de-tests>
90. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à BFMTV le 10 juillet 2020, sur l'évolution de l'épidémie du Coronavirus et les moyens mis en place pour éviter une reprise. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275668-olivier-veran-10072020-evolution-de-lepidemie-du-coronavirus>

91. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Inter le 16 juillet 2020, sur la situation "problématique" en Mayenne et les "signaux faibles de reprise épidémique" en provenance d'hôpitaux parisiens. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275669-olivier-veran-16072020-reprise-epidémique>
92. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Info le 20 juillet 2020, sur les masques obligatoires, les tests, les éventuels reconfinements et le Ségur de la Santé. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275670-olivier-veran-20072020-masques-obligatoires-reconfinements>
93. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à LCI le 29 juillet 2020, sur les chiffres des contaminations par le Covid-19 par tranches d'âge et notamment concernant les jeunes. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275672-olivier-veran-29072020-contaminations-par-tranches-dage>
94. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Inter le 29 octobre 2020, sur la mise en place du 2ème confinement. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277100-olivier-veran-20102020-mise-en-place-du-2eme-confinement>
95. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Inter le 3 novembre 2020, sur la situation dans les hôpitaux face à l'épidémie du coronavirus, la situation des services de réanimation, les déprogrammations des soins et les effets attendus du confinement. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277101-olivier-veran-03112020-hopitaux-face-lepidémie-du-coronavirus>
96. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Info le 30 avril 2021, sur la vaccination contre le Covid-19 ouverte à tous les adultes "souffrant de maladie chronique", le nombre de doses et l'efficacité des vaccins contre le variant indien. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279760-olivier-veran-30042021-vaccination-contre-le-covid-19-ouverte-tous>
97. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Info le 29 juin 2021, sur le variant Delta du Covid-19, l'importance de la vaccination et la loi sur la procréation médicalement assistée (PMA). URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280603-olivier-veran-29062021-variant-delta-du-covid-19-vaccination>
98. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à BFMTV-RMC le 13 juillet 2021, sur la vaccination obligatoire pour les soignants et l'extension du passe sanitaire aux bars, restaurants, lieux de

- culture... URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/280881-olivier-veran-13072021-extension-du-passe-sanitaire-vaccin-obligatoire>
99. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France 2 le 9 décembre 2021, sur l'activation du plan blanc à l'hôpital face à la 5ème vague de covid-19. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/282901-olivier-veran-09122021-activation-du-plan-blanc-lhopital-covid-19>
100. Interview de M. Olivier Véran, ministre des solidarités et de la santé, à France Info le 12 janvier 2022, sur les contaminations au Covid-19 et la situation sanitaire en France. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/283740-olivier-veran-12012022-covid-19-et-situation-sanitaire-en-france>
101. Interview télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19 (instauration d'un couvre-feu dans huit métropoles, état d'urgence sanitaire...), le 14 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276714-emmanuel-macron-14102020-covid-19-couvre-feu>
102. Message de M. Emmanuel Macron, président de la République, à l'occasion de la 73ème Assemblée mondiale de la Santé sur l'épidémie de Covid-19, le 18 mai 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/275218-emmanuel-macron-18052020-covid-19-assemblee-mondiale-de-la-sante>
103. Message de M. Emmanuel Macron, président de la République, adressé aux personnes qui vivent avec une personne autiste pendant le confinement, le 2 avril 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/274548-emmanuel-macron-02042020-autisme>
104. Message de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur Facebook le 27 décembre 2020, concernant le vaccin contre le coronavirus. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/277944-emmanuel-macron-27122020-covid-19>
105. Message de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre la pandémie de Covid-19 et le rôle de l'OMS, le 22 mai 2022. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/285237-emmanuel-macron-22052022-sante-publique>
106. Point de presse de M. Jean Castex, Premier ministre, sur le détail des mesures du reconfinement du au rebond de l'épidémie de coronavirus et l'attentat terroriste commis à Nice, à Paris le 29 octobre 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/276980-jean-castex-29102020-reconfinement-coronavirus-attentat-terroriste-nice>
107. Tribune de M. Emmanuel Macron, président de la République, avec vingt-quatre chefs d'Etat et le directeur de l'OMS, parue dans le journal "Le

Monde"du 29 mars 2021, sur la lutte internationale contre les pandémies, intitulée " Le Covid-19 met en évidence la nécessité d'un nouveau traité international sur la préparation et la riposte aux pandémies ". URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/279273-emmanuel-macron-29032021-pandemies>

ДОДАТКИ

[COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ]

1. *Cette épidémie qui affecte tous les continents et frappe tous les pays européens est la plus grave crise sanitaire qu'ait connu la France depuis un siècle.*
2. *Nous sommes en guerre, en guerre sanitaire, certes : nous ne luttons ni contre une armée, ni contre une autre Nation. Mais l'ennemi est là, invisible, insaisissable, qui progresse. Et cela requiert notre mobilisation générale.*
3. *Mes chers compatriotes, je vous ai dit il y a quelques jours que nous étions engagés dans une guerre, une guerre contre un ennemi invisible...*
4. *C'est cette France unie ... qui nous permettra de gagner contre cet ennemi invisible, car il n'est pas invincible.*
5. *Vous allez la retrouver, parce que cet ennemi invisible qu'est le virus, n'est pas un ennemi invincible, parce que tous ensemble, nous apporterons notre pierre, notre contribution, nous arriverons à le battre, et c'est cet effort que je vous demande en ce moment.*
6. *Nous ressentons tous en ce moment la peur, l'angoisse pour nos parents, pour nous même face à ce virus redoutable, invisible, imprévisible.*
7. *Car il n'y a pas que le virus qui tue : l'extrême solitude, le renoncement à d'autres soins peuvent-être aussi dangereux.*
8. *Que, face à un virus qui nous a frappés plus tôt et plus fort que beaucoup d'autres, nous étions capables d'être inventifs, réactifs, solides.*
9. *Depuis lors 2 000 victimes supplémentaires et en effet, ce virus que nous connaissons maintenant depuis le début de l'année et qui nous frappe depuis 8 mois, revient.*
10. *On sait qu'il tue... Il tue plutôt les gens qui sont plus âgés... Il frappe plutôt celles et ceux qui ont aussi d'autres pathologies : un diabète, de l'hypertension, de l'obésité. Mais on peut aussi ne rien avoir de tout cela et en mourir et il frappe de manière très injuste, encore plus dans les milieux les plus précaires,*

les plus pauvres. Mais une fois que j'ai dit ça : *ce virus frappe* toutes les catégories d'âge...

11. Alors en ce moment, j'ai avant tout une pensée pour nos 123 000 compatriotes à qui *le virus a enlevé la vie*.

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

12. *Nous sommes en guerre*. Toute l'action du Gouvernement et du Parlement doit être désormais tournée vers *le combat contre l'épidémie*.

13. Nous n'avons qu'une priorité : *battre le virus*.

14. *Nous sommes en guerre* et face à ce qui se profile, ce pic de l'épidémie qui est devant nous, j'ai décidé, sur proposition de la ministre des Armées et du chef d'état-major des Armées, de lancer *l'opération Résilience*.

15. Car on ne peut pas *lâcher ce combat*.

16. ...beaucoup de pays d'Europe jugeaient ces restrictions excessives, aujourd'hui tout le monde les met en place car elles sont indispensables dans *notre guerre contre le virus*.

17. *Nous avons un combat contre le virus à mener...*

18. Vous l'avez compris, pour *mener ce combat contre le virus*, dans un contexte où toutes les certitudes sont balayées, et tout est revu et la tension sur le marché mondial extrême, nous avons bien sûr une stratégie de commande, d'importation.

19. Et nous voyons l'extrême difficulté à *affronter ce virus*.

20. Consolider les systèmes de santé pour *lutter contre le Covid-19* dans les pays les plus fragiles et *poursuivre le combat...*

21. *Notre lutte contre le Coronavirus* ne doit pas nous empêcher de remporter cet autre combat.

22. On sait que quand on est justement dans des lieux où on peut sortir, *on lutte plus efficacement contre le virus*.

23. Je vais essayer de faire un point de situation, si je puis dire, parce que *nous sommes quand même dans cette bataille*, et je sais l'inquiétude de nos concitoyens, la lassitude aussi, parfois.

24. Où en sommes-nous de notre combat contre le COVID-19 ?
25. Sur l'hôpital, et cette exposition photo d'ailleurs, le montre avec ces visages qui, j'imagine, sont les vôtres, portant le masque et qui rappellent ce que nous vivons tous ensemble depuis maintenant près d'un an et demi, *c'est le front de l'épidémie et de la lutte contre le Covid-19.*
26. Alors il y a *la bataille sanitaire*. On va continuer de la mener ensemble.
27. Le deuxième élément clé en matière de *lutte contre la pandémie*, est évidemment la levée des restrictions à l'export.
28. Parce qu'au-delà de *la bataille du Covid-19*, nous avons la bataille contre toutes les pandémies...
29. Notre mobilisation collective a permis un recul de la pandémie mais *le combat n'est pas terminé.*

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ]

30. *Les masques, c'est une bataille essentielle*, le Gouvernement a fait toute la transparence et mobilisé depuis le premier jour et nous continuons d'avancer.
31. Maintenant, *le coeur de la bataille* sur les prochaines semaines et les prochains mois, ce sera *la vaccination*.
32. *La bataille du vaccin* est essentielle. Nous intensifions notre mobilisation à travers les quelques évolutions que je viens d'évoquer.
33. Et donc *la vaccination est un combat essentiel* et je vous remercie aussi de la mobilisation qui est la vôtre à cet égard.

[ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЪБИ З COVID-19]

- 34....le maximum *de médecins et de soignants* seront mobilisés. *La mobilisation générale* est également celle *de nos chercheurs*. Cette épreuve exige aussi *une mobilisation sociale* envers les plus démunis, les plus fragiles. Enfin, l'épreuve que nous traversons exige *une mobilisation générale sur le plan économique*.
35. Dans le Grand Est, dans les Hauts-de-France, en Île-de-France, *nos soignants se battent* pour sauver des vies, avec dévouement, avec force.
36. *La Nation tout entière est mobilisée*. Mobilisation d'abord *des services de l'Etat*, qui est totale, et ici, dans le Grand-Est depuis le début.

- 37.*La mobilisation de nos systèmes de santé est totale. Mobilisation aussi de tous les services de l'Etat. Tous les services de l'Etat sont mobilisés, nos policiers, nos gendarmes, nos douaniers, l'ensemble de nos fonctionnaires, nos enseignants, à qui aussi je veux dire merci car ils continuent de s'occuper de notre jeunesse de manière physique pour les enfants de nos personnels soignants mais de tous les autres aussi, sans relâche.*
- 38.*Je veux ici aussi remercier l'ensemble des collectivités locales, la région, le département, l'agglomération et la ville et l'ensemble de leurs personnels qui n'ont cessé d'être également au front.*
- 39.*Mais plus largement, nos soignants qui se battent aujourd'hui pour sauver des vies se sont hier battus, souvent pour sauver l'hôpital, notre médecine.*
- 40.*Mais ce soir je voulais être là, aux côtés de nos soignants, aux côtés de nos armées, aux côtés de nos malades, pour dire que toute la Nation est engagée, engagée dans ce combat. Chacun a un rôle à y jouer, chaque citoyen...*
- 41.*Ce qui m'inquiète, c'est la maladie du chacun pour soi : si nous ne sommes pas solidaires, l'Italie, l'Espagne ou d'autres pourront légitimement dire à leurs partenaires européens : où étiez-vous pendant que nous étions au front ? Je ne veux pas de cette Europe égoïste et divisée.*
- 42.*Nous avons ... des soignants qui sont au front chaque jour, je pense à eux et nous sommes à leur côté, et évidemment des soignants qui sont à protéger, à équiper, et un défi que nous connaissons depuis le début...*
- 43.*Mais je mesure pleinement que, lorsque l'on est au front, il est difficile d'entendre qu'une pénurie mondiale empêche les livraisons.*
- 44.*Alors, au moment où les soignants se battent contre la pandémie, au moment où les populations de tous nos pays font face, avec courage...*
- 45.*...et un combat âpre mené par nos soignants, mais avec eux aussi, les élus, les fonctionnaires de l'Etat. Ce que j'ai appelé ces premières, deuxième et troisième ligne. Tout le pays s'est mobilisé et nous avons des résultats puisque l'on a réussi à endiguer le virus et retrouvé presque une vie normale...*
- 46.*Nous devons, si je puis dire, nous remobiliser collectivement.*

47. Matin, midi et soir, je peux vous dire *je serai mobilisé, le Gouvernement sera mobilisé et l'ensemble, je le sais, des professionnels soignants partout en France sera mobilisé* dans cette bataille.

48. Mais *les soldats du premier front*, c'est vous. Et je sais que vous allez être soumis une fois encore à forte pression dans les prochaines semaines.

[РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ]

49. Nous sommes en guerre. La Nation soutiendra ses enfants qui, personnels soignants en ville, à l'hôpital, *se trouvent en première ligne dans un combat* qui va leur demander énergie, détermination, solidarité.

50. Je veux ici remercier nos dirigeants d'entreprise, nos entrepreneurs de France, les salariés, les ouvriers de nos grands groupes, de nos ETI, de nos PME, qui sont mobilisés dans cette bataille, *qui sont cette deuxième ligne* dont j'ai parlé la semaine dernière. *La première ligne est celle des soignants. La deuxième, ce sont ces femmes et ces hommes qui permettent au pays de continuer à tourner et qui permettent de l'équiper.*

51. Nos fonctionnaires et personnels de santé, médecins, infirmiers, aides-soignants, ambulanciers, secouristes, nos militaires, nos pompiers, nos pharmaciens ont donné *dans cette première ligne* toute leur énergie pour sauver des vies et soigner. Ils ont tenu.

52. *Dans la deuxième ligne*, nos agriculteurs, nos enseignants, nos chauffeurs routiers, livreurs, électriciens, manutentionnaires, caissiers et caissières, nos éboueurs, personnels de sécurité et de nettoyage, nos fonctionnaires, nos journalistes, nos travailleurs sociaux, nos maires et élus locaux et j'en oublie tellement aidé par tant de Français qui se sont engagés.... Et chacun d'entre vous, dans ce que j'ai appelé *cette troisième ligne*, chacun d'entre vous par votre civisme, en respectant les règles de confinement, grâce aussi à la vigilance de nos policiers et de nos gendarmes, vous avez fait que l'épidémie commence à marquer le pas.

[ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ]

53. *L'utilisation le plus large possible des tests est une arme privilégiée* pour sortir au bon moment du confinement.
54. C'est *la meilleure stratégie contre ce virus* qui ne connaît pas de frontière, *l'arme* de notre efficacité collective.
55. Nous avons *une nouvelle arme contre le virus : le vaccin*.
56. Enfin, c'est parce que la France a très tôt misé sur la recherche sur les traitements, et que nous avons su en commander très en amont, que nous bénéficierons *d'une nouvelle arme pour lutter contre le virus* avec l'arrivée dès la fin de l'année des premiers traitements réellement efficaces contre les formes graves de Covid-19.
57. Mais par rapport au même moment l'année dernière où les contraintes étaient beaucoup plus fortes, nous avons pour nous *l'arme du vaccin*, et les acquis de notre expérience collective.

[СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19]

58. La lutte contre l'épidémie n'est donc pas terminée mais je suis heureux, avec vous, de cette première *victoire contre le virus*.
59. Là, je dis pour 6 semaines, on va faire couvre-feu dans ces métropoles et en région Ile-de-France, et on se remobilise partout dans le pays pour essayer de *gagner cette bataille*.
60. Plus que jamais, nous devons rester solidaires, et pour *vaincre la Covid-19*, rendre aussi le monde post-Covid plus juste, plus équilibré, plus soutenable.
61. Nous savons que seule la coopération permet de *vaincre véritablement la pandémie*, et donc, nous avons consolider plusieurs avancées lors de ce G20.
62. Nous ne devons pas perdre de vue que même si on arrive à *vaincre le Covid...*
63. C'est cette France unie [...] qui, partout en France, se déploie avec force et qui nous permettra de *gagner contre cet ennemi invisible*, car il n'est pas invincible.

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА

- 64.C'est pourquoi j'ai décidé que, dès demain, *les taxis et les hôtels pourront être mobilisés à leur profit*. L'Etat paiera.
- 65.Nous sommes en guerre. Dès demain midi, *les frontières à l'entrée de l'Union européenne et de l'espace Schengen seront fermées*.
- 66.Surtout, nos entreprises françaises et nos travailleurs ont répondu présent et une production, *comme en temps de guerre*, s'est mise en place : nous avons réouvert des lignes pour produire et *nous avons réquisitionné*.
- 67.Cela ne signifie pas que le virus a disparu et que nous pouvons *baisser totalement la garde*.
- 68....il n'y a pas de jours fériés, il n'y a pas de week-ends pour la vaccination... *Mais il n'y a pas de trêve. Il n'y en aura pas jusqu'au bout*.
- 69.Les efforts d'avril d'une part, et le déploiement de la vaccination d'autre part, *c'est cette tenaille* qui va nous permettre de contenir progressivement ce nouveau virus. *Cette tenaille* qui va nous permettre, à partir de la mi-mai, de commencer à rouvrir progressivement le pays.
- 70.*Des couvre-feux ont été décidés* là où c'était utile mais il ne faut pas rajouter des interdits dans la journée.

[COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА]

- 71....et cette ville, ce territoire *porte les morsures de celui-ci [le virus]*.
- 72.Cette épidémie ne saurait affaiblir notre démocratie, *ni mordre* sur quelques libertés.
- 73.Là on rentre dans une période où on doit en quelque sorte *enfourcher le tigre et donc le domestiquer*. Il ne va pas disparaître le tigre, il sera là et la peur sera là dans la société... Mais le seul moyen qu'il ne nous dévore pas c'est de *l'enfourcher*.
- 74.Et c'est un peu cette idée de pacte que moi je vous propose et de confiance, qu'on arrive à *enfourcher ce fameux tigre* tous ensemble.
- 75.Grâce au passe sanitaire et à la stratégie mise en oeuvre depuis le mois de juillet dernier, nous sommes parvenus à *maîtriser l'épidémie*.

76. Dans notre pays, en déployant ces campagnes de rappel et en nous organisant comme il se doit pour *domestiquer le virus* et écraser sa diffusion.

[COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА]

77. Depuis quelques semaines, notre pays fait face à *la propagation d'un virus...*

78. Sur le plan sanitaire, d'abord, tout est mis en oeuvre pour que le service, nos services de santé puisse *faire face à la vague*.

79. Nous sommes dans ce qu'on a souvent appelé cette *deuxième vague*. Et ça remonte partout en Europe.

80. Elles se révèlent toutefois insuffisantes pour *endiguer une vague* qui aujourd'hui touche toute l'Europe.

81. De ces données, il ressort que *le pic de la seconde vague de l'épidémie* est passé.

82.... nous sommes *submergés par* l'accélération soudaine de *l'épidémie...*

83. L'apparition du variant dit Delta se traduit en effet par une augmentation des contaminations partout dans le monde..., *il s'engouffre* dans tous les espaces non couverts par la vaccination.

84. *La pandémie de COVID-19 a bouleversé* nos vies, nos sociétés, a mis nos économies à l'arrêt, a aussi révélé nos vulnérabilités, à tous.

85. *La pandémie de la Covid-19...* C'est un *immense bouleversement* qui, partout, exacerbe les inégalités.

[COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК]

86. Mais *face à ce défi planétaire*, nous avons aussi une responsabilité commune...

87. *Cette épreuve qui dure* depuis bientôt un an est difficile pour chacun de nous. Et nous ne sommes pas au bout.

88. *La pandémie de Covid-19 représente le plus grand défi* auquel la communauté mondiale est confrontée depuis les années 1940.

89. Nous sortons progressivement et je dis ça avec beaucoup d'humilité et de prudence *d'une période de pandémie* extrêmement sévère dans notre pays, sur le continent et partout dans le monde *qui a testé notre capacité collective* à réagir et coopérer...

90. La première est celle de la santé. Évidemment, *la pandémie a testé notre crédibilité* en la matière.

91. *La pandémie de la Covid-19 continue de mettre à l'épreuve nos sociétés, et elle constitue aussi un test pour le G20...*

92. *Avec la pandémie, nous avons éprouvé notre vulnérabilité...*

93. *Nous avons traversé ensemble la plus grande épreuve sanitaire depuis un siècle.*

94. *Cette période est difficile en cela qu'elle éprouve notre résilience et notre unité. Mais elle est un révélateur de ce que nous sommes.*

[COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

95. ...tout notre engagement, toute notre énergie, toute notre force, doivent se concentrer sur un seul objectif : *ralentir la progression du virus.*

96. Elle est indispensable, pour protéger notre système de santé, *pour ralentir ce virus* et protéger l'ensemble de nos soignants, de nos réanimateurs, pour permettre de sauver un maximum de vies, pour protéger aussi nos aînés et les plus fragiles.

97. ...où le virus semblait avoir été vaincu et *il revient dans de nombreux pays* qui, à nouveau, décident de refermer leurs économies.

98. ...et il nous faudra veiller à l'évolution de l'épidémie pour nous préparer au cas *où elle reviendrait avec plus de force.*

99. ...*ce virus* que nous connaissons maintenant depuis le début de l'année et qui nous frappe depuis 8 mois, *revient.*

100. Quand bien même certains découvriraient un vaccin, s'il n'est pas diffusé à la planète entière, cela veut dire que *le virus reviendra* dans certaines zones.

101. On doit rouvrir des choses, mais on doit faire attention à ce *qu'il ne recircule pas à pleine vitesse.*

102. Dès demain, tout le territoire - à l'exception de Mayotte et de la Guyane *où le virus circule encore activement...*

103. Donc, *le virus repart, recircule très vite* partout en Europe et dans notre pays.
104. *Le virus circule* en France à une vitesse que même les prévisions les plus pessimistes n'avaient pas anticipée.
105. Aujourd'hui, *le virus circule à une grande vitesse*.
106. Mais *il continuera d'être là, de circuler*, de muter et nous aurons des réponses à fournir.
107. Les semaines à venir seront difficiles nous le savons tous : *le virus circule et circulera de plus en plus...*
108. Car oui à l'heure où je vous parle, notre pays est confronté à une reprise forte de l'épidémie, qui touche tous les territoires, métropole comme outre-mer. Aussi longtemps que *le virus circulera*, nous serons confrontés à ce type de situation.
109. ...parce que si nous ne vaccinons pas aussi dans ces pays, *le virus tournera*, fera à nouveau des mutants, et d'abord il frappera de manière injuste les plus pauvres, et ensuite *le virus reviendra* dans nos pays.
110. Quand le virus est arrivé, nous n'avions qu'une peur : si *le virus arrive* en Afrique et dans d'autres pays pauvres, comment vont-ils faire ?
111. ...nous ne sommes *qu'au début de cette épidémie*.
112. *Ce virus n'a pas de passeport*.
113. C'est pourquoi *la première voie pour sortir de l'épidémie* est celle des vaccins.

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ]

114. Tous nous ont dit que malgré nos efforts pour le freiner, *le virus continue de se propager et est en train de s'accélérer*.
115. Au moment où je vous parle, partout en Europe, *l'épidémie est en train de réaccélérer très fortement*.
116. Ce troisième pilier est essentiel car renforcer les besoins en santé primaire est indispensable si nous voulons aussi *gagner contre le Covid-19*.

117. *Une course contre la montre est engagée. Il nous faut encore accélérer pour épargner des vies, sortir des incertitudes de la crise et engager l'immense travail de reconstruction sociale et économique qui sera nécessaire.*

118. *...mais nous sommes dans une course de vitesse entre la troisième vague et la campagne vaccinale partout en Europe.*

119. *L'équation est simple : plus nous vaccinerons, moins nous laisserons d'espace au virus pour se diffuser, plus nous éviterons les hospitalisations. Et plus nous éviterons d'autres mutations du virus peut-être plus dangereuses encore. C'est donc une nouvelle course de vitesse qui est engagée.*

[COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ]

120. *...car ce virus était inconnu et il porte encore aujourd'hui beaucoup de mystères.*

[COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ]

121. *Il y a toujours beaucoup d'incertitudes et il nous faut garder en la matière beaucoup d'humilité, ce virus nous l'a appris.*

122. *Produire parce que cette crise nous enseigne que sur certains biens, certains produits, certains matériaux, le caractère stratégique impose d'avoir une souveraineté européenne.*

СПРИЙНЯТТЯ ЕММАНЮЕЛЕМ МАКРОНОМ ЧАСІВ ПАНДЕМІЇ

COVID-19 ТА ПОСКОВІДНОГО СВІТУ

123. *A partir de demain, nous allons pouvoir tourner la page du premier acte, en quelques sortes, de la crise que nous venons de traverser.*

124. *Le jour d'après, quand nous aurons gagné, ce ne sera pas un retour au jour d'avant.*

125. *C'est un engagement exceptionnel que nous soutenons. Le jour d'après ne ressemblera pas aux jours d'avant.*

126. *Mes chers compatriotes, nous aurons des jours meilleurs et nous retrouverons les Jours Heureux.*

127. Plus que jamais, nous devons rester solidaires, et pour vaincre la Covid-19, rendre aussi *le monde post-Covid* plus juste, plus équilibré, plus soutenable.
128. J'ai compris qu'il y avait une notion sud-africaine, Hapo, qui est l'idée du rêve qu'on partage justement avec les autres. Je crois que c'est exactement ça, *la sortie de crise, c'est vraiment le Hapo*. Il n'y a pas de rêve s'il ne se tient que dans un pays ou dans une partie du globe. *La sortie du Covid, ce sera un Hapo mondial*.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ФРАНЦУЗЬКОЇ НАЦІЇ

129. Jamais de telles épreuves ne se surmontent en solitaire. *C'est au contraire en solidaires, en disant nous plutôt qu'en pensant je*, que nous relèverons cet immense défi.
130. *La France unie*, c'est notre meilleur atout dans la période troublée que nous traversons. *Nous tiendrons tous ensemble*.
131. J'appelle tous les acteurs politiques, économiques, sociaux, associatifs, tous les Français à *s'inscrire dans cette union nationale* qui a permis à notre pays de surmonter tant de crises par le passé.
132. Lorsqu'on engage une guerre, *on s'y engage tout entier, on s'y mobilise dans l'unité*.
133. Chacun a un rôle à y jouer, chaque citoyen, parce que *la Nation française est un bloc et parce que dans cette guerre nous devons faire bloc, être unis, fiers et reconnaissants* pour le rôle de chacun et tenir l'unité et le courage nous permettront de vaincre. Nous ne sommes qu'au début mais nous tiendrons.
134. *C'est cette France unie à laquelle je crois*. C'est cette France unie dont nous avons aujourd'hui ici le visage mais qui, partout en France, se déploie avec force et qui nous permettra de gagner contre cet ennemi invisible, car il n'est pas invincible.
135. . Et ça doit être ça *notre travail ensemble*. Ce n'est pas que des lois, ce n'est pas que de l'administration. C'est là où *le génie français doit se faire*.

136. ...*nous n'avons pas le droit de nous diviser*, nous n'avons pas le droit de nous dérober, nous avons, collectivement, un devoir d'efficacité.
137. Si je sais la lassitude, cette impression « d'un jour sans fin » qui tous nous gagne, *nous devons, quoiqu'il arrive, rester unis et solidaires, et ne pas céder au poison de la division.*
138. On ne battra pas l'épidémie et ce virus *si on ne coopère pas.*
139. Il nous faudra bâtir une stratégie où nous retrouverons ...la prévention, *la résilience* qui seules peuvent permettre de faire face aux crises à venir.
140. On sortira de cela en étant *une Nation plus résiliente*. On va continuer à surmonter nos défis. ...mais on va aussi – et on est en train de le faire – apprendre à *être une Nation plus résiliente...*
141. *Notre Nation a traversé cette année avec une telle unité et une telle résilience : rien ne peut lui résister.*

[COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ]

1. ...*l'ennemi* ce n'est pas l'Etat ni le Gouvernement, *c'est le virus* !
2. J'ai avant tout une pensée pour celles et ceux qui ont été *frappés par la maladie* et pour les Françaises et les Français qui ont perdu un proche.
3. Je veux rappeler que lorsque *la crise du coronavirus s'est abattue* sur notre pays...
4. *La crise est venue frapper* une France en plein doute, une France qui se divise, une France qui se crispe et parfois se désespère.
5. Mais ce n'est pas l'État *qui frappe*, *c'est le virus* !
6. Pourtant, *ce virus frappe* tout le monde.
7. Hier soir, le Président de la République a souhaité s'adresser directement aux Français pour leur faire part des décisions qui ont été prises pour *affronter l'épidémie*.
8. Mesdames les Sénatrices et messieurs les Sénateurs, nous vivons un moment particulièrement difficile où nous devons *affronter avec le virus un ennemi qui n'a ni stratégie, ni tactique, ni volonté particulière mais qui tue*.
9. ...*la maladie frappe* toutes les générations avec des formes graves et des séquelles parfois lourdes et durables.
10. Mon devoir est de vous protéger, contre *le virus et ses ravages*...
11.*le virus frappe* de manière encore inégale les différentes parties de notre territoire...
12. Et je veux condamner devant vous sans réserve l'inconscience et l'irresponsabilité de certains, qui se croient sans doutes invincibles ou peut-être même immortels alors même que *les ravages de la maladie* nous démontrent chaque jour que personne n'est à l'abri du virus.
13. Ce virus ne perd pas en intensité, bien au contraire, *il continue à progresser, à faire des victimes, à gagner de nouvelles géographies* selon des règles qui

continuent à échapper à la pleine compréhension des scientifiques nous invitant toutes et tous à l'humilité.

[БОРОТБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

14. Donc, *la lutte et la vigilance contre cette crise sanitaire et contre cette maladie* est, comme d'habitude, l'affaire de toutes et de tous.
15. Face à cette épidémie, notre stratégie ne varie pas : *lutter contre le virus* en évitant de devoir mettre entre parenthèse notre vie sociale, culturelle, économique, l'éducation de nos enfants et notre capacité à vivre normalement.
16. C'est *une lutte contre la maladie*, c'est ce qui s'est passé, il y a eu le confinement, il y a eu le déconfinement, et on a pensé, un certain nombre de nos concitoyens, que c'était fini.
17. Mais pour l'heure, toutes nos énergies doivent être tournées vers *ce combat contre la maladie* et sa propagation. C'est à notre portée, si nous sommes solidaires, si nous sommes responsables.
18. ...de préciser devant vous, tout à la fois les raisons et les modalités de ces nouvelles mesures de *lutte contre la pandémie*, d'en débattre et de vous demander de vous prononcer.
19. Si la première responsabilité appartient à l'État, on ne *luttera* cependant efficacement *contre l'épidémie* que si chacun d'entre nous devient un acteur de ce combat.
20. Cela étant, je confirme que *la lutte contre l'épidémie* est l'affaire de tous.
21.grâce au comportement responsable qui a été le vôtre nous rappelant combien *la lutte contre cette épidémie* est l'affaire de tous et de chacun.
22. Nous sommes engagés depuis des mois *dans un long combat*, qui suppose résistance et persévérance, sens de la solidarité et des responsabilités et je sais que nous en sommes parfaitement capables.
23.alors que nous sommes engagés *dans cette bataille* depuis bientôt 12 mois.
24. Une fois encore, la France doit *affronter les assauts de cette crise sanitaire*.

25.Par rapport à d'autres pays, nous avons pris de l'avance *dans la lutte contre le virus* ; nous devons la conserver et nous adapter, comme nous avons toujours su le faire, à l'évolution des variants.

26. Je sais bien que nous devons poursuivre nos efforts *dans un combat* qui peut parfois sembler sans fin.

27.C'est capital si nous voulons *cantonner la progression du virus*.

[COVID-19 – ЦЕ МІШЕНЬ]

28.Elles se résignent, certes, mais elles savent que l'objectif est la lutte contre l'épidémie et que *le virus est la cible*. Ne nous trompons pas de cible : à chaque fois que l'on pense que la cible est quelque chose d'autre que le virus, on fait une erreur.

[БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ]

29.Mes chers concitoyens, *une phase nouvelle de la lutte contre la pandémie* s'est ouverte.

[ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19]

30.Je veux aussi saluer l'action de *tous ceux qui se sont mobilisés*, qui se sont battus sans relâche, pour sauver des vies, protéger les plus vulnérables...

31.J'en appelle donc encore et encore à la solidarité nationale et à *une mobilisation sans faille*.

32.Dans la gestion de cette crise comme de toutes les autres crises qui nous frappent, *le Gouvernement et les services de l'État sont totalement mobilisés*.

33....cette bataille contre le virus, nous ne la remporterons que par *la mobilisation de tous*.

34....de cette crise, cette crise elle est effectivement dévastatrice, et c'est pourquoi *nous sommes mobilisés matin, midi et soir*.

35.*Cette mobilisation générale* pour freiner l'épidémie, nous devons la tenir le temps nécessaire à la vaccination pour protéger suffisamment de personnes...

36.Nous avons besoin d'un effort collectif fort, de civisme, je dirais même *d'une mobilisation générale* pour que nous fassions reculer le virus.

37. Nous en appelons à *la mobilisation générale* : maires, soignants, hôpitaux – tout le monde doit être sur le pont, y compris le week-end, pour vacciner aussi vite que possible.
38. *La mobilisation* est totale pour que nous puissions vacciner sans relâche et le rythme...
39. ...parce qu'une fois encore, l'action contre ce virus suppose *la mobilisation de toutes et de tous*.
40. Depuis près de 2 ans, *nos soignants se battent pied à pied contre le virus, contre ces vagues successives* et ce sentiment d'un combat sans fin. *Ils sont nos héros*, et nous leur devons beaucoup.

[РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ]

41. *L'État et le Gouvernement dans son ensemble sont bien entendu en 1ère ligne*, pour vous protéger et prendre les mesures que la situation exige, comme le font du reste l'ensemble des autorités politiques des pays voisins.
42. La première livraison de vaccins Astrazeneca dès la fin de cette semaine sera affectée aux établissements de santé, pour protéger *les professionnels de santé, hospitaliers et de ville, qui se battent en première ligne contre le virus*.
43. Je suis dans un hôpital une nouvelle fois avec Olivier VÉRAN, au contact *des soignants de tous les personnels à l'hôpital qui, évidemment, ont été en première ligne depuis le début, qui le sont encore dans le cadre de cette cinquième vague, qui sont fatigués*.

[ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ]

- 44....le Conseil scientifique a du reste confirmé *l'utilité du couvre-feu dans la lutte contre la pandémie*.
45. Pendant un an, nous avons *lutté contre le virus par des mesures de restriction*.
46. *Notre première arme* pour lutter contre la propagation du virus, c'est évidemment *la prévention*.

47. *Notre deuxième arme*, c'est ce qu'on appelle "*casser les chaînes de transmission*", faire en sorte que quelqu'un qui a le virus ne puisse pas contaminer une autre personne.
48. *Notre troisième arme* sur laquelle s'appuie notre gestion de cette épidémie, c'est *l'approche territoriale*.
49. *L'arrivée du vaccin* est une étape très importante dans notre combat contre l'épidémie. *C'est une arme supplémentaire* à notre disposition qui va nous permettre de mieux nous protéger.
50. *La campagne de vaccination* qui est sur le point de s'ouvrir va s'étaler sur plusieurs mois. *C'est une arme nouvelle* qui s'ajoute à *nos autres outils* mais qui ne saurait les remplacer : *le respect des gestes barrières et la stratégie tester - alerter - protéger*.
51. Nous allons donc disposer *d'une arme supplémentaire pour vaincre ce virus*. Cette arme, vous l'avez compris ici comme ailleurs, va monter en puissance progressivement...
52. *Les autotests*, vous le savez, on en a commandé 64 millions, *c'est une nouvelle arme* pour surveiller cette pandémie et pour essayer de casser les chaînes de contamination, comme on dit.
53. La vaccination, plus que jamais, je le redis ici comme ailleurs inlassablement, *la vaccination reste notre arme décisive dans cette bataille...*
54. *La vaccination est et demeure l'arme majeure* pour faire face à cette pandémie. Ce bouclier vaccinal, c'est notre première force, notre vrai rempart pour nous protéger, pour protéger autour de nous et pour protéger aussi l'hôpital.
55. Pour faire face au virus Delta comme au variant Omicron, *notre meilleure arme, notre seule arme, en réalité, c'est la vaccination*, et la vaccination avec 3 doses désormais.
- 56....car nous serons alors *dotés de l'arme* que nous attendions pour, à terme, mettre cette crise derrière nous.

57.Ce conseil contribuera à la diffusion large des connaissances actuelles sur *les vaccins* en général, mais surtout sur ceux qui *nous aideront à lutter contre la COVID-19*.

58.Mais nous pouvons désormais *compter sur une arme encore plus puissante : le vaccin*, qui constitue notre principale source d'espoir pour sortir de la crise.

59.Et nous devons nous battre pied à pied, *grâce aux armes dont nous disposons aujourd'hui*.

[СТРИМУВАННЯ COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ З COVID-19]

60....*nous mettrons tout en œuvre pour vaincre le virus* et nous allons y arriver.

61.C'est ainsi, vous le savez, que nous avons surmonté ces épreuves successives, et c'est ainsi que nous réussirons, j'en suis certain, à *vaincre définitivement ce virus*.

62.Mais ce combat, ensemble, par l'esprit de responsabilité et de solidarité, *nous le gagnerons*. Nous le gagnerons aussi en accroissant notre attention aux pays les plus pauvres.

[COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА]

63.Il est illusoire de penser que l'on pourrait *laisser galoper impunément l'épidémie* dans toute la population sans qu'elle ne finisse par atteindre, justement, ceux que nous cherchons à protéger.

64.Une fois encore, *notre pays est confronté aux morsures de cette crise sanitaire*, cette crise sanitaire qui dure depuis très longtemps, cette crise sanitaire qui mute et qui évolue dans des conditions inquiétantes.

65.Pour cela, le ministère de la Santé déploie et accentue ce qu'on appelle le criblage et le séquençage de ces variants afin de *le traquer* le plus efficacement possible et évidemment, de prendre toutes les mesures épidémiologiques que rend nécessaire sa détection.

66....qui sera une période de mobilisation et d'action *pour traquer et contenir la progression de l'épidémie*, en particulier du variant

67....parce que *le virus galope*, vous le savez...

[COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА]

- 68....*l'épidémie de covid-19 constitue une catastrophe sanitaire* mettant en péril, par sa nature et sa gravité, la santé de la population.
- 69....le Conseil scientifique a lui-même qualifié de "surprenante" la brutalité avec laquelle *l'épidémie explosait*, en dépit des observations qu'il avait formulées dès l'été dernier.
- 70.Plusieurs pays voisins sont ainsi déjà *confrontés à une nouvelle vague épidémique*, en particulier le Royaume-Uni.
- 71.En France, nous avons été l'un des premiers *pays touchés*, et de façon violente, *par cette 2ème vague qui a démarré* à la mi-octobre.
- 72.C'est bien moins également que les niveaux observés aujourd'hui dans les pays autour de nous où *l'épidémie flambe*.
- 73.Ce variant, nous savons depuis la fin janvier qu'il se diffuse à bas bruit et qu'il est susceptible de produire, à un moment donné, *une nouvelle flambée épidémique* parce qu'il est plus contagieux.
74. ...*une nouvelle vague déferle* sur notre continent avec le variant Omicron ...
75. ...nous devons aussi adapter nos mesures pour *faire face aux deux vagues liées à la fois au Delta et Omicron* qui nous atteignent au même moment ...
- 76.D'ici là, *le virus évidemment continue à produire ses ravages et ses dégâts*, et nous conduit donc à prendre des mesures destinées au freinage de sa propagation.

[COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

- 77...."*le virus n'est pas en vacances*" ; "ne lâchons pas" ; "ne baissons pas la garde."
- 78.Et dont l'un des objectifs est précisément de mieux connaître l'épidémie, *dans quels quartiers elle va*, quelle catégorie de population touche-t-elle, etc.
- 79.Depuis la fin de l'été 2020, *l'épidémie de covid-19 circule activement* en France, comme dans de nombreux autres pays européens.

80. Comme je vous l'avais dit la semaine dernière, *le virus continue de circuler activement partout en Europe.*
81. Dans certaines régions, *le virus circule moins, voire ralentit...*
82. Mais pour ralentir l'épidémie, il faut réduire les risques de *croiser le virus*, et donc les occasions de contacts dans les lieux clos.
83. Mais *nous ne pouvons pas laisser ce virus*, ou plutôt désormais ces variants, *poursuivre sa route* sans tout mettre en œuvre pour l'entraver, comme nous avons toujours tenté de le faire jusqu'à présent en prenant des mesures pragmatiques, proportionnées et territorialisées et en veillant à l'équité entre les territoires.
84. *Le virus circule vite dans notre pays. ... Le virus circule*, dans tous les territoires et dans toutes les catégories de la population.
85. A cette situation s'ajoute *l'arrivée du variant Omicron*. Il se diffuse à une vitesse fulgurante autour de nous en Europe, avec un nombre de cas qui double tous les deux à trois jours.

[БОРотьба 3 COVID-19 – це перегони]

86. Non, ce n'est pas fini, *c'est une course d'endurance*. Mais pour autant, ce n'est pas parce que *c'est une course d'endurance*, ce n'est pas parce que ça va durer...
87. *Le virus s'accélère*, nous devons anticiper davantage encore la mise en place de nos mesures.
88. Parce que *le virus accélère*, nous devons *accélérer* aussi.
89. *Une course de fond est engagée*. Et je suis persuadé qu'ensemble nous la gagnerons.
90. Nous avons engagé *une course contre la montre avec cette épidémie*, tant que la vaccination n'aura pas produit ses pleins effets, et chaque jour compte.
91. *Nous sommes entrés dans une course contre la montre contre l'épidémie*, et nous avons besoin de la contribution de tous les acteurs que je sais parfaitement mobilisés.
92. Aussi, *pour gagner cette course de vitesse contre le variant*, nous allons encore *accélérer la campagne de vaccination*.

93. *Nous sommes engagés dans une course contre la montre.*

[COVID-19 – ЦЕ ДРУГ]

94. *Vous savez très bien que malheureusement, notre ami virus il aime bien tout ce qui est groupé.*

[COVID-19 – ЦЕ ВИКЛИК]

95. *Cette épidémie nous a éprouvés par sa durée et sa dureté, par ses évolutions souvent imprévisibles.*

[COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ]

96. *Cette crise nous administre aussi une leçon de responsabilité individuelle et collective.*

[БОРОТБА З COVID-19 – ЦЕ ГРА]

97. *Le nombre de nouvelles contaminations ne se réduit plus, et il tend même à légèrement réaugmenter depuis quelques jours. La partie est donc loin d'être gagnée.*

[БОРОТБА З COVID-19 – ЦЕ ФІЛЬМ]

98. *Tout cela semble un film qui n'en finit pas.*

ДОДАТОК В. Перелік проаналізованих цитат із дискурсу Олів'є Верана

[COVID-19 – ЦЕ ВОРОГ]

1. *Notre ennemi est récent*, il était encore inconnu au début de l'année et grâce à la recherche, grâce à la science, grâce à la médecine, *nous le comprenons mieux chaque jour*.
2. Je rappelle que si 85% des symptômes sont bénins, que 98 à 99% des personnes guérissent, *le COVID-19 peut tuer*.
3. *Nous avons un seul ennemi, c'est un ennemi commun*, quel que soit notre bord politique, quel que soit notre comportement collectif et individuel, *notre ennemi c'est le virus, c'est le virus*, et nous devons être solidaires, le moment n'est pas venu de nous renvoyer les responsabilités à la figure les uns, les autres, le moment est venu d'être unis et solidaires.
4. ...*c'est un ennemi invisible qu'il faut être capable d'attraper partout où il est*, et puis, d'être capable de le freiner par les mesures que nous prenons au quotidien.
5. *Le virus n'épargne aucun territoire*, dans l'Hexagone comme en outre-mer. *Tous nos concitoyens sont menacés* ; nous nous préparons à un choc considérable dans les jours qui viennent.
6. Aujourd'hui, *c'est un ennemi mieux identifié*, qui a sévi partout dans le monde – j'y insiste –, provoquant plus de 80 000 morts dans notre pays.
7. C'est une des mesures qui peut suffire à *faire reculer le virus*.
8. ...nous arriverons à *faire reculer le virus*, est-ce que ça prendra quelques semaines, est-ce que ce sera un peu plus court, est-ce que ce sera un peu plus long ?

[БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА]

9. Depuis mardi, en restant chez eux, *les Français ont pris le chemin de la résistance contre le virus*.
10. *A l'arrière du front*, le rôle de chacun est crucial, parce que *c'est une guerre de positions*.

- 11....est-ce que vous avez entendu le président de la République dire que *la guerre était gagnée* et qu'on n'en entendrait plus parler...
12. ...que ce sont les Français qui détiennent les clés du *combat contre le virus*, c'est l'application des gestes barrières.
13. ...pas la responsabilité de la responsabilisation, elle est collective, le moyen de *lutter contre le virus*, nous le détenons par notre comportement au quotidien.
- 14.On regarde au cas par cas, nous ne voulons pas arriver à un reconfinement, nous voulons pouvoir protéger les plus vulnérables, casser les chaînes de contamination, et encore une fois expliquer aux Français que *la guerre n'est pas terminée*.
- 15.Si on lui dit par contre de porter un masque quand il est dans une rue qui est fréquentée, avec des gens qu'il va croiser, dans un endroit où le virus circule, il est plus à même d'entendre la consigne et de la respecter dans la durée. *C'est un combat...*
- 16.Il faut comprendre que *c'est un combat de longue haleine que nous menons contre le coronavirus. C'est un combat dans la durée*. Ce n'est pas un combat one-shot, où on a une épidémie, moi je n'ai jamais considéré, et je l'avais toujours dit, qu'il n'y aurait pas de saisonnalité pour ce virus, qu'il n'y avait aucune raison qu'il prenne des vacances, dans la mesure où quand il faisait très chaud dans les pays du Sud, il tapait très dur. Donc *nous sommes dans un combat de longue haleine*, il faut qu'on puisse garder des forces, il faut qu'on puisse garder de l'énergie, il ne faut pas qu'on tombe dans la lassitude, et il ne faut pas qu'on perde nos réflexes.
- 17.Je viens devant vous ce soir pour faire un point le plus précis possible de la situation sur *le front de la Covid-19* et des mesures qui s'imposent.
18. ...dans notre objectif commun, *la lutte contre le virus*, et les plus vivables possibles, car il s'agit bien, je le répète, de vivre avec le virus.
- 19.Nous avons appris collectivement à *lutter contre le virus*.

20. C'est ainsi que chacune et chacun d'entre nous, Français, citoyens, pouvons aussi accompagner nos soignants dans *la lutte* qui a débuté et *qui sera longue contre cette épidémie*.

21. Un, il n'y a pas de fatalité, on est pleinement acteur de *la lutte contre le virus*.

22....donc je pense sincèrement que *la bataille, elle se gagne maintenant*, et la bataille, elle se joue aussi dans chaque foyer, dans chaque milieu professionnel, dans chaque établissement scolaire, dans chaque groupe d'amis, où les uns et les autres doivent pouvoir échanger autour de cette question...

[БОРОТЬБА З COVID-19 – ЦЕ ВІЙНА З ФАЗАМИ]

23. Nous franchissons *une nouvelle étape dans notre combat contre le virus*, une étape que nous espérons décisive et qui nous permet d'entrevoir enfin une sortie possible de la crise, à l'échelle du pays et de la planète.

[ГРОМАДЯНИ ТА УРЯД – ЦЕ СОЛДАТИ У БОРОТЬБІ З COVID-19]

24. ...j'ai rencontré les équipes hospitalières et la médecine de ville extrêmement *mobilisées les unes comme les autres dans la lutte contre l'épidémie...*

25. *Tout le gouvernement*, aux côtés des services de l'Etat et les collectivités, *est pleinement mobilisé* pour limiter les conséquences dans tous les domaines...

26. ...afin d'avoir la garantie de pouvoir continuer à protéger *les soignants qui se battaient à l'hôpital, sur le front*, ce qui entraînait une surconsommation de masques.

27. *Nos soignants sont déjà sur le front*, tous les Français doivent être à leurs côtés et cela commence bien évidemment par leurs représentants.

28. Je pense à *ceux qui luttent aujourd'hui* dans les services de réanimation : *les malades, mais aussi les soignants* qui les accompagnent dans cette épreuve, dans ce combat, et dont la mobilisation, depuis le début de l'épidémie, a été proprement exceptionnelle.

[РОЛЬ ГРОМАДЯН У БОРОТЬБІ З COVID-19 – ЦЕ ОБОРОННА ПОЗИЦІЯ]

29. *Le président de la République* – et c'est normal – est impliqué également *en première ligne sur la lutte contre le coronavirus...*

30. La priorité est donnée *aux professionnels de santé, qui sont en première ligne* pour prendre en charge les malades.
31. A la fin du mois de février, 15 millions de masques chirurgicaux ont été livrés *aux établissements de santé de première et de deuxième ligne*.
32. Permettez-moi pour terminer de saluer et de dire la reconnaissance de la Nation tout entière *aux soignants qui, en première ligne, luttent* avec un courage exceptionnel.
33. ...pour ceux qu'on appelle *les deuxièmes lignes, dans le combat contre le virus, ce sont des personnes qui travaillent au contact avec le public...*
34. ...je crois qu'il faut être cohérent l'hôpital de Nancy aujourd'hui *c'est un hôpital qui est en première ligne dans la guerre contre le virus avec des soignants qui nuit et jour se battent, des héros* je le redis, des gens qui ont été capables de se mobiliser pour sauver des vies au quotidien et qui continuent de le faire.

[ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З COVID-19 – ЦЕ ЗБРОЯ]

35. Nous avons assez *de masques* aujourd'hui pour permettre aux soignants *d'être armés face à la maladie* et de soigner les malades...
36. *Quelles sont nos armes ? ce sont les fameux 4 piliers de notre stratégie : gestes barrières, tracer/Alerter/Protéger, la protection des vulnérables et les mesures de gestion* là où le virus circule le plus.
37. Nous sommes *armés pour combattre le virus, nous sommes armés*, nous l'avons battu une première fois, et puis, nous avons aussi...
38. ...mais je ne suis pas du tout convaincu que nous pourrions alors considérer la crise comme étant derrière nous. Voilà pourquoi *nous ne devons pas désarmer*.
39. Mais l'été n'est pas pareil que l'hiver en termes de circulation du virus, et surtout *nous avons une arme nouvelle : la vaccination*.

[COVID-19 – ЦЕ ДИКА ТВАРИНА]

40. ...aujourd'hui *ce n'est plus le virus qui nous traque, c'est nous qui le traquons...*
41.mais il augmente dans un nombre très important de pays, donc on reste très vigilant et acteur, *on traque ce virus*.

42. Toujours, toujours, le jour où on arrêtera de s'inquiéter c'est que le virus aura disparu, moi je reste en permanence vigilant, actif à *traquer le virus*.
- 43....donc on reste, l'objet n'est pas d'inquiéter outre mesure, l'objet de d'expliquer aux Français que d'abord *nous traquons le virus*, que deux, nous le surveillons, que nous allons le chercher partout où il est en augmentant les campagnes de tests avec des drive test...
44. Mais je ne néglige pas et certainement pas la dangerosité potentielle de ce variant indien, raison pour laquelle nous le calfeutrons partout où nous l'identifions, *nous le traquons partout où il peut être* et nous faisons de la recherche active pour mieux le connaître.

[COVID-19 – ЦЕ ПРИРОДНА КАТАСТРОФА]

45. Encore une fois *un virus est un phénomène naturel*, un virus ne respecte pas les frontières humaines, un virus circule de personne à personne, on peut faire barrage au virus lorsqu'on adopte les bons comportements, les mesures barrières, on peut anticiper, on doit anticiper, on a une obligation de moyen pour anticiper toute hypothèse vis-à-vis de ce virus, mais il y a une part qui nous échappe.
46. ...vivre avec le virus, c'est être capable d'avoir la vie la plus normale possible en tenant compte des conditions de circulation *du virus, qui est un phénomène naturel, une catastrophe naturelle*, si vous préférez, mais c'est un phénomène naturel, un virus, il circule...
47. ...si nous avions eu affaire non pas à un Covid-19 au printemps 2020, on remonte un an et demi en arrière, mais à l'équivalent de ce variant Delta, avec sa contagiosité, *la vague aurait été un raz-de-marée*, en France et en Europe, un raz-de-marée, tellement il est contagieux...
48. De fait *un virus et des mutations d'un virus c'est un phénomène naturel* qui nous échappe à vous comme à moi.

[COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ], [COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА, ЯКА ПОДОРОЖУЄ]

49. ...et c'est tout à fait normal, puisque *l'épidémie est à nos portes*, puisqu'il y a un certain nombre de cas en Italie du Nord...
50. L'épidémie, c'est quand vous dites : *le virus circule*, on n'arrivera pas à l'enrayer.
51. *Le virus commence à circuler* dans certaines parties du territoire national.
52. ...parce que *l'épidémie poursuit sa route*, parce qu'il y a toujours plus de malades, parce que chaque jour nous battons le record jamais atteint de malades hospitalisés dans les services de réanimation de nos hôpitaux.
53. Mais qu'il faut aussi anticiper le fait que *le virus sera toujours là, il ne va pas s'arrêter à Noël*, et que donc, il faudra s'y adapter.
54. ...des hôpitaux où *le virus rentre par l'intermédiaire*, bien involontairement...
55. L'immunité collective, la protection collective, ça veut dire que *le virus ne trouve plus personne à contaminer sur sa route, et s'éteint*.

[COVID-19 – ЦЕ ЗАГРОЗА]

56. Mais le coronavirus est un virus qui est contagieux, voire très contagieux, c'est pour ça que *nous le surveillons comme le lait sur le feu*...
57. Voilà un an, *le virus était* encore très largement un mystère à percer, *une menace abstraite, un risque mal défini*.

[COVID-19 – ЦЕ ТАЄМНИЦЯ]

58. ...parce que *ce virus nous ne le connaissons pas*, et nous continuons d'ailleurs de le découvrir dans ses caractéristiques au jour le jour.
59. Mais pour l'instant, on n'a pas encore réussi à *trouver la clef qui va dans la serrure Coronavirus*, hélas.
60. Voilà un an, *le virus était* encore très largement un mystère à percer, *une menace abstraite, un risque mal défini*.

[COVID-19 – ЦЕ ВЧИТЕЛЬ]

61. ...donc *ce coronavirus nous a appris* à réinventer, à réinterroger toutes nos certitudes.

[COVID-19 – ЦЕ ЛЮДИНА]

62. *Le virus ne m'a pas passé de coup de téléphone*, non mais ça va arriver...

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ПЕРЕГОНИ]

63. *C'est une course de fond* qui s'engage et nous n'en sommes qu'au début...
64. Si le virus devait reprendre sa course folle avec une absence de contrôle et des risques pour la santé des Français, nous serions amenés à prendre à nouveau des mesures de confinement territorialisées, différenciées...
65. ...sans risquer de se transmettre *un virus qui*, on l'a déjà vu, *peut avoir des courses mortelles terribles*, en France, comme dans le reste du monde.
66. Les coureurs de fond savent qu'un *marathon ne commence vraiment qu'aux alentours du trentième kilomètre* : c'est à ce moment, appelé « le mur », que se joue toute la course. *Je ne sais pas encore à quel kilomètre de la course nous nous trouvons...*

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ПОДОРОЖ НА ЛИТАКУ]

67. Est-ce que le système hospitalier français peut supporter une telle crise ?
OLIVIER VERAN A la métaphore automobile, *je préférerais filer la métaphore aéronautique* et dire que lorsque vous êtes passagers d'un avion et qu'il y a un risque de zone de turbulences, il est normal que le capitaine vous prévienne, que vous puissiez vous attacher. Mais pour autant vous pouvez traverser les turbulences même quand elles sont fortes, vous pouvez avoir peur quand vous êtes passager, vous savez qu'à l'arrivée il n'y a pas de raison que l'avion se crashe et que le capitaine va vous poser à bord, va vous poser et que le personnel sera hyper compétent dans l'avion et sera là pour vous.

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ ЪЗДА НА ВЕЛОСИПЕДИ]

68. ...quand vous êtes en vélo, vous faites une ascension en vélo ... quand vous grimpez à vélo, quand vous êtes au milieu ou à la fin d'une montée d'un col de première catégorie, dans votre tête vous ne pensez plus qu'à la descente, mais si vous vous projetez trop dans la descente, vous pensez plus à l'effort nécessaire indispensable qu'il faut faire pour arriver jusqu'au col...jusqu'au sommet. Donc c'est exactement le message que je viens porter, à dire : on ne sait pas exactement où est la montée, mais on a le sentiment que l'effort que nous sommes en train de réaliser, va nous permettre tous ensemble d'arriver

vers ce sommet et ensuite de pouvoir amorcer une phase de descente. Mais je le dis tout de suite, ce n'est pas parce que nous aurons atteint le pic épidémique, que nous pourrons tout d'un coup relâcher nos efforts.

[БОРОТЪБА З COVID-19 – ЦЕ НЕСКІНЧЕННЕ ЗАНЯТТЯ]

69. Donc il faut sans cesse y revenir, *c'est un peu la parabole du Rocher de Sisyphe*, vous pensez en avoir fini et puis le virus revient.